

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain, vankeuslain 4 ja 20 luvun sekä tutkintavankeuslain 2 luvun 5 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulain kiireellistä sijoitusta ja väliaikaista määräystä koskevia säännöksiä. Tavoitteena on parantaa lapsen ja hänen perheensä oikeusturvaa nopeuttamalla lastensuojeluasioiden käsittelyä hallinto-oikeuksissa ja selkeyttämällä päätöksentekoa koskevia säännöksiä. Päätöksentekojärjestelmä säilyisi esityksen mukaan pääpiirteissään ennallaan. Kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen tekeminen siirrettäisiin kuitenkin hallinto-oikeudelta kunnalliselle viranhaltijalle. Kiireellinen sijoitus raukeaisi, jollei päätöstä kiireellisen sijoituksen jatkamisesta tai päätöstä huostaanotosta taikka hakemusta huostaanotosta olisi tehty 30 päivässä sijoituksen alkamisesta. Määräajan pituus olisi sama riippumatta siitä antavatko huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi suostumuksensa kiireellisen sijoituksen jatkamiseen. Kiireellistä sijoitusta voitaisiin jatkaa enintään 30 päivällä.

Kunnallisen viranhaltijan velvollisuus vaatia hallinto-oikeudelta väliaikaista määräystä, kun kiireellinen sijoitus on tehty huostaanottoasian ollessa jo vireillä hallinto-oikeudessa, poistuisi. Hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus voisivat antaa väliaikaisen määräyksen omasta aloitteestaan tai lapsen ja hänen vanhempansa tai huoltajansa vaatimuksesta. Väliaikainen määräys voitaisiin antaa sekä huostaanottoasian että sijaishuollon muutosta koskevan asian ollessa vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Jos lastensuojeluasia olisi vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, kunnallinen viranhaltija olisi velvollinen ilmoittamaan tuomioistuimelle tekemästään kiireellisestä sijoituksesta tai kiireellisen sijoituksen aikana tehdystä sijaishuollon muutospäätöksestä.

Lapsen edun ja vanhempien oikeusturvan takaamiseksi päätöksenteko lapsen sijoittamisesta vankeus- tai tutkintavankeusrangais-

tustaan suorittavan vanhempansa kanssa vankilaan siirrettäisiin vankeinhoitolaitokselta lastensuojeluviranomaisille. Samalla täydennettäisiin lastensuojeluilmoitusta koskevaa säännöstä siten, että muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunta tulisi ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Uutena tapana saattaa lastensuojeluasia vireille määriteltäisiin pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Lisäksi laissa säädettäisiin velvollisuudesta ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen.

Säännöstä lapsen kuulemisesta hallintotuomioistuimessa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että lasta tulisi ensisijaisesti kuulla niin, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi on läsnä, jos menettely on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi.

Suljettuna hoitona annettava erityinen huolenpito rajattaisiin koskemaan 12 vuotta täytäneitä lapsia. Samalla selkeytettäisiin lastensuojelun ja terveydenhuollon vastuualueita. Asiakkaiden oikeusturvaa ja yhteistyötä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa lapsen sijaishuollon aikana parannettaisiin täsmentämällä ja täydentämällä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valvontavastuuta koskevia säännöksiä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän sijaan kunnan johtosäännön mukaan määräytyvä johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija voisi tehdä päätöksen yhteydenpidon rajoittamisesta sijaishuollon aikana.

Lisäksi ehdotetaan täsmennettäväksi ja täydennettäväksi lastensuojelulain säännöksiä, jotka koskevat lastensuojelun järjestämisestä vastuussa olevaa kuntaa, lastensuojeluasian vireille tuloa ja asiakkuuden alkamista, lapsen huollosta päättämistä huostassapidon aikana sekä lapsen terveydentilan tutkimista.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi

tarpeellisilta osin vankeuslakia ja tutkinta-
vankeuslakia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousar-

vioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT	5
1. Johdanto	5
2. Nykytila.....	5
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
2.1.1. Lastensuojelulaki	5
Asiakkuuden alkaminen ja lastensuojelutarpeen selvitys.....	5
Sijoitus avohuollon tukitoimena.....	6
Lapsen kiireellinen sijoitus	6
Huostaanotto	7
Sijaishuolto.....	7
Rajoitukset sijaishuollossa	7
Jälkihuolto.....	8
Päätöksenteko lastensuojeluasioissa	8
Hallintotuomioistuinkäsittelyä koskevat säännökset	8
2.1.2. Lastensuojeluasioiden käsittely hallinto-oikeuksissa	8
2.1.3. Vangin lapsen ottaminen vankilaan.....	10
Vangin asemaa ja oikeuksia koskevat säännökset.....	10
Vangin lapsen etua turvaavat säännökset	11
Käytäntö	11
2.2. Nykytilan arviointi.....	11
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	13
3.1. Tavoitteet.....	13
3.2. Keskeiset ehdotukset	14
4. Esityksen vaikutukset.....	16
4.1. Taloudelliset vaikutukset	16
4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan	16
4.2.1. Vaikutukset viranomaisten väliseen yhteistyöhön.....	16
4.2.2. Vaikutukset kuntien ja hallintotuomioistuinten toimintaan.....	16
4.2.3. Vaikutukset valvontaviranomaisten tehtäviin	17
4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	17
5. Asian valmistelu	18
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	18
5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	18
6. Riippuvuus muista esityksistä.....	20
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	21
1. Lakiehdotusten perustelut	21
1.1. Laki lastensuojelulain muuttamisesta.....	21
1.2. Laki vankeuslain muuttamisesta	41
1.3. Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta	41

2. Voimaantulo	41
3. Säättämisjärjestys	41
LAKIEHDOTUKSET	44
Laki lastensuojelulain muuttamisesta	44
Laki vankeuslain 4 ja 20 luvun muuttamisesta.....	57
Laki tutkintavankeuslain 2 luvun 5 §:n muuttamisesta.....	58
LIITE	59
RINNAKKAISTEKSTIT	59
Laki lastensuojelulain muuttamisesta	59
Laki vankeuslain 4 ja 20 luvun muuttamisesta.....	86
Laki tutkintavankeuslain 2 luvun 5 §:n muuttamisesta.....	88

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Nykyinen lastensuojelulaki (417/2007) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008. Lakiin sisällytettiin lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon rajoittamista sekä sijaishuollon aikana toteutettavia rajoittamistoimenpiteitä koskevat säännökset, jotka tulivat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2006 (L 583/2006). Lastensuojelulain kokonaisuudistuksessa muutettiin lastensuojelun päätöksentekojärjestelmää. Tahdonvastaisia huostaanottoasioita koskeva päätöksenteko siirrettiin hallinto-oikeuksiin. Huostaanottoa, lapsen kiireellistä sijoitusta ja huostaanotetun lapsen huoltoa koskevia säännöksiä täsmennettiin. Lastensuojelulain keskeiset periaatteet säilytettiin kuitenkin ennallaan.

Eduskunta edellytti 6 päivänä helmikuuta 2007, että hallitus seuraa miten lasten huostaanottoa koskeva uusi päätöksentekomenettely käytännössä toteutuu ja mitä vaikutuksia sillä on asioiden käsittelyaikoihin ja ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, jos asiat hallinto-oikeuksissa ruuhkautuvat. Oikeusministeriö on vuosina 2008 ja 2009 seurannut lastensuojeluasioiden päätöksentekomenettelyn toimivuutta asianhallintajärjestelmästä saatujen tietojen perusteella. Lisäksi hallinto-oikeuksien päätöksentekomenettelyä on seurattu päättäjien lastensuojeluasioiden seurantalomakeraportoinnista saatavilla tiedoilla.

Valtion tilintarkastajat ja eduskunnan oikeusasiamies ovat kiinnittäneet huomioita vankilassa lapsensa kanssa olevien äitien asemaan ja näiden lasten edun toteutumiseen. Oikeusasiamies toteutti omasta aloitteestaan kaksi tarkastuskäyntiä vuonna 2007. Lisäksi lasten asemasta vankilassa on tehty selvitykset vuosina 2006 ja 2008.

Pääministeri Vanhasen II hallituksen ohjelmassa korostetaan yhteistyötä eri yhteiskunnan toimijoiden välillä vanhempien kasvatusvastuun ja tukiverkkojen vahvistamiseksi sekä edellytetään valtion ja kuntien yhdessä turvaavan lasten ja nuorten kasvuedellytyksiä muun muassa edistämällä moniammatillisia ja varhaiseen tukeen perustuvia toimintatapoja. Hallitusohjelma sitoutuu myös lasten, nuorten ja perheiden pahoin-

voinnin ja syrjäytymiskehityksen vähentämiseen. Hallitusohjelman tavoitteet edellyttävät, että vuonna 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain käytännön toteuttamista ja kansallista kehittämistyötä jatketaan suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti.

Vuoden 2008 talousarviossa eduskunta myönsi kahden vuoden siirtomäärärahan lastensuojelulain kokonaisuudistuksen ja lastensuojelun kehittämisohjelman jatkototeuttamiseen. Sosiaali- ja terveysministeriö on kohdennanut eduskunnan myöntämän määrärahan lastensuojelun sisältöasiantuntijuuden vahvistamiseen sosiaali- ja terveysministeriössä sekä lastensuojelun toimeenpanoon liittyvän kuntaohjauksen ja koulutuksen koordinoitiin ja toteutuksen suunnitteluun. Hanke toteuttaa osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa lastensuojelulle asetettuja tavoitteita. Hankkeen tukena toimivat muun muassa lastensuojelun käsikirjan toimitusneuvosto sekä lastensuojelun laatusuosituksia valmisteleva ryhmä.

Esitys perustuu eduskunnan oikeusasiamiehen tekemiin tarkastuskäynteihin Hämeenlinnan ja Vanajan vankiloissa, asiasta tehtyihin selvityksiin, lastensuojeluasioiden päätöksentekomenettelyn toimivuudesta saatuihin tietoihin sekä lastensuojelun laatusuositusten ja ohjeistuksen valmisteluryhmien tuottamaan tietoon.

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1. Lastensuojelulaki

Asiakkuuden alkaminen ja lastensuojelutarpeen selvitys

Lastensuojelulain 5 luvussa säädetään asiakkuuden alkamisesta ja lastensuojelutarpeen selvittämisestä.

Uudella lastensuojelulaila lastensuojelun ilmoitusvelvollisten piiriä sekä ilmoitusvel-

vollisuuden alaa laajennettiin. Tarkoituksena oli saada lastensuojeluun yhteyden ottamisen ja siitä alkavan viranomaisten välisen yhteistyön kynnyksentistä matalammaksi, jotta lapsen tuen tarve voitaisiin selvittää ja tarvittava tuki tarjota nykyistä varhaisemmassa vaiheessa.

Ilmoitusvelvollisten piiriä määriteltäessä pyrittiin erityisesti kattamaan kaikki ne palvelut, joiden yhteydessä lastensuojelun tarpeen voidaan olettaa hyvin yleisesti tulevan esille.

Lastensuojeluilmoitusta koskeva säännös sisältää nimenomaisen maininnan, jonka mukaan muussa laissa säädetty salassapitovelvollisuus ei estä lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

Säännöksen sanamuotoa täsmennettiin kokonaisuudistuksessa siten, että ilmoituksen voi tehdä havaittuaan tai saatuaan tietoonsa sellaisia seikkoja, joiden perusteella lapsen lastensuojelun tarve olisi syytä selvittää.

Käytäntöjen yhdenmukaistamiseksi ja sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen toimintavelvollisuuden korostamiseksi lastensuojeluilmoituksen saapumisen jälkeen lakiin otettiin säännökset lastensuojeluilmoituksen kirjaamisesta, lastensuojeluasian vireille tulosta ja asiakkuuden alkamisesta. Lapsen tai perheen oman hakemuksen tai lastensuojeluilmoituksen jälkeen mahdollinen kiireellisten lastensuojelutoimien tarve tulee arvioida välittömästi. Niissäkin tapauksissa, joissa välittömät toimet eivät ole tarpeen, lapsen tilanne on arvioitava huolellisesti viimeistään kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta tai muusta yhteydenotosta.

Lakiin otettiin kokonaan uusi säännös määraaikaan sidotusta lastensuojelutarpeen selvityksestä lastensuojeluasiakkuuden alkaessa. Selvityksellä pyritään vaikuttamaan siihen, että lapsi ja perhe saavat oikea-aikaista ja vaikuttavaa tukea. Yleisesti tunnustetusti lastensuojelussa on ongelmana se, että eri syistä lapset ja heidän perheensä eivät saa tukea riittävän aikaisin. Ongelmien kärjistyessä saatetaan joutua lopulta turvautumaan sijoitukseen viimeistään murrosiässä, jolloin lapsi saattaa olla jo vakavasti vaurioitunut.

Lapsen tilanteen selvittämiseksi ja oikea-aikaisen tuen varmistamiseksi lastensuojelulakiin otettiin uutena keinona hallinto-

oikeudelle mahdollisuus antaa sosiaaliviranomaisen hakemuksesta lupa lapsen lääketieteellisiin tai muun asiantuntijan tutkimuksiin lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi.

Sijoitus avohuollon tukitoimena

Avohuollon tukitoimena tapahtuvasta lapsen sijoituksesta kodin ulkopuolelle säädetään 37 §:ssä. Sijoituksen tulee tapahtua asiakkassuunnitelman mukaisesti ja olla luonteeltaan tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa. Sijoituksesta päätettäessä tulee aina arvioida sijoituksen tavoitteet ja arvioitu kesto.

Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon tai laitoshuoltoon joko vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa yhdessä tai yksin. Säännöksessä säädetään niistä edellytyksistä, joiden perusteella lapsi voidaan lyhytaikaisesti sijoittaa yksinään ilman vanhempansa. Säännökseen ei sisälly ehdotonta enimmäisaikarajaa lapsen sijoitukselle yksin. Sijoituksen jatkamisen edellytyksiä ja mahdollista huostaanoton tarvetta tulee arvioida kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta ja sen jälkeen kolmen kuukauden välein. Lisäksi säännöksessä mainitaan erityisesti, ettei avohuollon sijoitusta voida tehdä tilanteissa, joissa huostaanoton edellytykset täyttyvät.

Avohuollon tukitoimena tapahtuvaa sijoitusta koskevassa säännöksessä säädetään myös tilanteista, joissa toinen huoltajista antaa suostumuksen avohuollon tukitoimeen, mutta toinen huoltajista kieltää sen. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi turvakotisijoituksessa. Edellä mainituissa tilanteissa asia voidaan ratkaista lapsen kanssa asuvan huoltajan suostumuksen perusteella, jos sitä voidaan pitää lapsen edun mukaisena.

Lapsen kiireellinen sijoitus

Kumotun lastensuojelulain (638/1983) kiireellistä huostaanottoa vastaavaa toimenpidettä nimitetään uudessa lastensuojelulaissa lapsen kiireelliseksi sijoitukseksi. Nimen muutoksella on ollut tarkoitus korostaa sen sisällöllistä ja menettelyllistä eroavaisuutta suhteessa huostaanottoon. Käsitteellä huostaanotto tarkoitetaan siten aina joko suostu-

mukseen perustuvaa tai tahdonvastaista huostaanottoa.

Kiireellisen sijoituksen aikana toimitella voi päättää lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvistä asioista ainoastaan sijoituksen tarkoitukseen edellyttämässä laajuudessa. Kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen voi tehdä sosiaalityöntekijän ammatillisen kelpoisuuden omaava sosiaalityöntekijä.

Kiireellistä sijoitusta koskevia määräaikoja pidennettiin lastensuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Kiireellinen sijoitus on voimassa 30 vuorokautta, elleivät sen edellytykset lakkaa ennen tätä. Jos kiireellisen sijoituksen jälkeen valmistellaan huostaanottoa, jota huoltaja ja lapsi vastustavat, on kysymys määräajan jatkamisesta tai huostaanottoa koskeva hakemus saatettava 30 vuorokauden kuluessa sijoituksen alkamisesta hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Hallinto-oikeus voi jatkaa valmisteluaikaa korkeintaan 60 päivällä edellä mainitun 30 päivän määräajan päättymisestä. Sen jälkeen sijoitus raukeaa, jollei hallinto-oikeudelle ole tehty huostaanottoa koskevaa hakemusta.

Jos taas huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi eivät vastusta huostaanottoa, kiireellinen sijoitus raukeaa vasta 45 vuorokauden kuluessa sijoituksen alkamisesta, jollei viranhaltijan päätöstä huostaanotosta tai asian muuttuessa tahdonvastaiseksi hakemusta määräajan jatkamisesta taikka huostaanottoa koskevaa hakemusta ole mainittuna aikana tehty.

Huostaanotto

Huostaanoton edellytykset säilytettiin kokonaisuudistuksen yhteydessä pääpiirteissään entisellään.

Huostaanoton valmistelun tulee tapahtua pääsääntöisesti kahden sosiaalityöntekijän parityönä ja tämän lisäksi valmistelussa tulee olla käytettävissä tarvittavaa muuta asiantuntemusta. Lastensuojelun työntekijän oikeudesta saada huostaanoton valmistelussa tarvittavat lausunnot säädetään sosiaalihuollon asiakaslaki (812/2000) täydentävästi lastensuojelulaissa. Huostaanoton valmistelun yhteydessä tulee myös selvittää lapsen läheisverkoston mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen.

Ennen päätöstä lapsen huostaanotosta, sijaishuollosta ja huostassapidon lopettamisesta on lapsen vanhemmille ja huoltajille varattava tilaisuus tulla kuulluksi lapsen ohella. Henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tällöin on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, on kuultava hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista, sijaishuoltopaikan muuttamista sekä huostassapidon lopettamista koskevissa asioissa.

Tilanteissa, joissa 12 vuotta täyttänyt lapsi tai huoltaja eivät vastusta huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista, huostaanottoa koskevan päätöksen tekee kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Sama koskee sijaishuoltopaikan muuttamista ja huostassapidon lopettamista koskevaa päätöksentekoa. Sen sijaan tahdonvastaisissa huostaanottoasioissa päätöksen tekee hallinto-oikeus edellä mainitun viranhaltijan hakemuksesta ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Tämän lisäksi asianosaiset voivat omaloitteisesti hakea huostassapidon lopettamista. Asiasta on annettava päätös ja siitä on valitusoikeus hallinto-oikeuteen.

Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun taikka tuomioistuimen antaman väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Poikkeuksellisesti huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa myös kotiin.

Sijaishuolto voidaan järjestää joko perhehoitona tai laitoshuoltona. Laki sisältää nykyaikaisten vaatimusten mukaiset vähimmäiskriteerit laitosten toimitiloista, laitoksissa sovellettavasta paikkaluvusta sekä henkilöstön määrästä ja koulutuksesta.

Rajoitukset sijaishuollossa

Lastensuojelulain 1 päivänä marraskuuta 2006 voimaan tulleet lapsen ja hänen läheis-

tensä yhteydenpitoa sijaishuollon aikana ja sen rajoittamista sekä lastensuojelulaitoksissa sovellettavia rajoitustoimenpiteitä koskevat säännökset sisällytettiin lähes sellaisenaan uuteen lastensuojelulakiin. Rajoitustoimenpiteitä koskeviin säännöksiin tehtiin ainoastaan uudesta lastensuojelun päätöksentekojärjestelmästä aiheutuvat muutokset.

Jälkihuolto

Vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa laajennettiin jälkihuoltoon oikeutettujen lasten piiriä myös avohuollon tukitoimena sijoitettuihin lapsiin. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle.

Päätöksenteko lastensuojeluasioissa

Päätöksenteko niin kutsutuista tahdonvastaisista huostaanottoasioista, joissa huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista, siirrettiin lastensuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä jo ensivaiheessa sosiaalihuollosta vastaavalta toimielimeltä hallinto-oikeudelle. Tahdonvastaiset huostaanottoasiat tulevat hallinto-oikeudessa viireille kunnan viranhaltijan hakemuksesta.

Muissa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua koskevissa asioissa ensivaiheen päätökset tehdään kunnassa viranhaltijatasolla. Näitä asioita ovat huostaanottoasiat, joissa asianosaiset eivät vastusta huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista, sijaishuoltopaikan muuttaminen sekä huostassapidon lopettaminen. Edellä mainituissa asioissa päätöksen tekee kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija ammatillisen kelpoisuuden omaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

Lastensuojelulain 1 päivänä marraskuuta 2006 voimaan tulleiden säännösten mukaan rajoituksia koskeva päätöksenteko oli mahdollista delegoida yksittäiselle viranhaltijalle lukuun ottamatta erityistä huolenpitoa koskevia päätöksiä, jotka teki aina toimielin. Näitä asioita koskeva päätöksenteko muutettiin kokonaisuudistuksen yhteydessä vastaamaan ehdotettua uutta päätöksentekomallia. Erityisen huolenpidon aloittamisesta ja jatkamisesta

tekee päätöksen sosiaalihuollon johtava viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Muista toimenpiteistä päättää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Lisäksi erityisen huolenpidon järjestämisen tulee perustua moniammatilliseen arvioon.

Kiireellinen sijoitus on mahdollista tehdä ammatillisen kelpoisuuden omaavan sosiaalityöntekijän päätöksellä, mutta asianosaisten vastustaessa sijoituksen jatkamista asia on saatettava määräajassa hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Hallintotuomioistuinkäsittelyä koskevat säännökset

Hallintotuomioistuimissa noudatettavat prosessi- ja muut menettelysäännökset sisältyvät pääosin hallintolainkäyttölakiin (586/1996) ja asianomaisia tuomioistuimia koskeviin lakeihin kuten hallinto-oikeuslakiin (430/1999). Näiden yleisten säännösten lisäksi lastensuojelulain 14 luvussa on lastensuojeluasioiden hallintotuomioistuinkäsittelyä koskevia erityissäännöksiä.

Hallinto-oikeus voi antaa huostaanottoa koskevissa hakemusasioissa asian käsittelyä koskevia väliaikaisia määräyksiä. Määräysten tarkoituksena on asian valmisteluun tarvittavan ajan varaamisen lisäksi turvata erityisesti lapsen tilanne asian käsittelyn aikana.

Lastensuojelulain 14 luku sisältää kaikkia lastensuojeluasioiden hallintotuomioistuinkäsittelyä koskevia säännöksiä muun muassa lapsen kuulemisesta ja avustamisesta hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa sekä asioiden käsittelystä kiireellisenä. Nämä säännökset koskevat sekä hakemus- että valitusasioiden käsittelyä hallintotuomioistuimissa. Säännösten tarkoituksena on turvata lapsen edun huomioon ottaminen asiaa käsiteltäessä.

2.1.2. Lastensuojeluasioiden käsittely hallinto-oikeuksissa

Hallinto-oikeuksiin on uuden lastensuojelulain voimaan tultua palkattu lisähenkilöstöä lastensuojeluasioiden käsittelyn joutuisuuden turvaamiseksi. Hallinto-oikeudet ovat myös omilla työjärjestelyillään pyrkineet turvaa-

maan näiden asioiden mahdollisimman joutuisan käsittelyn.

Oikeusministeriö on vuosina 2008 ja 2009 seurannut lastensuojeluasioiden päätöksentekomenettelyn toimivuutta asianhallintajärjestelmästä saatujen tietojen perusteella. Lisäksi hallinto-oikeuksien päätöksentekomenettelyä on seurattu päättyneiden lastensuojeluasioiden seurantalomakeraportoinnista saatavilla tiedoilla.

Oikeusministeriön hallinnonalalla toimiva oikeuspoliittinen tutkimuslaitos Optula tekee lastensuojeluasioiden tuomioistuinkäsittelyn toimivuutta koskevan tutkimuksen vuosina 2009—2010. Tämän tutkimuksen perusteella arvioidaan laajemmin uuden lastensuojelulain huostaanottoasioiden päätöksentekojärjestelmän toimivuutta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin näkökulmasta sekä lain mahdollisia muutostarpeita.

Vuonna 2008 hallinto-oikeuksiin on saapunut kaiken kaikkiaan 1930 lastensuojeluasiata, kun vastaava luku vuonna 2007 oli 1 221 asiaa. Asioiden kokonaismäärä on siten lisääntynyt 58 prosentilla. Vuonna 2008 hallinto-oikeuksiin saapuneista lastensuojeluasioista uuden lastensuojelulain mukaisia asioita oli 1 773 ja vanhan lain mukaisia 157. Uuden lastensuojelulain mukaisista asioista huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevia asioita oli 640 ja kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista koskevia asioita 835.

Hallinto-oikeuksiin saapuneiden lastensuojeluasioiden määrä on edelleen noussut vuonna 2009. Kesäkuun 2009 loppuun mennessä oli saapunut yhteensä 1 086 asiaa, mikä merkitsi 21 prosentin nousua viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista koskevia asioita oli saapunut 527 asiaa eli myös näiden asioiden määrä on selvässä nousussa. Huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevia hakemuksia on kesäkuun loppuun mennessä saapunut 356.

Myös ratkaistujen lastensuojeluasioiden määrä on noussut vuoden 2007 yhteensä 1 171 asiasta vuoden 2008 yhteensä 1 892 asiaan eli 62 prosentilla. Noin kolmasosa ratkaistuista on koskenut kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista. Ratkaistujen asioiden määrä on edelleen vuoden 2009 kesäkuun loppuun mennessä noussut 2 prosentilla ollen tuohon

ajankohtaan mennessä 1 020 asiaa.

Vuonna 2008 kaikkien lastensuojeluasioiden keskimääräinen käsittelyaika on ollut 4,2 kuukautta. Huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevien uuden lain mukaisten asioiden keskimääräinen käsittelyaika on ollut 4,0 kuukautta ja kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista koskevien asioiden 1,2 kuukautta. Vanhan lastensuojelulain mukaisten huostaanottoasioiden käsittelyaika on ollut 6,6 kuukautta. Vuoden 2009 kesäkuun loppuun mennessä lastensuojeluasioiden keskimääräinen käsittelyaika on ollut 4,0 kuukautta.

Suullisten käsittelyjen arvioitiin uuden lain voimaan tultua lisääntyvän selkeästi. Hallinto-oikeuksissa suullisia käsittelyjä oli vuonna 2007 järjestetty 36 prosentissa lastensuojeluasioita. Vuonna 2008 uuden lastensuojelulain mukaan ratkaistuissa asioissa suullisia käsittelyjä oli järjestetty 24 prosentissa asioita ja vuoden 2009 kesäkuun loppuun mennessä 19 prosentissa asioita. Suullisten käsittelyjen suhteellinen väheneminen johtuu kuitenkin siitä, että valtaosa ratkaistuista lastensuojeluasioista on kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista koskevia asioita, jotka käsitellään yleensä kirjallisesti.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa saapuneiden lastensuojeluasioiden määrä oli vuonna 2007 yhteensä 237 asiaa ja vuonna 2008 yhteensä 293 asiaa, mikä merkitsi 24 prosentin kasvua asiamäärässä. Vuoden 2009 kesäkuun loppuun mennessä on saapunut 175 asiaa, millä perusteella asiamäärän voidaan arvioida olevan edelleen selvässä kasvussa. Kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista koskevia asioita on korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapunut vuonna 2008 46 ja vuonna 2009 kesäkuun loppuun mennessä 31 asiaa. Korkein hallinto-oikeus on vuonna 2007 ratkaissut 218 lastensuojeluasiata, vuonna 2008 217 asiaa ja vuonna 2009 kesäkuun loppuun mennessä 189 asiaa. Keskimääräinen käsittelyaika on ollut vuonna 2007 4,4 kuukautta, vuonna 2008 5,0 kuukautta ja vuonna 2009 kesäkuun loppuun mennessä 5,3 kuukautta.

Lastensuojelulain 83 §:ssä tarkoitettuja väliaikaista määräystä koskevia päätöksiä ei erikseen tilastoida, vaan ne kirjataan tuomioistuinten asianhallintaan asianomaisen huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevan asian

kohdalle. Väliaikaisia päätöksiä voidaan kuitenkin arvioida tehtävän suuria määriä, koska väliaikaista määräystä on haettu paitsi niissä harvalukuisemmissa tilanteissa, joissa lapsi on sijoitettu kiireellisesti huostaanottohakemuksen vireillä ollessa tuomioistuimessa niin myös rutiininomaisesti huostaanottoa koskevissa hakemuksissa. Huostaanottoasioiden seurantalomakkeista saadun tiedon mukaan vuonna 2009 kesäkuun loppuun mennessä hallinto-oikeuksissa ratkaistuissa huostaanottoa koskevissa asioissa noin neljäsosassa on ollut väliaikaista määräystä koskeva pyyntö. Näin ollen myös väliaikaista määräystä koskevat päätökset ovat työllistäneet hallinto-oikeuksia. Niin ikään rajanveto kiireellisen sijoituksen ja väliaikaisen määräyksen välillä on aiheuttanut lain soveltamisongelmia.

2.1.3. Vangin lapsen ottaminen vankilaan

Vankeuslain (767/2005) 4 luvun 10 §:ssä säädetään vangin lapsen ottamisesta vankilaan. Vangin pieni lapsi voidaan ottaa vankilaan, jos se on lapsen edun mukaista ja vanki itse sitä haluaa. Lapsen hoito järjestetään lapsen edun mukaisella tavalla. Vastaava säännös on tutkintavankien osalta tutkintavankeuslain (768/2005) 2 luvun 5 §:ssä. Lapsen ottamisesta vankilaan päättää sijoittajayksikön johtaja vastaanottavan vankilan johtajaa ja lastensuojelulain mukaista viranomaista kuultuaan.

Euroopan neuvoston vankilasäännöt (rec(2006)2) sisältävät muun muassa seuraavat suositukset vankeinhoidon kehittämiseksi jäsenmaissa:

Pieni lapsi voi asua vanhempansa luona vain, jos se on lapsen edun mukaista. Pieniä lapsia ei tule kohdella kuin vankeja. (36.1)

Jos pienen lapsen annetaan jäädä asumaan vankilaan vanhempansa luokse, vankilassa on oltava erityinen hoitopaikka, jossa on pätevä henkilökunta ja jonne lapsi on sijoitettava vanhemman osallistuessa toimintoihin, joissa lapsi ei voi olla mukana. (36.2)

Pienten lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi on varattava erityiset asuintilat. (36.3)

YK:n Vankeinhoidon vähimmäissäännöt (1955) sisältävät suosituksia vankeinhoidon

minimistandardeista. Sääntöjen mukaan, jos imeväisikäisten lasten sallitaan jäädä vankilaan äitiensä kanssa, laitokseen tulee järjestää lastentarha ja koulutettuja hoitajia, jotka huolehtivat lapsista silloin, kun he eivät ole äitiensä hoidossa. 23. (2)

Vangin asemaa ja oikeuksia koskevat säännökset

Vankeuslain 1 luvun 2 §:n mukaan vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana.

Vankeuslain 1 luvun 3 §:n mukaan vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja. Vangin mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään on tuettava. Vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään.

Vankeuslain 4 luvun 6 ja 7 §:ssä edellytetään, että vangille on laadittava yksilöllinen suunnitelma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapautta varten (rangaistusajan suunnitelma). Rangaistusajan suunnitelma laaditaan sijoittajayksikössä. Suunnitelmaa tarkennetaan siinä vankilassa, johon vanki sijoitetaan. Suunnitelman toteutumista on seurattava.

Päihitteettömistä niin sanotuista sopimusosastoista säädetään vankeuslain 5 luvun 4 §:ssä. Lain mukaan vangille on varattava mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osaston vangeille järjestettävään toimintaan sekä päihitteettömyyden valvontaan. Vankeuslain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 263/2004) mukaan sopimusosastolla vangin olisi sitouduttava päihitteettömyyden ja päihitteettömyyden valvonnan lisäksi siihen toimintaan, jota osasto järjestää. Toiminta voisi olla muutakin toimintaa kuin päihdehuollon kuntoutusta tai osallistumista päihteiden käytön vähentämiseen tähtääviin toimintaohjelmiin.

Vankeuslain 8 luvun 3 §:n mukaan vangille on annettava mahdollisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa rangaistusajan suunnitelman toteutumista edistävässä toiminnassa. Toiminta sisältää työtä, koulutusta tai muita

vangin valmiuksia edistäviä toimintoja.

Vangin lapsen etua turvaavat säännökset

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Lastensuojelulain 2 §:n 2 momentin mukaan lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lisäksi 10 §:ssä on säädetty erikseen lapsen huomiioon ottamisesta aikuisille suunnatuissa palveluissa. Lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 252/2006 vp) mukaan vanhemman tai muun huoltajan vankeusrangaistuksen aikana lapsen oikeus turvalliseen lapsuuteen tulee varmistaa rikosseuraamusalan sosiaalityön ja kunnallisen sosiaalitoimen yhteistyönä.

Käytäntö

Kansainvälisesti on erilaisia käytäntöjä siitä, milloin lapsi voi tulla aikuisen mukana vankilaan, mutta periaatteessa se on sallittua lähes kaikkialla. Suomessa on 2000-luvulla ollut noin sata lasta vankilassa. Lapset ovat olleet vankilassa keskimäärin 7,5 kuukautta. Pisin lapsen vankilassaoloaika oli 3 vuotta ja 10 kuukautta ja lyhin 3 päivää. Suurin osa lapsista on tullut vankilaan alle vuoden ikäisenä, mutta muutama lapsi on tullut vankilaan yli 1,5-vuotiaana.

Vankiloiden äiti-lapsiosastot on Suomessa keskitetty Hämeenlinnan suljettuun vankilaan (7 paikkaa alle 2-vuotiaille lapsille) ja Vanajan avovankilaan (5 paikkaa alle 3-vuotiaille). Hämeenlinnan vankilan äiti-lapsiosasto on niin sanottu päihitteetön osasto. Äiti-lapsiosastolla työskentelee Hämeenlinnan vankilassa kaksi ohjaajaa ja Vanajan vankilassa yksi ohjaaja. Suljetussa vankilassa ohjaajan tehtäviin kuuluu lisäksi vartijan tehtäviä ja Vanajan vankilassa ohjaaja vastaa koko vankilan perhetyöstä. Kummankaan osaston tiloissa ei ole henkilökuntaa öisin.

Useimmat naisvangit tulevat heikoista sosiaalisista oloista ja heidän lastenhoito- ja kasvatustaitonsa ovat puutteelliset. Yli puolella naisista on alkoholiongelma; huumausaineongelma on kahdella kolmesta. Mielen-terveysongelmista naisilla ovat yleisiä erilaiset persoonallisuushäiriöt, ahdistuneisuus ja masennus. Monet ovat olleet jossain elämänsä vaiheessa psykiatrisessa sairaalahoidossa tai saaneet mielen-terveysongelmiin määrättyjä lääkkeitä. Naisvankien tilannetta ja tarpeita on selvitetty työryhmämietinnössä Naiset näkyviksi (Rikosseuraamusviraston julkaisuja 3/2008). Myös lasten tilannetta on selvitetty. Valtiontilintarkastajien kanslia teetätti selvityksen Lapset vankilassa – selvitys lapsista, jotka viettävät varhaislapsuutensa vankilassa vangitun vanhemman kanssa. (Enroos & Pösö & Vierula 2006). Vuonna 2008 ilmestyi selvityksen jatkoreportti Rosi Enroosin selvitys Vankila lapsuudessa – lapset vankilassa (Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2008).

2.2. Nykytilan arviointi

Hallinto-oikeuksiin saapuneiden lastensuojeluasioiden määrä on uuden lain voimaan tultua ollut selvässä kasvussa. Valtaosa asioista on kuitenkin ollut kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista koskevia asioita. Kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista koskevat asiat on kiireellisen luonteensa vuoksi ratkaistava pikimmiten niiden vireille tultua. Hallinto-oikeudet ovat asiamäärän kasvusta huolimatta pystyneet ratkaisemaan lastensuojeluasioita aikaisempaa enemmän ja pitämään käsitteilyajat kohtuullisina. Tämä on kuitenkin edellyttänyt tuomioistuinten henkilöstövoimavarojen kohdistamista lastensuojeluasioihin ja samalla muissa asiaryhmissä on tapahtunut osin ruuhkautumista.

Kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista koskevien asioiden suuri määrä osoittaa, että huostaanoton valmistelemiseksi on jouduttu useimmiten hakemaan kiireellisen sijoituksen jatkamista. Käytännössä hallintotuomioistuimen harkintavalta hakemuksen ratkaisemisessa on jäänyt vähäiseksi. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen näistä asioista tehtyjen valitusten vähäinen määrä suhteessa hallinto-oikeuksissa tehtyihin päätöksiin osoittaa, että myöskään asianosaiset eivät ole kokeneet kii-

reellisen sijoituksen jatkamista koskevia asioita oikeusturvan kannalta ongelmallisiksi.

Lastensuojelulain 83 §:ssä tarkoitettu väliaikainen määräys ei kohdennu niihin tilanteisiin, joissa sen antamisella on oikeusturvan kannalta merkitystä. Väliaikaisella määräyksellä ei voida taata lapsen turvallisuutta tilanteessa, jossa huostaanottoasian vireillä ollessa ilmenee kiireellisen sijoituksen tarve. Sen sijaan lapsella ja hänen vanhemmallaan tai huoltajallaan tulisi asian ollessa vireillä tuomioistuimessa aina olla mahdollisuus hakea väliaikaista määräystä heidän ollessaan tyytymättömiä sijaishuoltopaikkaan.

Lastensuojelulain mukaan kiireellinen sijoitus voi kestää 30 päivää. Jos huoltaja ja 12-vuotta täyttänyt lapsi suostuvat kiireellisen sijoituksen jatkamiseen huostaanottopäätöksen valmistelemiseksi, sijoitus voi kestää 45 päivää. Eripituisten määräaikaisten noudattaminen on osoittautunut käytännössä hankalaksi. Tavanomaista on, että asianosaiset muuttavat mieltään kesken käsittelyn. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan 45 päivän määräaika noudatettaisiin, vaikka asianosaiset myöhemmin muuttaisivat mieltään. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, ettei 45 päivän määräaika noudatettaisi, vaan aika voisi olla 30—45 päivän väliltä riippuen siitä, milloin asianosaiset kertoisivat, etteivät he suostukaan huostaanoton valmisteluun. Säännöstä tulisi muuttaa vähemmän tulkinnanvaraiseksi.

Lastensuojelulaki sisältää säännöksen huostaanottoon liittyvästä sijaishuoltoon sijoittamisesta. Laissa ei ole nimenomaista säännöstä lapsen sijaishuoltoapaikan muuttamisesta kiireellisen sijoituksen aikana. Käytännössä sijaishuoltoapaikkaa joudutaan usein muuttamaan jo kiireellisen sijoituksen aikana. Kiireellinen sijoitus tapahtuu nopeasti, eikä sitä toteutettaessa useinkaan ole mahdollisuutta paneutua lapsen tarpeisiin perusteellisesti. Sijaishuoltoapaikan muuttaminen voi osoittautua välttämättömäksi, kun lapsen tuen tarve kiireellisen sijoituksen aikana yksilöityy. Paikan muuttaminen voi olla välttämätöntä esimerkiksi terveydellisten syiden takia. Lapsen edun mukaista on sijaishuoltoapaikan nopea muuttaminen myös silloin, jos kiireellinen sijoitus on jouduttu tekemään karkumatkan aikana kaukana kotipaikkakun-

nalta. Selkeän säännöksen puuttuminen on johtanut erilaisiin toimintamalleihin kentällä.

Rajoitustoimenpiteitä koskeva sääntely edellyttää tarkentamista. Osa muutostarpeista on puhtaasti teknisiä ja liittyy rajoitustoimenpiteitä koskevan säännösten liittäminen uuteen lastensuojelulakiin. Osa muutostarpeista on tullut ilmi säännöksistä saadun soveltamiskäytännön kautta. Kiireellisimmät muutostarpeet liittyvät erityisen huolenpidon käyttämiseen jopa 6-vuotiaisiin lapsiin sekä uuden päätöksentekojärjestelmän aiheuttamiin ongelmiin. Yhteydenpidon rajoittamispäätösten tekeminen on synnyttänyt suoranaista väkivallan uhkaa lapsen asioista vastaavan työntekijän ja lapsen vanhempien välillä. Päätöksen tekeminen on myös käytännössä voinut johtaa siihen, ettei lapsen edun mukaista yhteistyötä lapsen, vanhempien ja vastuusosiaalityöntekijän välillä ole päätöksen jälkeen enää ollut mahdollista toteuttaa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat esittäneet, että päätösvalta yhteydenpidon rajoittamista koskevissa asioissa otettaisiin pois lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä ja siirrettäisiin johtavalle viranhaltijalle tai hänen määräämälleen viranhaltijalle.

Yhteydenpidon rajoituspäätösten tulisi myös pysyä tarpeen mukaan voimassa, silloin kun lapsi on lyhytaikaisesti sijoitettuna kotiin tai esimerkiksi sairaalaan.

Rajoitusten ja rajoitustoimenpiteiden soveltamista perhehoidossa arvioidaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa perhehoidon valtakunnallisen toimintaohjelman ja lainsäädännön kehittämistyöryhmässä, jonka toimikausi päättyy joulukuussa 2010. Työryhmä laatii väliraportin vuoden 2009 loppuun mennessä.

Eduskunnan oikeusasiamies on ottanut kantaa vankeinhoitoviranomaisten ja lastensuojeluviranomaisten yhteistyöhön omana aloitteenaan tutkimassaan asiassa (dnro 2758/2/07), jossa on kyse siitä, selvitetäänkö ja varmistetaanko lapsen edun toteutuminen lain edellyttämin tavoin päätettäessä lapsen ottamisesta vankilaan vanhempansa mukana. Oikeusasiamies on myös tutkinut vankeuden täytäntöönpanon tavoitteiden ja lapsen edun toteutumista lapsensa kanssa vankilassa olevien vankien kohdalla (dnro 2765/2/07). Seuraavassa esitetty perustuu oikeusasiamiehen

kannanottoihin.

Osa vankilaan tulevista vanhemmista ei saa tietoa lakiin sisältyvästä mahdollisuudesta pyytää saada lapsi mukaan vankilaan. Vankeinhoitoviranomaiset ovat todenneet olevan ongelma, ettei kunnan sosiaalitoimessa riittävästi tunneta vankilan olosuhteita. Sosiaaliviranomaiset saattavat luulla, että vankilan henkilökunta kykenee tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti valvomaan lasten kohtelua ja hyvinvointia siten, että lapsi on vankilassa "turvasa", vaikka tällaiseen valvontaan ei käytännössä kuitenkaan kyetä.

Lapsen edun toteutumiseen liittyy myös kysymys sijoittajayksiköissä päätöksiä tekevien henkilöiden asiantuntemuksesta. Lasta koskevien tietojen siirtymisessä sijoittajayksikön ja sijoitusvankilan välillä asian eri vaiheissa nähtiin ongelmia. Lapsen syntyessä vankeusaikana hänen sijoittamisestaan vankilaan ei aina ole tehty päätöstä. Lapsen vankilaan sijoittamista koskeva päätös tulee tehdä myös vastasyntyneiden osalta.

Lapsen edun mukainen sijoittaminen vankilaan vanhempiensa kanssa on saattanut estyä äiti-lapsipaikkojen vähäisen määrän vuoksi. Lähtökohtaisesti ei ole hyväksyttävää, jos lapselle parhaaksi katsottu ratkaisu ei toteudu sen vuoksi, että sopivia tiloja ei ole riittävästi.

Perustuslain 22 §:ssä asetetaan julkiselle vallalle velvoite turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Voimavarojen vähäisyys ei vapauta julkista valtaa tästä velvoitteesta. Perusoikeusuudistuksen esitöiden (HE 309/1995 vp) mukaan keskeisiin keinoihin turvaamisveloitteen toteuttamiseksi kuuluu muun muassa taloudellisten voimavarojen kohdentaminen.

Äitien vanhemmuuden tukeminen ja siten lapsen etu ei aina toteudu parhaalla mahdollisella tavalla vankiloiden äiti-lapsiosastojen toiminnassa. Toiminta ei kaikilta osin vastaa vankeinhoitoa ja lastensuojelua koskevissa säännöksissä edellytettyä. Lapsen edun riittävä toteutuminen edellyttäisi vankeinhoitoviranomaisten ja lastensuojeluviranomaisten yhteistyön lisäämistä lapsen vankilaan sijoittamisen aikana. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Taloudellisten voimavarojen niukkuus ei saa olla ke-

hittämistoimintaa rajoittavana tekijänä.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja oikeusministeriön yhteisen selvitystyön yhteydessä on käynyt ilmi, että lapsia on viety vankilaan poliisin toimesta kiireellisen sijoituksen sijaan, jos lapsen äiti on vankilassa. Lisäksi lapsia on siirretty vankilasta vasta siinä vaiheessa, kun tilanne on ollut niin paha, että se on edellyttänyt kiireellisen sijoituksen tekemistä.

Lapsen tilanteen huomioiminen ennen päätöksentekoa ja vankilassaoloaikana toteutuu käytännössä huonosti, koska vankeuslakiin ei sisälly säännöksiä, jotka koskisivat lapsen tilanteen seuraamista vankeusaikana. Kynnys lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on noussut korkealle, koska ei ole toimiva ratkaisu tehdä ilmoituksia päivittäin lastensuojeluun. Lastensuojelulaki ei myöskään velvoita vankilan henkilökuntaa tekemään ilmoitusta.

Lastensuojelulain mukaisessa sijoituksessa tehdään kokonaisvaltainen harkinta ennen sijoituspäätöksen tekemistä ottaen huomioon koko perheen ja lapsen tilanne sekä mahdollinen sijoitusympäristö. Tiivis yhteistyö sijoittavan tahon kanssa on lakisääteistä. Lastensuojelulaki tarjoaa mahdollisuuden lapsen sijoittamiseen vanhemman kanssa samaan paikkaan sekä huostaanottotilanteessa että avohuollon tukitoimena.

Vankilassa oleva lapsi on nykyisin heikommassa asemassa kuin tukea tarvitseva lapsi vankilan ulkopuolella, koska lapsen asumiseen liittyvä päätös tehdään vankeuslain eikä lastensuojelulain perusteella. Osa äideistä ei ole saanut tietoa mahdollisuudesta saada lapsi mukaan vankilaan ja toisilla on ollut lapsi mukanaan tilanteessa, jossa se ei ole lapsen kannalta paras vaihtoehto. Se, ettei kunnalla ole ollut vastuuta sijoituspäätöksen tekemisestä, eikä siitä aiheutuvista kustannuksista, on saattanut ohjata tilannetta siihen, että lapsia on otettu vankilaan vastoin lapsen etua.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Perustuslain perusoikeuksia koskevat vel-

voitteet lähtevät siitä, että julkisen vallan vastuulla on turvata erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien asema ja oikeudet. Tätä päämäärää pyritään edistämään muuttamalla vangin kanssa vankilassa asuvia lapsia koskevaa päätöksentekojärjestelmää ja perustamalla vankilaan perheosasto, jossa lapsen tarpeet on huomioitu lastensuojelulain mukaisesti. Tavoitteena on saattaa vankien lapset yhdenvertaiseen asemaan muiden lastensuojelun asiakkaiden kanssa.

Ehdotusten tarkoituksena on myös vahvistaa lapsen ja vanhempien oikeusturvaa kohdentamalla hallintotuomioistuinten voimavarat tarkoituksenmukaisesti ja nopeuttamalla huostaanottoon ja sijaishuoltoon liittyvien asioiden käsittelyä tuomioistuimissa.

Sijaishuollossa olevien lasten asemaa pyritään parantamaan täsmentämällä rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskevia säännöksiä.

Kuntien vastuunjako koskevien säännösten selkiyttämisen tavoitteena on helpottaa sosiaalityöntekijöiden työskentelyä ja parantaa asiakkaiden asemaa ehkäisemällä kuntien välisiä kiistoja vastuunjaon osalta. Uudistusehdotukseen liittyy valmisteilla oleva lastensuojelulain toimeenpanoa koskeva opas, johon sisällytetään muun muassa kustannustenjakoa koskevaa ohjeistusta.

Ehdotuksilla pyritään selkeyttämään lainsäädäntöä, edistämään asiakaslähtöistä työskentelyä ja mahdollistamaan ehkäisevien palvelujen käyttö riittävän varhaisessa vaiheessa. Uudistuksen tavoitteiden toteutumista on tarkoitus vahvistaa valmisteilla olevien lastensuojelun laatusuosituksen avulla.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulain kiireellistä sijoitusta ja väliaikaista määräystä koskevia säännöksiä. Päätöksentekojärjestelmä säilyisi esityksen mukaan pääpiirteissään ennallaan. Kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen tekeminen siirretäisiin kuitenkin hallinto-oikeudelta kunnalliselle viranhaltijalle. Asiakkaiden oikeusturvan takaamiseksi sama viranhaltija ei saisi tehdä sekä kiireellistä sijoitusta että sen jatkamista koskevaa päätöstä.

Lastensuojelulain 38 §:n 1 momentin mukaan lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti, jos

edellytykset huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen täyttyvät ja lapsi on tästä syystä välittömästi vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen tai sijaishuollon tarpeessa. Lain 39 §:n mukaan kiireellinen sijoitus voi kestää 30 päivää. Jos huoltaja ja 12-vuotta täyttänyt lapsi suostuvat kiireellisen sijoituksen jatkamiseen huostaanottopäätöksen valmistelemiseksi, sijoitus voi kestää 45 päivää. Ehdotuksen mukaan erillisistä määräajoista luovuttaisiin. Kiireellinen sijoitus raukeaisi, jollei päätöstä kiireellisen sijoituksen jatkamisesta tai päätöstä huostaanotosta taikka hakemusta huostaanotosta olisi tehty 30 päivässä sijoituksen alkamisesta. Määräajan pituus olisi sama riippumatta siitä antavatko huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi suostumuksensa kiireellisen sijoituksen jatkamiseen.

Jos 30 päivää ei olisi riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi, viranhaltija voisi tehdä päätöksen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta enintään 30 päivällä lakiehdotuksessa täsmennettyjen edellytysten täytyessä.

Esityksessä selkiytettäisiin kiireellisen sijoituksen ja tuomioistuimen antaman väliaikaisen määräyksen käyttöalaa. Kunnallisen viranhaltijan velvollisuus vaatia hallinto-oikeudelta väliaikaista määräystä, kun kiireellinen sijoitus on tehty huostaanottoasian ollessa jo vireillä hallinto-oikeudessa, poistuisi. Hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus voisivat antaa väliaikaisen määräyksen omasta aloitteestaan tai lapsen ja hänen vanhempansa tai huoltajansa vaatimuksesta. Väliaikainen määräys voitaisiin antaa paitsi huostaanottoasian myös sijaishuollon muutosta koskevan asian ollessa vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Jos lastensuojeluasiala olisi vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, kunnallinen viranhaltija olisi velvollinen ilmoittamaan tuomioistuimelle tekemästään kiireellisestä sijoituksesta tai kiireellisen sijoituksen aikana tehdystä sijaishuollon muutospäätöksestä. Kiireellisen sijoituksen aikana tehtävän sijaishuollon muutospäätöksen voisi tehdä vastaava taho kuin huostaanoton aikana.

Päätöksenteko lapsen sijoittamisesta van-

keus- tai tutkintavankeusrangaistustaan suorittavan vanhempansa kanssa vankilaan siirrettäisiin vankeinhoitolaitokselta lastensuojeluviranomaisille. Päätökset vankilaan sijoitettaville lapsille tehtäisiin samojen periaatteiden mukaisesti kuin muillekin lastensuojelun asiakkaille. Ennen päätöksentekoa viranhaltijan tulisi kuulla Rikosseuraamuslaitosta. Pääasiassa sijoituspäätökset tehtäisiin avoimuuden tukipäätöksinä. Sijoituspäätöstä tehtäessä tulisi arvioida lapsen kannalta paras vaihtoehto ottaen huomioon lapsen ja vanhemman vointi, kodin ja vankilan olosuhteet sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet tukea perhettä ja osallistua lapsen hoitamiseen. Vangin tai tutkintavangin lapsi voitaisiin sijoittaa vankilan perheosastolle myös hallintotuomioistuimen antamalla väliaikaisella määräyksellä.

Samalla täydennettäisiin lastensuojeluilmoitusta koskevaa säännöstä siten, että Rikosseuraamuslaitoksen sekä palo- ja pelastustoimen henkilökunta tulisi ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Uutena tapana saattaa lastensuojeluasialle määriteltäisiin pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Lastensuojelulain 25 §:ssä säädetty ilmoitusvelvollisuus voitaisiin toteuttaa lastensuojeluilmoituksen tekemisen sijaan yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä pyyntönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Pyyntöön yhteydessä tulisi ilmoittaa pyynnön tekemiseen johtaneet syyt ja se tulisi toteuttaa viipymättä vastaavasti kuin lastensuojeluilmoitus. Pyyntöä voitaisiin käyttää erityisesti tilanteissa, joissa perhe asioi jatkuvasti ilmoitusvelvollisen tahon kanssa. Pyyntöä voitaisiin käyttää esimerkiksi kouluissa ja päiväkodeissa.

Lisäksi laissa säädettäisiin velvollisuudesta ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus olisi tehtävä ennen lapsen syntymää, jos olisi perusteltua syytä epäillä, että lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Varsinainen lastensuojelusiakkuus voisi alkaa vasta lapsen syntymän jälkeen, mutta ilmoituksen vastaanottaminen mahdollistaisi tarvittavien palvelujen suunnittelemisen yhdessä lapsen vanhempien kanssa jo ennen lapsen syntymää. Varsinainen toimintavelvollisuus koh-

distuisi ilmoituksen tekemisen jälkeen aikuissosiaalityöstä vastaavaan viranhaltijaan, jonka tulisi kiireellisissä tapauksissa viipymättä arvioida ilmoituksen kohteena olevien henkilöiden palvelujen tarve. Kyse ei ole uudesta velvoitteesta kunnille. Sääntely vastaa asiallisesti sosiaalihuoltolain (710/1982) 40 a §:n 1 momenttia, joka tukee kuntien sosiaalipäivystyksen säädöspohjaa.

Säännöstä lapsen kuulemisesta hallintotuomioistuimessa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että lasta tulisi ensisijaisesti kuulla niin, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi on läsnä, jos menettely on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi. Säännös vastaa perusteiltaan voimassa olevaa lakia ja sen tarkoituksena on vahvistaa hallinto-oikeuksissa noudatettuja hyviä käytäntöjä.

Suljettuna hoitona annettava erityinen huolenpito rajattaisiin koskemaan 12 vuotta täytäneitä lapsia. Samalla selkeytettäisiin lastensuojelun ja terveydenhuollon vastuualueita. Erityisen huolenpidon järjestämisen ehtona olisi, etteivät terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi erityisen huolenpidon sijaan. Arvio palvelujen soveltuvuudesta tehtäisiin laissa säädetyn moniammatillisen arvioon yhteydessä. Arvioon tulisi liittää tarvittaessa lääkärintarkastus siten kuin lastensuojelulain 15 §:ssä säädetään.

Asiakkaiden oikeusturvaa ja yhteistyötä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa lapsen sijaishuollon aikana parannettaisiin täsmentämällä ja täydentämällä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valvontavastuuta koskevia säännöksiä. Rajoitustoimenpiteiden käyttämisestä tehty kirjaukset tulisi lähettää kuukausittain tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Lisäksi sijaishuoltopaikkojen tulisi lähettää kirjaukset käyttövarojen maksamisesta vastuusosiaalityöntekijälle vuosittain.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän sijaan kunnan johtosäännön mukaan määräytyvä johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija voisi tehdä päätöksen yhteydenpidon rajoittamisesta sijaishuollon aikana.

Lastensuojelun järjestämisestä vastuussa olevaa kuntaa koskevia säännöksiä selkeytet-

täisiin. Kuntien kustannusvastuuta koskevat säännökset olisivat ehdottomia, mutta järjestämisen osalta kunnat voisivat sopia lapsen edun kannalta parhaasta vaihtoehdosta. Mikäli kunnat eivät pääsisi sopuun, tulisivat sovellettaviksi laissa määritellyt järjestäjätahot. Peruslähdekohtana olisivat voimassa olevan lain mukaisesti lapsen kotikunnan järjestämis- ja kustannusvastuu, sekä sijaishuollon osalta sen kunnan kustannusvastuu, jossa sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Uutta olisi säännös, joka mukaan järjestäjäkunta ei pääsääntöisesti vaihtuisi lapsen kiireellisen sijoituksen aikana. Samalla määriteltäisiin tilapäisen oleskelukunnan velvollisuus kiireellisen sijoituksen tekemiseen.

Lisäksi ehdotetaan täsmennettäväksi ja täydennettäväksi lastensuojelulain säännöksiä, jotka koskevat lastensuojeluasian vireille tuloa ja asiakuuden alkamista, lapsen huollosta päättämistä huostassapidon aikana sekä lapsen terveydentilan tutkimista.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksen mukaan vankiloiden äitilapsiosastojen tilalle perustettaisiin vankilan perheosasto. Perheosaston käyttöön palkattaisiin kaksi ohjaajaa ja viisi lastenhoitajaa. Rikosseuraamuslaitos vastaisi osaston tila- ja ravintokustannuksista sekä yövalvonnasta. Uusina kustannuksina tulisivat henkilöstön palkkamenot. Ohjaajan keskipalkka on 2 714 euroa kuukaudessa ja vuosipalkka sivukuluneen 34 000 euroa. Lastenhoitajan keskipalkka on 2068 euroa kuukaudessa ja vuosipalkka sivukuluneen 26 000 euroa. Uudistuksen kokonaiskustannukset olisivat noin 200 000 euroa.

Ehdotuksen mukaan lapsen sijoittaminen vankilaan tapahtuisi 1 päivästä tammikuuta 2010 lähtien vankeus- ja tutkintavankeuslakien sijaan lastensuojelulain nojalla. Lastensuojelulain mukaan kunta järjestää avo- ja sijaishuollon palvelut. Lastensuojelulain 18 §:n 1 momentin nojalla kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettua lakia (733/1992) sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia

(/), jollei lailla toisin säädetä.

Vankilan perheosaston käynnistämivuonna 2010 kustannuksista vastaisi kokonaisuudessaan valtio siten, että 100 000 euron menot katettaisiin momentilta 33.03.63 (Eräät erityishankkeet) ja loput 100 000 euroa tulisivat oikeusministeriön hallinnonalalta. Valtion kokonaan vastattaviksi tulevat vuoden 2010 kustannukset rahoitetaan nykyisiä määrärahoja uudelleen kohdentamalla.

Ehdotuksen mukaan 18 §:n 1 momentissa mainittuja lakeja ei sovellettaisi vankien ja tutkintavankien lasten vankilan perheosastolla saamaan avo- tai sijaishuoltoon vuonna 2010. Vuodesta 2011 lähtien kunnan ja valtion kustannusvastuu määräytyisi edellä mainittujen lakien perusteella aiemmin osoitettujen valtionosuusmäärärahojen puitteissa.

4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.1. Vaikutukset viranomaisten väliseen yhteistyöhön

Ehdotetulla lailla pyritään parantamaan kunnallisten viranomaisten ja hallinto-oikeuksien välistä yhteistoimintaa velvoittamalla kunnan päätöksentekijän ilmoittamaan tehdyistä kiireellisistä sijoituksista ja sijaishuollon muutospäätöksistä sille hallintotuomioistuimelle, jossa asia on vireillä.

4.2.2. Vaikutukset kuntien ja hallintotuomioistuinten toimintaan

Esityksellä kiireellisten sijoitusten jatkamista koskevien päätösten ratkaisutoimivallan siirrosta kunnan sosiaalitoimelle sekä väliaikaista määräystä koskevien säännösten selkiyttämällä, turvattaisiin ensi sijassa hallinto-oikeuksien voimavarojen kohdentaminen asianosaisen oikeusturvan kannalta merkityksellisempiin lastensuojeluasioihin, kuten huostaanottoa koskevien hakemusten joutuisaan käsittelyyn. Koska kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan yksittäisen asian tai väliaikaisen määräyksen antamisen käsittely ei kuitenkaan ole aikaa vievää verrattuna esimerkiksi muihin lastensuojeluasioihin, esityksestä voidaan arvioida aiheutuvan 1—2 henkilötyövuoden vuotuinen säästö.

Säännös, jonka mukaan kiireellisen sijoituksen päätöksentekijä ei saisi olla sama henkilö kuin kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen tekijä, aiheuttaisi sen, että pienempien kuntien olisi toimittava yhteistyössä toisen kunnan kanssa. Esitys ei aiheuttaisi veloitetta lisähenkilökunnan palkkaamiseen, vaan edellyttäisi ainoastaan yhteistyöjärjestelyjä kuntien välillä.

Seudullisen yhteistyön vahvistaminen lastensuojelussa vähentää yksittäisen, pienen kunnan lastensuojelun palvelujärjestelmän haavoittuvuutta ja lisää asiakkaiden oikeusturvaa. Yhteistyö sekä oikea-aikaisesti ja suunnitelmallisesti toimiva lastensuojelun palvelujärjestelmä tarjoaa vaikuttavampia ja kustannustehokkaita palveluita.

Koska pienissä kunnissa tehtyjen kiireellisten sijoitusten määrä on ollut hyvin vähäinen ja lastensuojelulain 13 § on jo nyt edellyttänyt kuntia luomaan toimivat yhteistyörakenteet ei säännösmuutosten yhteistoimintamuotoihin tuoman muutoksen voida kuitenkaan arvioida olevan kovin suuri.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta saatujen tietojen mukaan vuonna 2007 tehtiin yhteensä 1998 kiireellistä huostaanottoa (voivat olla kohdistuneita myös samaan lapseen). Päätöksistä 1 913 tehtiin yli 8 000 asukkaan kunnissa. Alle 3 000 asukkaan kunnissa (yhteensä 127) tehtiin 26 ja 3 000—5 000 asukkaan kunnissa (yhteensä 80) 30 kiireellistä huostaanottoa vuoden aikana. Kunnissa, joissa asukkaita on 5 000—8 000 (yhteensä 68), tehtiin 29 kiireellistä huostaanottoa vuoden aikana.

4.2.3. *Vaikutukset valvontaviranomaisten tehtäviin*

Lakiehdotukseen ei sisälly varsinaisesti uusia tehtäviä valvontaelimille. Rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskevat uudistukset vaikuttaisivat kuitenkin valvonnan sisältöön jonkin verran.

4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetulla lailla pyritään parantamaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten, nuorten ja heidän perheittensä asemaa ja

perusoikeuksiensa toteutumista. Lain hallinto-oikeusmenettelyä koskevat säännökset lyhentävät ja tasoittavat eri puolilla maata oikeuskäsittelyihin kuluvaan aikaan ja lisäävät sitä kautta tasa-arvoa. Myös kuntien välinen kiireellisten sijoituspäätösten tekemiseen liittyvä yhteistyö yhdenmukaistaa käytäntöjä ja sitä kautta saattaa eri kunnissa asuvat henkilöt yhdenvertaiseen asemaan keskenään.

Esitykseen sisältyvällä vankilan perheosaston perustamisella on osaston pienen koon takia hyvin vähäinen työllisyyttä edistävä vaikutus. Osaston vaikutus ongelmien ennaltaehkäisyyn voi sen sijaan osoittautua merkittäväksi. Vankilajaksoja on käytetty vanhempien kuntouttamiseen ja päihdeongelmien kohtaamiseen, mutta lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen hoitamiseen ja lapsiperheen arkielämän taitojen opetteluun on vankeusrangaistuksen aikana aiemmin ollut vain hyvin rajalliset mahdollisuudet.

Haavoittuvassa asemassa olevien pienten lasten ja heidän vanhempensa tilanteen parantaminen ja varhaisemman tuen tarjoaminen heille parantaisi samalla myös yhteiskunnan muiden jäsenten elinoloja ja voisi näkyä yhteiskunnallisten ongelmien kuten syrjäytymisen ja rikollisuuden vähentymisenä.

Esityksellä on eräitä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Vankiloiden äitilapsi osastoilla on ollut ainoastaan naisia pienten lasten kanssa. Ehdotettujen uudistusten seurauksena kaikki vanhemmat tulisivat paremmin tietoisiksi mahdollisuudesta olla lapsen kanssa vankeusrangaistuksen aikana. Samanaikaisesti vankilaan perustettaisiin perheosasto, jossa tavoitteena on edistää lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta sekä valmistaa perhettä vankeusrangaistuksen jälkeiseen aikaan. Tätä taustaa vasten on todennäköistä, että tulee tilanteita, joissa harkitaan, olisiko lapsen edun mukaista olla isän mukana vankilan perheosastolla. Lähtökohtana sijoituspäätöstä tehtäessä on aina ensisijaisesti lapsen etu.

Yleisiä syitä lastensuojelupalvelujen tarpeeseen ovat vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat. Erityisesti äitien päihdeongelmat ovat olleet kasvussa ja niillä on todettu olevan merkitystä lasten huostaanotoissa. Ehdotukseen sisältyy säännös, joka veloit-

taisi ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ennakkollisen ilmoituksen kautta molemmat lapsen tulevat vanhemmat voivat ohjautua ajoissa tarvittavien tukipalvelujen piiriin. Todennäköistä kuitenkin on, että ennakkollinen ilmoitus tulee kohdistumaan enemmän tilanteisiin, joissa tulevan äidin alkoholin käyttö tai tuleva vankeusrangaistus johtaa ilmoituksen tekemiseen.

Lastensuojelun työntekijät ovat suurimmaksi osaksi naisia. He saattavat joutua ammatissaan kokemaan fyysistä ja henkistä väkivaltaa sekä sen uhkaa. Ehdotettu yhteydenpidon rajoittamisen päätöksentekoa koskeva muutos parantaisi osaltaan työntekijöiden asemaa ja turvallisuutta.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Ensi- ja turvakotien liiton Äiti-lapsityön kehittäminen vankilassa 2007—2009 projektin tavoitteena on ollut muun muassa selvittää ja jäsentää lapsen hoitopolkua hänen tullessaan vankilaan, vankilassa oloaikana ja pois lähdettyä sekä selkiyttää yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Hallituksen esitystä valmisteltaessa on hyödynnetty Ensi- ja turvakotien liiton tuottamaa tietoa sekä edellä mainittuja eduskunnan oikeusasiamiehen kannanottoja, vankeja ja lapsia koskevia raportteja sekä aineistoa, joka liittyy oikeusministeriön toteuttamaan hallinto-oikeuksien päätöksentekomenettelyn toimivuuden seurantaan.

Pääministeri Vanhasen hallitusohjelman mukaisesti kuluvana hallituskautena on jatkettu suunnitelmallisesti lastensuojelulain käytännön toimeenpanoa ja kansallista kehittämistyötä. Eduskunnan myöntämän kahden vuoden siirtomäärärahan avulla on toteutettu laajoja koulutuskiertoja sekä valmisteltu materiaalia lastensuojelun käsikirjaan. Parhaillaan valmistelussa ovat muun muassa lastensuojelun toimeenpanoa tukeva opas sekä lastensuojelun laatusuositus. Valmistelutyön tukena ovat toimineet lastensuojelun käsikirjan toimitusneuvosto sekä lastensuojelun laatusuosituksia valmisteleva ryhmä. Suositusten ja ohjeiden valmistelun yhteydessä on kartoitettu mahdollisia lainsäädännön muu-

tostarpeita. Lainvalmistelussa on hyödynnetty myös epävirallisen juristiryhmän asiantuntemusta. Ryhmä on keskittynyt työssään laintulkintaan liittyviin kysymyksiin. Ryhmässä ovat olleet edustettuina Lapsiasiavaltuutetun toimiston, Suomen Kuntaliiton, Pelastakaa lapset ry:n sekä Helsingin, Espoon ja Tampereen kaupungin lakimiehet.

Esitys pohjautuu edellä mainittujen ryhmien työskentelyyn sekä korkeimman hallinto-oikeuden ja hallinto-oikeuksien virkamiesvalmistelun kuluessa pykälälunoksista antamiin kommentteihin. Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Vangin kanssa vankilaan sijoitettavia lapsia ja hallintotuomioistuimia koskevat säännökset on valmisteltu yhteistyössä oikeusministeriön kanssa. Lakien kustannusvaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty Kunnallisen työmarkkinalaitoksen asiantuntemusta.

Esitystä on käsitelty kunnallistalouden ja hallinnon neuvottelukunnassa.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta saatiin lausunnot eduskunnan oikeusasiamieheltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, opetushallitukselta, vähemmistövaltuutetun toimistosta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta, Suomen Kuntaliitolta, lääninhallituksilta, korkeimmalta hallinto-oikeudelta, Helsingin, Hämeenlinnan, Kouvolan, Vaasan, Oulun, Rovaniemen ja Kuopion hallinto-oikeuksilta, Mikkelin käräjäoikeudelta, Lastensuojelun keskusliitolta, Pelastakaa Lapset ry:ltä, Mannerheimin Lastensuojeluliitolta, Ensi- ja turvakotien liitto ry:ltä, Pesäpuu ry:ltä, Perhehoitoliitto ry:ltä, Pesue ry:ltä, Sukupuu ry:ltä, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:ltä, Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry:ltä, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:ltä, Suomen Asianajajaliitolta, Suomen Oikeusapulakimiehet ry:ltä, Helsingin oikeusaputoimistolta, valtakunnalliselta sosiaalityön yliopistoverkostolta, Helsingin, Vantaan, Tampereen ja Lahden kaupunkien sekä Mäntsälän kunnan sosiaalihuollosta vastaavilta toimielimiltä, Kirkkohallitukselta, lastensuojelun osaa-

miskeskusverkostolta, Rikosseuraamusvirastolta, Hyvinkään kaupungilta ja Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitolta ja Kainuun maakunta-kuntayhtymältä.

Lastensuojelulain uudistamista pidettiin lausunnoissa yleisesti välttämättömänä ja ehdotettuja uudistuksia pääosin lakia selkeyttävänä ja hyviä käytäntöjä vahvistavina. Nopeaa reagointia lain toimeenpanossa havaittiin ongelmiin pidettiin yleisesti myönteisenä asiana. Yksittäisissä lausunnoissa muutostarpeen nähtiin myös osoittavan lastensuojelulain kokonaisuudistuksen epäonnistumisen ja uudistuksen nähtiin pikemminkin vievän kehitystä huonompaan suuntaan muun muassa lisäämällä lastensuojelun asiakkuuksia.

Esitetyistä muutoksista erityisen kannatettavana pidettiin kiireellisen sijoituksen jatko päätösten tekemisen siirtämistä hallinto-oikeuksilta kunnallisille viranhaltijoille. Tätä muutosta pidettiin kannatettavana sekä kuntatoimijoiden että hallinto-oikeuksien näkökulmasta. Muutoksen katsotaan kohdentavan hallintotuomioistuimien voimavaroja nykyistä tarkoituksenmukaisemmalla tavalla. Kiireellisten sijoitusten määräaikoja tulee lausunnonantajien mielestä yhtenäistää esitetyllä tavalla, mutta tämän lisäksi tulee kiinnittää huomiota kiireellisen sijoituksen kokonaiskeston. Osa lausunnonantajista katsoi, että kiireellisen sijoituksen jatkuminen hallinnollisen päätöksen perusteella 90 vuorokauden ajan, on liian pitkä aika. Lausunnoissa viitattiin aikaisemman lastensuojelulain mukaiseen sääntelyyn, jonka mukaan kiireellisten sijoitusten kesto saattoi pisimmillään olla 60 vuorokautta.

Lausunnoissa pohdittiin myös vaihtoehtoja ehdotetulle sääntelylle. Oikeusministeriö kannatti esitettyä mallia, mutta esitti jatkossa pohdittavaksi, voitaisiinko kiireellisen sijoituksen jatkamisesta tehdä päätös hallinto-oikeuden antamalla väliaikaisella määräyksellä. Oikeusministeriö pohti myös mahdollisuutta olla säätämättä jatkoajan pituudesta tilanteessa, jossa asianosaiset eivät vastusta kiireellisen sijoituksen jatkamista. Vantaan kaupunki esitti luopumista erillisestä kiireellisen sijoituksen jatkoajasta siten, että kiireellinen sijoitus voisi aina kestää kaksi kuukautta. Suomen Oikeusapulakimiehet ry viittasi pakkokeinolakiin (450/1987), jonka mukaan

vaatimus pidätetyn vangitsemisesta on tehtävä tuomioistuimelle viipymättä ja viimeistään kolmantena päivänä kiinniottamispäivästä ennen kello kahtatoista.

Koska kiireellisen sijoituksen tarkoituksena on paitsi turvata lapsen tilanne, myös selvittää jatkossa tarvittavat tukitoimet, ei asian oikeuskäsittelyä muutaman päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta voida pitää lapsen edun mukaisena. Lapsen edun mukaista on toisaalta rajoittaa kiireellisen sijoituksen kesto. Hallinnon yksinkertaistaminen ei ole peruste kaksinkertaistaa määräaika, jonka kuluessa lapsen ja perheen perusoikeuksiin voidaan voimakkaasti puuttua. Lausunnoissa ja lakiehdotuksissa annetuissa kommentteissa korostettiin, ettei ole perusteita asettaa niin sanottuja vastentahtoisia tilanteita ja tilanteita, joissa asianosaiset suostuvat kiireellisen sijoituksen toteuttamiseen erilaisen sääntelyn piiriin. Voimassa olevan lain mukaisesti toimivana käytäntönä on, että kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa tarpeen mukaan avoimuuden sijoituksena, jos osapuolet siihen suostuvat.

Useimmat lausunnonantajat kannattivat väliaikaisen määräyksen toimintakäytäntöjen tarkistamista. Pidettiin tarkoituksenmukaisena, että väliaikainen määräys toimii jatkossa hallinto-oikeuksien, korkeimman hallinto-oikeuden sekä lapsen taikka hänen vanhempiensa tai huoltajan toimintaa tukevana ja mahdollistavana pykälänä. Hallinto-oikeuksien lausunnoissa esitettiin myös kriittisiä näkemyksiä väliaikaisen määräyksen käyttämisestä ylipäätään.

Kannanotot tukivat melko yksimielisesti uudistusta, jonka mukaan lapsen sijoittaminen vankilan perheosastolle tapahtuisi lastensuojelun viranhaltijan toimesta. Asiaan kriittisesti suhtautuvat toivat esiin näkökulmia resurssien turvaamisesta. Lisäksi toivottiin, etteivät vankeinhoidon kustannusvastuut siirtyisi kunnille.

Useat lausunnonantajat nostivat esille lastensuojelun ja ehkäisevän lastensuojelun nykyistä tarkemman määrittelyn tarpeellisuuden ja sitä kautta kunnan yhteisen vastuun korostamisen ehkäisevän lastensuojelun toimintakokonaisuudessa. Lapsen kuulemiseen liittyvän pykälän selkiyttämistä pidettiin yleisesti hyvänä ratkaisuna.

Vastakkaisia näkemyksiä nousi erityisesti ilmoitusvelvollisuutta koskevien säännösten kohdalla. Lausunnonantajat esittivät, ettei ilmoitusvelvollisuutta laajennettaisi kosemaan harjoittelijoita, opiskelijoita ja vapaaehtoistyöntekijöitä. Lastensuojeluilmoituksen rinnalle ehdotettu uusi toimintakäytäntö, pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi, tukee toisten lausunnonantajien mielestä olemassa olevia hyviä käytäntöjä, kun taas osa lausunnonantajista katsoo, että uudistus lisää tulkinvaraisuutta. Ennakollisen lastensuojeluilmoituksen lisäämistä lastensuojelulakiin kannattivat lähes kaikki lausunnonantajatahot. Useissa lausunnoissa esitettiin kuitenkin tarkennettavaksi lastensuojelun ja muiden toimijoiden välistä työnjakoa ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen.

Erityisen huolenpidon järjestämiseen liittyvää ikärajaa pidettiin useissa lausunnoissa perusteltuna ja toivottiin erityisesti korostettavan terveydenhuollon kanssa tehtävää yhteistyötä niin erityistä huolenpitoa järjestettäessä kuin läpi koko lastensuojeluprosessin. Myös lapsen terveydentilan tutkimiseen liittyvän säännöksen tarkentamista pidettiin hyvänä. Lausunnoissa esitettiin kuitenkin huolestuneita näkemyksiä terveydenhuollon palvelujen riittävydestä.

Kunnan kustannus- ja toimintavastuiden selkiyttämistä erityisesti kiireellisten sijoitusten osalta pidettiin yleisesti hyvänä asiana. Sääntelyyn esitettiin myös tehtäväksi tarkennuksia. Kuntaliiton näkemyksen mukaan pykälää ei ole perusteltua lähteä avaamaan.

Lausuntojen pohjalta esitysluonnokseen on tehty useita korjauksia ja täsmennyksiä. Lau-

sunnoissa esitetyt kannanotot tullaan ottamaan huomioon myös valmisteilla olevissa lastensuojelun laatusuosituksissa, tuotettavassa koulutusmateriaalissa sekä lastensuojelun käsikirjan kehittämistyössä. Läänihallitusten esiin tuomia sijaishuollon asiakasmääriä koskevia asioita käsitellään aiemmin mainitussa perhehoitolainsäädännön uudistamistyöryhmässä.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitys laeiksi Rikosseuraamuslaitoksesta sekä kielilain muuttamisesta (HE 92/2009 vp) on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Esityksessä ehdotetaan rikosseuraamusalan organisaatiota uudistettavaksi siten, että Rikosseuraamusvirastosta ja sen ohjauksessa toimivista Kriminaalihuoltolaitoksesta ja vankeinhoitolaitoksesta muodostettaisiin Rikosseuraamuslaitos-niminen viranomaisorganisaatio. Tarkoituksena on, että uusi organisaatio tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Tämä organisaatiouudistuksen aiheuttama nimikemuutos on otettu huomioon tässä lakiehdotuksessa.

Lisäksi ehdotusta tehtäessä on otettu huomioon hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE / vp). Esitystä valmisteltaessa on huomioitu myös tuleva terveydenhuoltolakiuudistus.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki lastensuojelulain muuttamisesta

3 §. Lastensuojelu. Pykälässä määritellään lastensuojelun sisältö. Voimassa olevan lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mukaan pykälän tarkoituksena on täsmentää sitä, mitä lastensuojelulla tarkoitetaan. Pykälän 1 momentin mukaan lastensuojelulla tarkoitetaan ainoastaan lapsija perhekohtaista lastensuojelua. Käsitteellä ehkäisevä lastensuojelu tarkoitetaan lain 2 luvun mukaisia lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä koskevia toimia.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin ainoastaan lastensuojelun sisällöstä. Lastensuojelutarpeen selvityksen lisäksi 2 momentissa mainittaisiin asiakassuunnitelma. Ehdotuksen mukaan pykälän asiasisältö säilyisi muilta osin ennallaan. Lapsiperheille annettavista ehkäisevistä palveluista säädettäisiin erillisessä pykälässä.

3 a §. Ehkäisevä lastensuojelu. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 a §, jossa säädettäisiin ehkäisevästä lastensuojelusta. Pykälän 1 momentin mukaan kunta järjestäisi lastensuojelun lisäksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi 2 luvun mukaista ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Momentin asiasisältö vastaisi voimassa olevaa 3 §:n 1 momenttia.

Ehdotettu 2 momentti vastaisi asiasisällöltään voimassa olevan 3 §:n 3 momenttia.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin, että lapsen ollessa lastensuojelun asiakkaana, 2 momentissa tarkoitettuja tukemisen muotoja järjestetään osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa. Esimerkiksi kotipalvelua järjestetään ehkäisevänä lastensuojeluna, mutta sitä voidaan käyttää myös lastensuojelun asiakkaan avo- huollon tukitoimena.

10 §. Lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa. Voimassa olevan 10 §:n 1 momentin mukaan, kun aikuisen kyvyn täysipainoisesti huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen annettaessa aikuiselle sosiaali- ja ter-

veydenhuollon palveluja tai kun aikuinen on suorittamassa vapausrangaistustaan, on selvitettävä ja turvattava lapsen hoidon ja tuen tarve. Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännöksestä kävisi selkeämmin ilmi, että lapselle on turvattava riittävä hoito ja tuki. Hoidon ja tuen riittävyys tulisi arvioida yhteistyössä asiakkaiden ja potilaiden kanssa. Tilanteesta riippuen riittävää voi olla asiakkaan ohjaaminen tarvittavan palvelun piiriin tai yhteistyöneuvottelun järjestäminen. Perhe voi tarvita esimerkiksi kotipalvelua vanhemman fyysisen sairauden aikana tai tarvittava tuki voidaan antaa päivähoidon kautta. Kun avun tarve on tilapäistä, riittää usein että apua annetaan ehkäisevien palvelujen kautta ilman varsinaista lastensuojelun asiakkuutta.

Jos lapsen vanhemmalle palvelua antava henkilö arvioi, että lapsen hoidon ja huolenpidon tarve edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä, on hänen otettava yhteyttä lastensuojeluun. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä ja pyyntöä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi selostetaan jäljempänä pykälien 25 ja 25 a kohdalla. Jos lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tosiasiallisesti vastaava henkilö ei mielenterveyspalvelujen tai päihdehuollon laitoshoidotuksen taikka vankeusrangaistuksen suorittamisen vuoksi voi hoitaa lasta kotona, on tilanteen johdosta aina selvitettävä lapsen hoidon ja tuen tarve.

Jotta pykälä tulisi sovellettavaksi myös tilanteissa, joissa lapsen alaikäinen vanhempi saa päihdehuolto- tai mielenterveyspalveluja, ehdotetaan, että sana aikuinen korvattaisiin sanoilla lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö. Vastaavaa ilmaisua on käytetty esimerkiksi kiireellistä sijoitusta koskevassa 38 §:ssä.

Tutkintavanki voidaan ottaa vankilaan tuomioistuimen antaman vangitsemismääräyksen perusteella. Tutkintavankeuslain 1 luvun 3 §:n mukaan tutkintavankeuden tarkoituksena on turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano sekä estää rikollisen toiminnan jat-

kaminen. Rikoksen johdosta vangittu henkilö on tutkintavanki siihen saakka kunnes käräjäoikeuden tuomio saa lainvoiman tai hovioikeuden tuomio annetaan tai julistetaan ja vankila antaa tutkintavangille tästä tiedon. Käytännössä tutkintavankeusajat ovat saattaneet kestää yli vuoden. Pykälän *1 momentin 2 kohdan* mukaan säännös koskisi jatkossa myös tutkintavankeusaikaa.

13 §. *Lastensuojelutoimenpiteistä päättävä viranhaltija.* Lastensuojelua koskevaa päätöksentekoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että kiireellisen sijoituksen jatkamista koskeva päätöksenteko siirrettäisiin hallinto-oikeudelta kunnalliselle viranhaltijalle. Kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan päätöksen tekeminen hallinto-oikeudessa ei ole täyttänyt sille lakia säädettäessä asetettua tavoitetta asiakkaan oikeusturvan parantamisesta. Hallinto-oikeuksien kokemuksen mukaan laissa asetetut edellytykset kiireellisen sijoituksen jatkamiselle eivät ole jättäneet hallinto-oikeuksille harkintavaltaa ja päätöksenteosta on tullut tältä osin mekaaninen työvaihe, jonka suorittamiseen kulunut aika on hidastanut varsinaisten huostaanottoasioiden käsittelyä. Asianosaiset ovat myös usein erehtyneet luulemaan, että hallintotuomioistuimen päätös on lopullinen päätös itse huostaanottoasiaan, vaikka kyseessä on ollut vasta kiireellisen sijoituksen jatkoajan myöntämisen lisäselvitysten tekemistä varten.

Pykälän *2 momentin* mukaan päätöksenteko-oikeus kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevassa asiassa olisi kunnan johtosäännön mukaan määräytyvällä sosiaalihuollon johtavalla viranhaltijalla tai hänen määräämällään viranhaltijalla. Johtavalla viranhaltijalla tarkoitetaan kunnan koosta ja organisaatiosta riippuen esimerkiksi sosiaalijohtajaa tai osastopäällikkötason virkamiestä. Päätöksentekoon oikeutetulla viranhaltijalla tulee olla lastensuojelulainsäädännön ja lastensuojelupalvelujen hyvä asiantuntemus.

Asiakkaan oikeusturvan toteutumisen kannalta on tärkeää, että kiireellisen sijoituksen jatkosta päättävä viranhaltija on eri henkilö, kuin se, joka on tehnyt päätöksen lapsen kiireellisestä sijoittamisesta. Tästä ehdotetaan säädettäväksi pykälään lisättävässä *3 momentissa*.

Voimassa olevan 13 §:n 1 momentin mu-

kaan päätöksentekoon oikeutettu viranhaltija voi siirtää omaa päätösvaltaansa muulle viranhaltijalle kokonaan tai osittain kuitenkin siten, ettei mainittua päätösvaltaa voi siirtää asian valmisteluvastuussa olevalle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Säännöksellä on haluttu erottaa päätöksentekoa edeltävä valmistelu ja päätöksenteko toisistaan. Tähän ei ehdoteta tehtäväksi muutosta. Ehdotetun *3 momentin* mukaan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ei voisi tehdä myöskään päätöstä kiireellisen sijoituksen jatkamisesta.

Kiireellisen sijoituksen aikana tehtävästä sijaishuoltopaikan muuttamisesta ei ole ollut omaa säännöstä lastensuojelulaissa. Ehdotuksen mukaan päätöksentekijä olisi sama kuin huostaanoton aikana tehtävässä sijaishuoltopaikan muuttamisessa. Tästä säädettäisiin *2 momentissa* ja menettelyn osalta tarkemmin jäljempänä 43 §:n 3 momentissa.

Muilta osin pykälään ei ehdoteta tehtäväksi asiasisältöön liittyviä muutoksia. Selkeyden vuoksi 13 §:ään sisällytettäisiin eri tehtäviin liittyvät pykäläkohtaiset viittaukset. Rajoituksista ja rajoitustoimenpiteistä päättävästä viranhaltijasta säädettäisiin lain 11 luvussa.

13 a §. *Lapsen sijoittaminen vankilan perheosastolle.* Yleisperusteluissa esitetyistä syistä johtuen lapsen sijoittaminen vankilaan vapausrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle tapahtuisi lastensuojelulain mukaisella sijoituspäätöksellä. Pääsääntöisesti sijoitusten olisi tarkoitus toteutua lastensuojelulain 37 §:n mukaisina avohuollon sijoituspäätöksinä. Tapauksesta riippuen kyseeseen voisivat tulla myös esimerkiksi kiireellinen sijoitus tai huostaanottopäätös. Päätöksentekijä määräytyisi 13 §:n mukaisesti. Tästä säädettäisiin uudessa 13 a §:ssä. Rikosseuraamuslaitoksen kuuleminen olisi välttämätön edellytys sijoituspäätöksen tekemiselle, koska Rikosseuraamuslaitoksella on käytettävissään tarvittavat tiedot mahdollisuudesta sijoittaa vanki tai tutkintavanki perheosastolle. Kuuleminen tulisi pääsääntöisesti suorittaa siten, että Rikosseuraamuslaitos antaisi lausunnon lastensuojeluviranomaisille. Kiireellisissä tilanteissa kuuleminen voitaisiin tehdä suullisesti.

13 b §. *Lapsen asioista vastaava sosiaali-*

työntekijä. Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin uusi 13 b §, johon siirrettäisiin voimassa olevan lain 13 §:n 3 momentti. Kyse on puhtaasti teknisestä muutoksesta, jolla ei olisi vaikutusta lain asiasisältöön.

16 §. *Lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta.* Voimassa oleva 16 § vastaa pääosin kumotun lastensuojelulain 45 §:n 1 ja 5 momentissa säädettyä. Pykälää on eri tahoilta kritisoitu erittäin vaikeaselkoiseksi ja vaikeasti tulkittavaksi. Lastensuojelussa kunta, joka on velvollinen käytännössä järjestämään lastensuojelun palveluja, ei kaikissa tapauksissa ole velvollinen vastaamaan palvelujen kustannuksista. Ehdotuksen mukaan 16 §:n asiasisältö jaettaisiin neljään erilliseen pykälään: 16 §:ssä säädetäisiin, mikä kunta on käytännössä velvollinen järjestämään lastensuojelun palveluja eri tilanteissa (niin sanottu sijoittajakunta), 16 a §:ssä säädetäisiin kustannuksista vastaavasta kunnasta ja 16 b §:ssä sijoituskunnan järjestämisvastuusta. Erillisessä pykälässä säädetäisiin lisäksi kuntien keskinäisistä korvauksista.

Ehdotetun pykälän *1 momentin* mukaan lastensuojelun järjestämisestä vastaisi lapsen tai nuoren kotikunta. Jos se kunta, jossa lapsi tai nuori pääasiallisesti asuu, ei olisi hänen kotikuntansa kotikuntalain (201/1994) 2 §:n tai 3 §:n 1 kohdan mukaan, vastaisi lastensuojelun järjestämisestä lapsen tai nuoren asuinkunta. Sääntely vastaisi pääosin voimassa olevan pykälän 1 momenttia, jossa viitataan sosiaalihuoltolain 14 §:ään ja 15 §:n 1 momenttiin. Sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaan kunnan asukkaalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on kunnassa kotikuntalain tarkoittama kotipaikka. Jollei henkilöllä ole kotipaikkaa missään Suomen kunnassa, pidetään häntä sen kunnan asukkaana, jossa hän oleskelee. Sosiaalihuoltolain 15 §:n 1 momentin mukaan kiireellisissä tapauksissa tai olosuhteiden muutoin niin vaatiessa kunnan on huolehdittava laitoshuollon ja muiden sosiaalipalvelujen järjestämisestä muullekin kunnassa oleskelevalle henkilölle kuin kunnan asukkaalle. Mainitussa lainkohdassa tarkoitettujen olosuhteiden on kiireellisten tapausten lisäksi katsottava olevan olemassa muun muassa silloin, kun henkilö opiskelun, työn tai vastaavien syiden vuoksi oleskelee kunnassa eikä henkilön kotikunta kotikuntalain

mukaisesti sen vuoksi muutu (sosiaalihuoltoasetuksen 607/1983, 4 §).

Nykyisen lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen yksityiskohteisissa perusteluissa viitataan sosiaalihuoltoasetuksen 4 §:ään. Sosiaalihuoltoasetuksen säännös on kuitenkin säädetty aikanaan toisenlaiseen ympäristöön. Silloisen kotikuntasääntelyn mukaan opiskelun aikana ei kotikuntaa voinut lainkaan vaihtaa opiskelun pituudesta riippumatta.

Sosiaalihuoltolain sijaan pykälän *1 momentissa* viitattaisiin selkeyden vuoksi kotikuntalain säännöksiin. Kotikuntalain tulkinnasta on olemassa vakiintunut oikeuskäytäntö. Kotikuntalain 3 §:ssä säädetään niistä tilanteista, joissa henkilön kotikunta ei pääsääntöisesti muutu, vaikka hän asuu muussa kuin kotikunnassaan. Kotikuntalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mukaan 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa henkilön kotikunta ei muutu, jos asuminen toisessa kunnassa johtuu enintään yhden vuoden kestävästä työtehtävästä, opiskelusta, sairaudesta tai muusta näihin rinnastettavasta syystä. Sairaudesta johtuvalla asumisella tarkoitetaan tässä kohdassa esimerkiksi asumista sukulaisten luona sairauden vuoksi. Säännöstä sovellettaessa on kuitenkin huomattava, että kotikunta ei välttämättä myöskään muutu, vaikka asuminen toisessa kunnassa kestäisi yhtä vuotta pitempään, jos lain 2 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset pysyvät muuttumattomina kotikunnan osalta eikä asianomainen henkilö itse halua muuttaa kotikuntansa.

Lapsen tai nuoren asuminen kunnassa voi johtua paitsi hänen omasta opiskelustaan myös esimerkiksi lapsen huoltajan opiskelusta. Jos lapsen huoltajat asuvat eri paikkakunnilla, määrittyisi lapsen asuinkunta sen perusteella, missä lapsi pääasiallisesti asuu.

Kotikuntalain 2 § sisältää määritelmän henkilön kotikunnasta sekä määrittelee kunnan, joka on vastasyntyneen lapsen ensimmäinen kotikunta. Kotikuntalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 104/1993 vp) mukaan, jos henkilöllä on käytössään useampia asuntoja tai jos hänellä ei ole käytössään asuntoa lainkaan, hänen kotikuntansa on pykälän 2 momentin mukaan se kunta, jota hän perhesuhteidensa, toimeentu-

lonsa tai muiden vastaavien seikkojen johdosta itse pitää kotikuntanaan ja johon hänellä on edellä mainittujen seikkojen perusteella kiinteä yhteys.

Määriteltäessä henkilön kotikuntaa pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa pääpaino on ensisijaisesti annettava henkilön omalle käsitykselle kotikunnastaan. Henkilön oma subjektiivinen käsitys ei ole kuitenkaan ainoa ratkaiseva tekijä, vaan hänellä tulee myös objektiivisesti havaittavien tosiseikkojen mukaan olla kiinteä yhteys ilmoittamaansa kuntaan. Tällaisia huomioon otettavia tosiseikkoja, jotka osoittavat, että henkilöllä on ilmoittamaansa kuntaan kiinteä yhteys, ovat henkilön perhesuhteet, joilla tarkoitetaan henkilön siteitä perheeseensä ja perheen yhteiseen asuntoon eli kotiin, hänen toimeentulonsa, jolla tarkoitetaan henkilön työskentelyä tai muuta taloudellista yhteyttä määrättyyn asuinpaikkaan tai muut vastaavat seikat, kuten esimerkiksi sukulaisuus-, kasvatus- tai hoitosuhde. Myös se seikka, onko henkilön tarkoituksena asua ilmoittamassaan kunnassa vakinaisesti tai ainakin toistaiseksi, tulee ottaa tosiseikkojen arvioinnissa huomioon. Tulkinnanvaraisissa tapauksissa tosiseikkojen arviointi jää viimekädessä viranomaisen tehtäväksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kiireellisen sijoituksen järjestämisestä. Momentin mukaan kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen olisi velvollinen tekemään lapsen tilapäinen oleskelukunta, jos lapsen kotikunta tai asuinkunta ei olisi päätöstä tehtäessä tiedossa tai päätöksen tekemistä ei voitaisi viivyttää vaarantamatta kiireellisen sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Sosiaalihuoltolain 15 §:n 1 momentti velvoittaa kuntia toimimaan kiireellisissä tilanteissa, mutta lainsäädännössä ei ole ollut selkeää säännöstä siitä, millä kunnalla on toimimisvelvollisuus, jos lapsi pitää sijoittaa kiireellisesti asuinkunnan ulkopuolella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, miten meneteltäisiin, jos päätös lapsen kiireellisestä sijoittamisesta on jouduttu toteuttamaan muualla kuin omassa koti- tai asuinkunnassa. Momentin mukaan järjestämisvastuu siirtyisi päätöksen tekemisen jälkeen takaisin lapsen koti- tai asuinkunnalle, jossa tulisi pääsääntöisesti tehdä sijaishuoltopaikan

muuttamista koskeva päätös. Momentissa viitataan lastensuojelulain säännöksiin, jotka koskevat sijaishuoltopaikan valintaa sekä ihmissuhteita ja yhteydenpitoa. Vastaavaa säännöstä ei sisälly voimassa olevaan lakiin. Tilanne on kuitenkin varsin tavanomainen ja edellyttää laintasoista sääntelyä. Säännösten puuttuessa oikeuskirjallisuudessa on muun muassa esitetty, että kiireellinen sijoitus tulisi sijoittaneessa kunnassa ensin lopettaa ja tehdä sitten uusi päätös kotikunnassa. Laissa ei kuitenkaan ole perusteita kiireellisen sijoituksen lopettamiselle kyseisessä tilanteessa, eikä perusteita löydy myöskään sille, miksi kiireellisen sijoituksen määräaikoja tulisi ylittää sen tähden, että lapsi on ensin sijoitettu kiireellisesti toisessa kunnassa.

Ehdotuksen mukaan 2 momentissa säädettäisiin lisäksi tilanteesta, jossa lapsi muuttaa pois koti- tai asuinkunnastaan kiireellisen sijoituksen aikana. Ehdotuksen mukaan järjestämisvastuu ei siirtyisi uuteen koti- tai asuinkuntaan ennen kiireellisen sijoituksen lakkaamista. Vastaavaa sääntelyä ei sisälly voimassa olevaan lakiin. Pääperiaatteena on, että asiakkuus siirtyy muuton seurauksena uuteen asuinkuntaan, jossa jatketaan käynnissä olevia lastensuojelutoimia. Asiakkuuden siirtyminen kiireellisen sijoituksen aikana ei kuitenkaan vastaa lapsen etua. Lapsen vanhemmat saattavat pyrkiä vaihtamaan asuinkuntaa olettaen, että kiireellinen sijoitus johtaa automaattisesti lapsen huostaanottoon. Asiakkuuden siirtymisen myötä kiireellinen sijoitus voi kuitenkin pitkittyä tai keskeytyä ja johtaa uuteen kiireelliseen sijoitukseen pian edellisen sijoituksen päättymisen jälkeen. Lapsen tilanteen kokonaisvaltainen selvittely jää kesken. Kiireellinen sijoitus on luonteeltaan turvaamistoimi, jonka aikana selvitetään tarvittavat jatkotoimet. Lapsen edun mukaisesti on, että asiakkuuden siirto tapahtuu saattaen vaihtaen kiireellisen sijoituksen aikana kuitenkin niin, että päävastuu asiakkuudesta säilyy edelleen sijoittajakunnalla.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnat voisivat sopia lastensuojelun järjestämisestä toisin kuin pykälässä säädetään, jos se olisi lapsen edun mukaista. Jos kunnat eivät pääsisi sopimukseen lastensuojelun järjestämisestä toisin kuin pykälässä säädetään, tulisi pykälän säännöksiä noudattaa sellaisenaan. Lapsen

edun mukaista voisi olla esimerkiksi järjestämistä vastuun säilyttäminen sillä kunnalla, jossa asiakkuus on ollut jo pitempään. Lapsen edun mukaisia eivät olisi järjestelyt, joilla kiireellisen sijoituksen toimeenpano hidastuisi.

16 a §. *Lastensuojelun kustannuksista vastaava kunta.* Pykälä vastaisi pääosin asiasisällöltään voimassa olevan 16 §:n lastensuojelun kustannuksia koskevaa sääntelyä.

Pykälän *1 momentin* mukaan kustannuksista vastaisi lapsen kotikunta, ellei muualla laissa toisin säädettäisi.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin voimassa olevan lain periaatteiden mukaisesti, että lapsen tai nuoren 16 §:n 1 momentissa tarkoitettu asuinkunta vastaa alle 14 vuorokautta kestävästä avohuollon sijoituksena toteutetun laitoshuollon tai perhehoidon kustannuksista. Jos laitos- tai perhehoito kestää yli 14 vuorokautta, vastaa kustannuksista kokonaisuudessaan lapsen kotikunta. Lapsen asuinkuntaa on käsitelty edellä 16 §:n 1 momentin kohdalla.

Pykälän *3 momentin* mukaan lapsen sijaishuollon kustannuksista vastaisi se kunta, jossa lapsen sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Voimassa olevaan 16 §:ään sisältyy vastaava säännös, jonka tulkinnasta on olemassa vakiintunut oikeuskäytäntö. Koska käsite huostaanotto ei enää pidä sisällään kiireellistä sijoitusta (vuoden 1983 lastensuojelulaissa käytettiin käsitettä kiireellinen huostaanotto), käytettäisiin säännöksessä käsitettä sijaishuolto.

Sijaishuolto pitäisi 49 §:n mukaisesti sisällyttää paitsi huostaanoton perusteella järjestetyn sijaishuollon, myös kiireellisen sijoituksen tai tuomioistuimen väliaikaisen määräyksen perusteella järjestetyn sijaishuollon. Jälkihuollon olisi velvollinen kustantamaan se kunta, joka on vastuussa sijaishuollon kustannuksista. Myös tämä vastaisi voimassa olevaa käytäntöä.

Lapsen ja nuoren oikeudesta jälkihuoltoon säädetään voimassa olevan lastensuojelulain 75 §:ssä. Vuoden 2008 lastensuojelulailla kunnan velvollisuutta jälkihuollon järjestämiseen laajennettiin koskemaan sijaishuollossa olleiden lasten ja nuorten lisäksi myös tilannetta, jossa lapsi on ollut yhtäjaksoisesti sijoitettuna yksin avohuollon sijoitusta kos-

kevien 37 §:n säännösten mukaisesti vähintään puolen vuoden ajan kodin ulkopuolelle. Lisäksi kunta voi 75 §:n 2 momentin perusteella järjestää jälkihuoltoa myös muulle lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle, jos se on tarpeen nuoren itsenäistymisen tukemiseksi.

Voimassa oleva laki ei sisällä säännöksiä siitä, mikä kunta vastaa jälkihuollon kustannuksista, jos velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen perustuu yhtäjaksoisesti yli puoli vuotta kestäneeseen sijoitukseen lastensuojelulain 37 §:n perusteella. Pykälän *3 momentin* mukaan jälkihuollon kustannuksista vastaisi se kunta, joka on lapsen kotikunta yhtäjaksoisesti yli kuusi kuukautta kestäneen avohuollon päätöksellä tehdyn sijoituksen päättyessä. Jos lapsen kotikunta vaihtuu kesken sijoituksen, mutta sijoitus jatkuu yhtäjaksoisesti ja kestää kokonaisuudessaan yli kuusi kuukautta, vastaisi jälkihuollon järjestämisen kustannuksista uusi kotikunta.

Voimassa olevan lastensuojelulain 75 §:n 2 momentin mukaan kunta voi tarvittaessa järjestää nuorelle jälkihuoltoa, vaikka häntä ei olisikaan aiemman lastensuojeluasiakkuuden aikana sijoitettu kodin ulkopuolelle tai sijoitus on kestänyt alle puoli vuotta. Lakiin kirjattaisiin selkeyden vuoksi, että kunta vastaa itse jälkihuollon kustannuksista, jos se päättää järjestää jälkihuoltoa lastensuojelulain 75 §:n 2 momentin perusteella.

16 b §. *Sijoituskunnan järjestämistä vastuu.* Pykälä vastaisi voimassa olevan 16 §:n 2 ja 3 momenttia, jonka mukaan perusopetuksen kustannusten korvaamisesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) 50 §:ssä. Vastaava säännös tulee sisältymään kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (/) 41 §:ään.

16 c §. *Kuntien keskinäiset korvaukset.* Vastaava pykäläviittaus on voimassa olevan 16 §:n 1 momentissa.

18 §. *Suhde muihin lakeihin.* Pykälässä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain soveltamisesta kunnan järjestämään toimintaan. Valtionosuusudistuksen jälkeen sovellettavaksi tulee myös kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki.

25 §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Vuonna 2008 voimaan tulleella lastensuojelulailla ilmoi-

tusvelvollisten piiriä laajennettiin ja ilmoituskynnyksen tekemistä madallettiin. Pykälän *1 momentissa* ilmoitusvelvollisuus ulotettiin koskemaan sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen ja seurakunnan lisäksi muita uskonnollisia yhdyskuntia ja nuorisotointa. Lisäksi ilmoitusvelvollisuus ulotettiin turvapaikan hakijoiden vastaanotto- toimintaan sekä hälytyskeskustoimintaa harjoittaviin yksiköihin riippumatta siitä, minkä hallinnonalan alaisuuteen kyseinen toiminta kuuluu. Ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia sosiaali- ja terveystalveluiden sekä koulutalveluiden tuottajia riippumatta siitä, onko talveluntuottaja yksityinen tai julkinen yhteisö tai ammatinharjoittaja.

Ilmoitusvelvollisuus liittyy tehtävän hoitamisessa saatuihin tietoihin riippumatta siitä, onko henkilö esimerkiksi virka- tai työsuhhteessa taikka itsenäinen ammatinharjoittaja. Lisäksi ilmoitusvelvollisuus koskee luottamustointa hoitavia henkilöitä.

Ehdotuksen mukaan ilmoitusvelvollisuus ulotettaisiin koskemaan edellä mainittujen tahojen lisäksi myös Rikosseuraamuslaitoksen sekä palo- ja pelastustoimen talveluksessa tai luottamustoimessa olevia henkilöitä.

25 a §. *Pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi.* Voimassa olevan lastensuojelulain säätämisen yhteydessä kumotun lastensuojelulain sanamuoto, jonka mukaan ilmoitus on tehtävä ilmeisestä lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, jätti tarpeettomasti tulkinanvaraa siitä, kuinka varmasti ilmoittajan tulee tietää lapsen olevan lastensuojelun tarpeesta. Epäselvyyttä oli erityisesti siitä, riittääkö ilmoituksen tekemiseen pelkkä epäily lastensuojelun tarpeesta. Tämän vuoksi sanamuotoa täsmennettiin siten, että ilmoituksen voi tehdä havaittuaan tai saatuaan muutoin tietää sellaisia seikkoja, joiden vuoksi lapsen lastensuojelun tarve on kyseisen henkilön arvion mukaan syytä selvittää.

Ilmoituskynnyksen madaltamisen tarkoituksena oli lisätä lastensuojelun tietoon tulevia tapauksia ja mahdollistaa varhainen puuttuminen ja oikea-aikainen ohjaaminen talvelujen piiriin. Ilmoituksen kautta lastensuojelu saa tietoonsa tarvittavaa informaatiota lapsen huolenpidon ja hoivan turvaamiseksi ja kykenee tietojen perusteella tekemään alustavaa arviota asian kiireellisyydestä.

Ilmoituskynnyksen madaltaminen tuotti myös vaikutuksia, joita ei lakia säädettäessä osattu ennakoida. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen koetaan usein ilmoituksen tekijän taholta tulleen loukkauksena. Erityisen hankalia saattavat olla tilanteet, joissa ilmoituksen tekijä on taho, jonka kanssa perhe joutuu asioimaan päivittäin tai jos ilmoituksen tekijä toimii jonkun perheen jäsenen terapeuttina. Myös näissä tapauksissa laki edellyttää lastensuojeluilmoituksen tekemistä, jos lapsen lastensuojelun tarve on kyseisen henkilön arvion mukaan syytä selvittää.

Voimassa olevan lain sanamuoto velvoittaa tekemään lastensuojeluilmoituksen niissäkin tapauksissa, joissa esimerkiksi vanhemmat olisivat yhdessä päiväkodin henkilöstön kanssa keskusteltuaan valmiit tapaamaan lastensuojelun työntekijän, jotta he saisivat tietoa lastensuojelun kautta saatavissa olevista tukimuodoista ja avusta perheensä tilanteeseen. Lastensuojelun työntekijöiden kannalta puolestaan ongelmallisia ovat tilanteet, joissa he vastaanottavat pyynnön tulla yhteiseen neuvotteluun ilman, että heille annetaan tietoja, joiden perusteella heidän olisi mahdollista arvioida pyynnön kiireellisyys ja ajankohta johon mennessä heidän tulisi päättää 27 §:ssä säädetyn lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisestä.

Edellä esitetyistä syistä johtuen ehdotetaan, että lastensuojelulakiin lisättäisiin uusi 25 a §, jonka mukaan 25 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus voitaisiin toteuttaa myös yhdes- sä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä pyyntönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Jotta menettely ei vaarantaisi lapsen asemaa, säädettäisiin, että pyyntö on tehtävä viipymättä ja että sitä tehtäessä olisi annettava tiedoksi pyynnön tekemiseen johtaneet syyt. Jos henkilö, joka 25 §:n 1 momentin mukaan on ilmoitusvelvollinen, ei tavoittaisi lasta tai perhettä viipymättä, ei ilmoitusvelvollisuutta olisi mahdollista toteuttaa pyyntönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi.

25 b §. *Rekisterin pitäminen.* Rekisterin pitämisestä säädetään voimassa olevan lastensuojelulain 25 §:n 4 momentissa. Ehdotuksen mukaan rekisterin pitämisestä säädettäisiin 25 b §:ssä ja rekisteriä olisi pidettävä sekä lastensuojeluilmoituksista että ilmoitusten sijaan tehdyistä 25 a §:n mukaisista pyynnöistä

lastensuojelutarpeen arvioimiseksi.

25 c §. *Ennakollinen lastensuojeluilmoitus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta tehdä ennakollinen lastensuojeluilmoitus, tilanteessa, jossa on perusteltua syytä epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Ilmoitusvelvollisia olisivat samat tahot, jotka ovat 25 §:n mukaan velvollisia varsinaisen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ilmoituskynnys olisi korkeampi kuin varsinaisen lastensuojeluilmoituksen tekemisessä. Sanamuoto rajaisi ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisen tilanteisiin, joissa ilmoittajalla on varmaa tietoa esimerkiksi lapsen äidin päihdeongelmasta, vakavasti mielenterveyden häiriöstä tai vapusrangaistuksesta. Välittömästi lapsen syntymän jälkeen tarvittavia tukitoimia voisivat olla esimerkiksi lapsen sijoittaminen kuntouttavaan yksikköön yhdessä vanhemman kanssa, tehostettu perhetyö lapsen kotona tai kiireellinen sijoitus.

Ehdotetun lain mukaan lapsen sijoittaminen vankilaan tapahtuisi lastensuojelulain mukaisella sijoituspäätöksellä. Koska lapsi menee vanhemman mukana vankilaan yleensä tilanteessa, jossa synnytys tapahtuu vankeusrangaistuksen aikana, olisi käytännön järjestelyjen kannalta tarkoituksenmukaisinta, että lastensuojelu saisi ajoissa tietää syntymässä olevasta lapsesta. Myös muissa tilanteissa, joissa on ilmeistä, että perhe tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia heti synnytyksen jälkeen, on parempi, että lastensuojelu saa riittävän ajoissa tiedon tulevasta lapsesta, jotta tarvittavat palvelut on mahdollista suunnitella etukäteen yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Muun muassa Raskaana olevien päihdeongelmaisten naisten hoidon varmistaminen -työryhmä (Selvityksiä 2009:4) korosti lastensuojelun ja muiden auttajatahojen varhaisen yhteistyön merkitystä. Käytännössä ilmoituksia tehdään jo ennakolta, vaikka asiasta ei ole ollut erillistä säännöstä.

Ennakollisen lastensuojeluilmoituksen tarkoituksena olisi ensisijaisesti turvata odottavalle äidille ja lapsen tulevalle perheelle riittävät tukitoimet jo raskausaikana. Sosiaalihuoltolain 40 a §:n mukaan kiireellisissä tapauksissa sosiaalipalvelujen tarve on arvioi-

tava viipymättä. Ennakollisen lastensuojeluilmoituksen kautta kiireellinen palveluntarve tulisi sosiaalitoimen tietoon entistä paremmin. Tarkoituksena olisi, että ilmoitus tehtäisiin ensisijaisesti sosiaalipäivystykseen. Velvollisuudesta arvioida kiireellisissä tapauksissa ennakollisen lastensuojeluilmoituksen kohteena olevien henkilöiden sosiaalipalvelujen tarve säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Momentin mukaan kiireellisen palvelutarpeen arvion suorittaisi päivytyvä sosiaaliviranomainen. Yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa voitaisiin arvioida myös välittömästi lapsen syntymän jälkeen tarvittavat sosiaalipalvelut.

Varsinainen lastensuojeluasiakkuus alkaisi vasta lapsen syntymän jälkeen. Tämä todettaisiin pykälän 3 momentissa. Säännös ei toisi muutosta lastensuojeluasioiden vireille tuloon. Vireille tulosta 26 §:n mukaisesti laskettavat määräajat alkaisivat kulua vasta kun sosiaalityöntekijällä tai muulla lastensuojelun työntekijällä olisi tieto lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Ennakollinen tieto syntymättömän lapsen mahdollisesta tulevasta lastensuojelun tarpeesta ei aiheuttaisi velvollisuutta kiireellisen lastensuojelutarpeen arvioimiseen, vaan 2 momentin mukaisesti mahdollisuuden lastensuojelun tukipalvelujen suunnittelemiseen ennakolta ja velvollisuuden arvioida välittömästi muiden kiireellisten sosiaalipalvelujen tarve.

25 d §. *Lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen antaminen poliisille.* Voimassa olevan lain 25 §:n 1–4 momentit sisältävät säännöksiä, jotka koskevat muiden tahojen velvollisuutta tehdä ilmoitus lastensuojeluun. Pykälän 5 ja 6 momentti koskevat lastensuojeluviranomaisten omaa ilmoitusvelvollisuutta. Uuden 25 d §:n 1 momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevan 25 §:n 5 momenttia ja 3 momentti vastaisi 25 §:n 6 momenttia.

Koska 16 §:n 1 momentissa käytettäisiin erillisiä käsitteitä kotikunta ja asuinkunta, käytettäisiin vastaavia käsitteitä myös 25 d §:n 1 momentissa. Muutos ei muuttaisi momentin asiasisältöä. Lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että 25 §:n 5 momentissa tarkoitetaan asuinkunnalla sekä kotikuntaa, että asuinkuntaa. Momentin mukaan lap-

sen uuden koti- tai asuinkunnan on jatkettava selvityksen tekemistä tai muita lastensuojelutoimenpiteitä. Momenttiin lisättäisiin viittaus 16 §:ään, jonka mukaan järjestämisvastuu ei pääsääntöisesti siirry kiireellisen sijoituksen aikana. Näin ollen myöskään asiapapereita ei siirrettäisi vielä kiireellisen sijoituksen aikana.

Pykälään lisättäisiin asiasisällöltään uusi *2 momentti*, jonka mukaan päätöksentekijän on ilmoitettava tekemästään kiireellistä sijoitusta tai sijaishuoltopaikan muuttamista koskevasta päätöksestä välittömästi hallinto-oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle, jos huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia olisi päätöstä tehtäessä vireillä tuomioistuimessa. Momentin perusteita on selostettu 38 ja 43 §:n kohdalla.

26 §. *Lastensuojeluasian vireille tulo ja asiakkuuden alkaminen.* Pykälän *1 momentissa* säädetään niistä lastensuojeluasian vireille tulon tavoista, jotka synnyttävät lastensuojeluviranomaisille velvollisuuden selvittää lapsen tilanne ja huolehtia siitä, että lapsi saa tarvitsemansa suojelun ja tuen. Edellä selostetun 25 a §:n mukaan ilmoitusvelvollisuus olisi jatkossa mahdollista toteuttaa myös pyyntönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Uusi vireille tulon tapa mainittaisiin myös 26 §:n *1 momentissa*.

Voimassa olevan 26 §:n *2 momentin* mukaan lastensuojeluviranomaisten on lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen välittömästi arvioitava lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Tällöin kyseeseen voi tulla esimerkiksi 38 §:n mukainen lapsen kiireellinen sijoitus. Lisäksi sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, onko ilmoituksen johdosta syytä ryhtyä 27 §:ssä tarkoitettuun lastensuojelutarpeen selvittämiseen.

Pykälän *2 momentin* mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän toimimisvelvollisuus on sama riippumatta siitä, miten asia on tullut vireille. Pykälän *2 momentin* sanamuotoa muutettaisiin siten, että sana ilmoitus korvattaisiin sanalla asia. Näin momentista kävisi selkeämmin ilmi, että lastensuojelutarpeen selvitys on tehtävä myös silloin, kun lastensuojeluasia on tullut vireille muutoin kuin lastensuo-

jeluilmoituksen kautta.

Voimassa olevan 26 §:n mukaan lastensuojelun asiakkuus alkaa kun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisiin lastensuojelutoimenpiteisiin ja silloin, kun sosiaalityöntekijä päättää lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisestä. Asiakkuuden alkamisesta on tehtävä merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin.

Pykälän mukaan lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta on ilmoitettava lapsen huoltajalle ja lapselle. Voimassa olevan lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perustelujen mukaan tieto lastensuojeluilmoituksesta tai muusta lastensuojeluasian vireille tulosta ja lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisestä voidaan antaa suullisesti esimerkiksi sosiaalityöntekijän ottaessa yhteyttä puhelimitse tai tavatessa lasta ja huoltajia. Käytännössä puhelimitse toteutettava ilmoittaminen ei ole osoittautunut toimivaksi malliksi. Asiakkaita on ollut vaikea tavoittaa. Asiakkaita ei myöskään usein ole ollut mahdollista tavata seitsemän päivän kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta ja on voinut käydä niin, että tieto asiakkuuden alkamisesta on saavuttanut asiakkaan vasta useita päiviä sen jälkeen kun asiakkuus on kirjattu lasta koskeviin asiakirjoihin.

Ehdotuksen mukaan lastensuojeluasiakkuuden alkamisesta tulisi ilmoittaa lapsen huoltajalle ja lapselle välittömästi. Tästä säädetäisiin pykälän *3 momentissa*. Ilmoittaminen voisi tapahtua suullisesti tai se voitaisiin tehdä lähettämällä tieto tavallisella kirjeellä, jossa asiakkaalle ilmoitetaan varattu vastaanottoaika, selvitys siitä, millä edellytyksillä lastensuojelutarpeen selvitys on lain mukaan tehtävä ja selvityksen tekemisestä vastaavan sosiaalityöntekijän yhteystiedot. Ilmoitus tulisi jatkossakin jättää tekemättä, jos siihen on sosiaalihuollon asiakaslain 11 §:n mukaan määrätty syy.

37 §. *Sijoitus avohuollon tukitoimena.* Edellä 13 §:ssä esitetyn mukaisesti lapsen sijoittaminen vankilaan vapausrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle tapahtuisi lastensuojelulain mukaisella sijoituspäätöksellä. Tarkoituksena on, että lapsen sijoittaminen vanhemman luo vankilan lastensuojeluosastolle tapahtuisi pääsääntöisesti

lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Kii-reellinen sijoitus ja huostaanotto tulisivat ky-seeseen vain niiden osalta erikseen säädetyin perustein.

Lapsen ottamisesta vankilaan vanhemman mukana säädetään nykyisin vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa. Vankeuslain 4 luvun 10 §:n mukaan vangin pieni lapsi voidaan ot-taa vankilaan, jos se on lapsen edun mukaista ja vanki itse sitä haluaa. Lapsen hoito tulee järjestää lapsen edun mukaisella tavalla. Vas-taava säännös on tutkintavankien osalta tut-kintavankeuslain 2 luvun 5 §:ssä. Lapsen ot-tamisesta vankilaan päättää sijoittajayksikön johtaja vastaanottavan vankilan johtajaa ja lastensuojelulain mukaista viranomaista kuultuaan.

Lapsen sijoittamisesta vankilan perheosastolle avohuollon tukitoimena ehdotetaan sää-dettäväksi lastensuojelulain 37 §:n 2 momen-tissa. Momentin mukaan sijoitettavan lapsen tulisi olla alle kaksivuotias. Jos lapsen etu sitä välttämättä vaatisi, sijoitusta voitaisiin jat-kaa lapsen täytettyä kaksi vuotta. Kolme vuotta täyttänyt lapsi ei enää voisi olla sijoit-tetuna vankilan perheosastolle. Ikärajan määrittely vastaisi vankilassa nykyisin nou-datettua käytäntöä. Vanajan vankilassa teh-tiin psykologin selvitys äiti-lapsi osaston toimivuudesta keväällä 2005. Selvityksen tarkoituksena oli tutkia, mitä eri ikäisille lap-sille merkitsee vankilassa olo äitinsä kanssa ja miten eri-ikäiset lapset kokevat vankilassa olonsa. Selvityksen perusteella ikärajan nou-dattamiseen suositeltiin joustovaraa, koska til-lanne vankien kohdalla vaihtelee suuresti. Lapsen pitäminen vankilassa yli kaksivuoti-aana saattaa olla perusteltua esimerkiksi sil-loin, jos lapsen äiti on vapautumassa vanki-lassa pian sen jälkeen kun lapsi on jo täyttä-nyt kaksi vuotta, eikä lapsen kotona ole tur-vallista aikuista.

Ikäraja perustuu yleiseen kehityspsykologi-seen näkemykseen lapsen kehityksestä. Lap-sen kehitys on aina yksilöllistä, lapsen kehi-tyksen piirteet ja nopeus riippuvat lapsesta it-sestään, hänen läheisimmistä ihmissuhteis-taan ja perheen elämäntavoista. Ensimmäi-sen ikävuosien tärkeimpiä kehitysvaiheita on lapsen perusturvallisuuden ja vastavuoroisen kiintymyssuhteen syntyminen läheisimpään hoitajaan. Kiintymyssuhdeteoriassa koroste-

taan varhaisten kokemusten ja vuorovaiku-tussuhteiden eli vanhempien ja lähihoitajien merkitystä. Kiintymyssuhde syntyy vähitel-len varhaisen vuorovaikutuksen myötä en-simmäisen ikävuoden loppuun mennessä. Suhde ei rakennu vauvan ja vanhemman vä-lille automaattisesti, vaan vauva kiinnittyy vain niihin ihmisiin, jotka ovat ajallisesti riit-tävän paljon läsnä hänen elämässään ensim-mäisen vuoden aikana. Pelkkä vanhemman fyysinen läsnäolo ei riitä, vaan kiintymyssuh-teen muodostumisen edellytys on vanhem-man tarjoama riittävä varhainen vuorovaiku-tus. Tässä vaiheessa vauvan erottaminen äi-distä on psyykkisesti erittäin vaurioittavaa.

Toisen ikävuoden aikana kielen ja muiden tietotaidollisten valmiuksien kehittyessä lap-sen itsenäisyys lisääntyy ja riippuvuus van-hemmasta vähenee. Lapsen kielellinen kehi-tys ja ymmärrys ovat 3–4-vuotiaana jo pit-källe kehittyneet ja jos lapsi tässä vaiheessa asuu vankilassa, tulisi hänen saada vaikuttei-ta eniten vankilan ulkopuolelta esimerkiksi päivähoiton kautta.

Ehdotuksen mukaan lapsen sijoitus päätös tehtäisiin lastensuojelussa lastensuojelulain mukaisin perustein, mutta päätös lapsen si-joitamisesta vankilaan tapahtuisi vasta sen jälkeen, kun lastensuojeluviranomainen olisi kuullut Rikosseuraamuslaitosta. Siten lasten-suojelu saisi tarvittavat tiedot sekä vankeus-rangaistustaan suorittavasta henkilöstä, että vankilan perheosaston paikkatilanteesta.

37 a §. *Avohuollon sijoituksen käyttämisen yleiset edellytykset.* Ehdotuksen mukaan voimassa olevan 37 §:n 3, 4 ja 5 momentti muodostaisivat uuden 37 a §:n, jossa säädettäisiin avohuollon sijoituksen käyttämisen yleisistä edellytyksistä.

Kun lapsi on sijoitettu yksin, voimassa ole-vassa laissa edellytetään selvitettäväksi sijoit-tuksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihto-ehdot viimeistään silloin, jos lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen tarve jatkuu yli kolme kuukautta. Jos avohuollon sijoitusta tällöin jatketaan, tilanne tulee arvioida uudelleen jälleen kolmen kuukauden kuluttua. Py-kälän 3 momentissa säädettäisiin, että myös silloin, kun lapsi on sijoitettu vankilaan van-keusrangaistustaan suorittavan tai tutkinta-vankeudessa olevan vanhempansa luo, sijoit-tuksen jatkamisen edellytykset tulisi arvioida

vähintään kolmen kuukauden välein. Säännös on perusteltu, koska sijoitettavat lapset ovat hyvin pieniä ja olosuhteet vankeusrangaistuksen aikana ovat poikkeukselliset sekä vanhemmalle että lapselle.

38 §. Lapsen kiireellinen sijoitus. Ehdotuksen mukaan pykälän *1 momentissa* säädettäisiin kiireellisen sijoituksen tekemisen perusteiden lisäksi siitä, kuinka kauan kiireellinen sijoitus voi kestää 13 §:n 1 momentissa tarkoitetun viranhaltijan päätöksellä. Voimassa olevan 39 §:n 2 ja 3 momentin mukaan kiireellinen sijoitus raukeaa, joko 30 päivässä tai 45 päivässä sijoituksen alkamisesta, jollei mainittujen määräaikojen kuluessa ole tehty joko huostaanottopäätöstä tai hakemusta kiireellisen sijoituksen jatkamisesta taikka huostaanottihakemusta hallinto-oikeudelle. Määräaika on 45 päivää, jos huoltaja ja 12 vuotta täyttänyt lapsi suostuvat kiireellisen sijoituksen jatkamiseen huostaanottopäätöksen valmistelemissä. Erilaisen määräajan käyttäminen riippuen siitä suostuvatko asianosaiset jatkovalmisteluun vai eivät, ei ole osoittautunut hyväksi ratkaisuksi. Kiireellinen sijoitus on perheille aina henkisesti erittäin raskas tapahtuma ja on tavallista, että prosessin kuluessa lapsen ja huoltajan mielipiteet siitä, tulisiko kiireellisen sijoituksen aikana ryhtyä valmistelemaan huostaanottoa, saattavat vaihdella päivittäin. Ehdotuksen mukaan kiireellinen sijoitus voisi kestää yhdellä viranhaltijan tekemällä päätöksellä pääsääntöisesti korkeintaan 30 päivää riippumatta siitä, miten asianosaiset suhtautuvat jatkovalmisteluun.

Ehdotuksen mukaan *2 momentissa* säädettäisiin, milloin kiireellinen sijoitus voisi kuitenkin kestää ilman eri päätöstä yli 30 päivää. Voimassa olevan lain mukaan kiireellinen sijoitus jatkuu, jos 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija tekee määräajan kuluessa huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle tai lapsen huostaanottoa koskeva asia on jo vireillä hallinto-oikeudessa, silloin kun kiireellinen sijoitus tehdään. Kiireellisen sijoituksen jatkumisesta näissä tilanteissa ei kuitenkaan ole ollut selkeää säännöstä laissa. Tämä on aiheuttanut hämmennystä sekä asiakkaiden että sosiaalityöntekijöiden keskuudessa. Myös lakiluonnosta kommentoineet hallinto-oikeudet ovat

toivoneet, että asia ilmaistaisiin yksiselitteisesti laissa. Ehdotetun *2 momentin 2 kohdan* mukaan kiireellistä sijoitusta koskeva päätös jatkuisi yli 30 päivää myös silloin jos lapsen huostaanottoa koskeva asia olisi vireillä korkeimmassa hallinto-oikeudessa, silloin kun kiireellinen sijoitus tehdään.

Voimassa olevan lastensuojelulain 39 §:n 5 momentin mukaan, kun päätös kiireellisestä sijoituksesta tehdään lapsen huostaanottoa koskevan hakemuksen ollessa jo vireillä hallinto-oikeudessa, asiassa on haettava välittömästi 83 §:ssä tarkoitettua väliaikaista määräystä. Kun hallinto-oikeus on antanut väliaikaista määräystä koskevan päätöksen, kiireellinen sijoitus raukeaa. Yleisperusteluissa esitetyistä syistä johtuen kunnalliset viranhaltijat eivät enää voisi hakea väliaikaista määräystä. Tuomioistuin saisi kuitenkin aina tiedon tehdyistä kiireellisistä sijoituksista, jotta se voisi tarpeen vaatiessa omasta aloitteesta antaa väliaikaisen määräyksen tai kykenisi arvioimaan, milloin väliaikaisen määräyksen antamiselle ei ole tarvetta. Päätöksentekijän ilmoitusvelvollisuudesta näissä tilanteissa säädettäisiin lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuutta koskevan 25 d §:n 2 momentissa.

Ehdotuksen mukaan väliaikainen määräys voitaisiin antaa myös lapsen tai hänen huoltajansa tai vanhempiensa vaatimuksesta. Tästä säädettäisiin 83 §:ssä.

Edellä 13 §:n kohdalla on selostettu syitä, joiden johdosta kiireellisen sijoituksen jatkamista koskeva päätöksenteko siirrettäisiin hallinto-oikeudelta kunnalliselle viranhaltijalle. Voimassa olevan 39 §:n 4 momentin mukaan hallinto-oikeus voi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän hakemuksesta jatkaa kiireellistä sijoitusta ajan, joka on tarpeen huostaanottoasian valmistelemissä, kuitenkin enintään 60 päivää edellä selostettujen määräaikojen päättymisestä. Voimassa olevan lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perustelujen mukaan hallinto-oikeus voisi jatkaa määräaikaan esimerkiksi silloin, kun asian ratkaiseminen edellyttää erityisen laajaa selvitystyötä, esimerkiksi kun on syytä olettaa lapsen joutuneen pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, tai kun kuultavien henkilöiden määrä on suuri. Määräajan jatkamisen

perusteena eivät voisi olla kunnan riittämätön resursointi lastensuojelutyöhön tai muut hallinnolliset perusteet tai syyt.

Oikeusturvavasyistä ehdotetaan, että mainitut perusteet kiireellisen sijoituksen jatkamiselle kirjattaisiin lakiin. Koska kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen tekeminen siirrettäisiin hallinto-oikeudelta kunnalliselle viranhaltijalle, voisi kiireellistä sijoitusta jatkaa enintään 30 päivällä voimassa olevassa laissa säädetyn 60 päivän sijaan. Aikamäärä vastaa vuoden 1983 lastensuojelulaissa säädettyä määräaika. Ehdotetun *3 momentin* mukaan, jos 30 päivää ei olisi riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija voisi jatkaa kiireellistä sijoitusta enintään 30 päivällä kolmen edellytyksen täytyessä. Momentin *1 kohdan* mukaan edellytettäisiin, ettei tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä olisi mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä. Sanamuoto korostaisi sitä, että valmistelun kuluessa voitaisiin päätyä huostaanoton sijaan tai ohella myös muihin lastensuojelutoimenpiteisiin. Mikäli päätös tarvittavista toimenpiteistä olisi mahdollista tehdä jo olemassa olevien tietojen perusteella, ei jatkopäätöstä saisi tehdä. Momentin *2 kohdan* mukaan edellytettäisiin lisäksi, ettei 1 kohdassa tarkoitettuja lisäselvityksiä ole ollut mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituspäätöksen tekemisestä. Säännös velvoittaisi sosiaalityöntekijää asettamaan lisäselvitysten hankkimisen etusijalle suhteessa muihin työtehtäviin ja kuntia resursoimaan riittävästi lastensuojelutyöhön ja toimimaan riittävässä määrin yhteistyössä muiden kuntien kanssa selvitysten tekemiseksi määräajassa. Hallinnolliset syyt tai riittämätön työntekijämäärä eivät lain mukaan olisi syitä, joiden perusteella olisi mahdollista tehdä päätös lapsen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta.

Ehdotetun *3 momentin 3 kohdan* mukaan jatkopäätöksen tulisi olla lapsen edun mukainen. Vaikka 30 päivää ei olisi riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi, eikä ehdottoman välttämättömiä lisäselvityksiä olisi mahdollista saada 30 päivässä, ei kiireellistä sijoitusta kuitenkaan saisi jatkaa, jos lapsi selvästi ilmaisisi voivansa huonosti sijoituksen aikana ja asian jatkoselvittely olisi mahdollista toteuttaa lapsen terveyttä tai tur-

vallisuutta vaarantamatta siten, että lapsi asuisi selvittelyn ajan kotonaan. Jos lapsi ei voisi palata kotiin, tulisi tällaisessa tilanteessa arvioida myös, onko lapsen sijoituspaikka lapselle sopiva ja tehdä tarvittaessa sijaishuoltopaikan muutos kiireellisen sijoituksen jatkamisen yhteydessä.

39 §. Kiireellisen sijoituksen lakkaaminen. Ehdotuksen mukaan voimassa olevan 13 §:n 2 momentissa olevista asioista säädettäisiin 1 momentissa. Sen vuoksi *39 §:n 1 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentissa viitattaisiin 2 momentin sijaan 1 momenttiin. Koska 13 §:n mukaan päätöksentekijä kiireellistä sijoitusta koskevissa asioissa voi olla myös lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, ei tätä seikkaa mainitaisi enää erikseen 39 §:n 1 momentissa. Lakkaamisen sijasta momentissa käytettäisiin sanaa lopettaminen, silloin kun kyseessä on päätöksentekijän aktiivisen toimintaan perustuva tapahtuma. Ehdotettavat muutokset ovat puhtaasti teknisiä, eivätkä ne muuttaisi momentin asiasisältöä.

Kiireellisen sijoituksen raukeamista koskeva *2 momentti* vastaisi asiasisällöltään pääosin voimassa olevan lain 39 §:n 2—4 momenttia, ottaen kuitenkin huomioon, mitä edellä 38 §:n 1 momentin kohdalla on selostettu kiireellisen sijoituksen kestosta.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin kiireellisen sijoituksen raukeamisesta silloin kun huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallintotuomioistuimessa. Huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia voi olla vireillä hallinto-oikeudessa paitsi 43 §:n mukaisena hakemuksena asianosaisen vastustaessa huostaanottoa, myös valitusasiana, jos esimerkiksi joku asianosaisista hyväksyy itse huostaanoton, mutta ei ole tyytyväinen valittuun sijaishuoltopaikkaan. Ehdotuksen mukaan kiireellinen sijoitus raukeaisi paitsi hallinto-oikeuden myös korkeimman hallinto-oikeuden antamaan väliaikaiseen määräykseen tai päätökseen sijaishuoltoa koskevassa hakemus- tai valitusasiassa.

Uuden lastensuojelulain voimaan tulon jälkeen on ollut epäselvää, miten tilannetta on arvioitava, jos hallinto-oikeus hylkää kunnan sosiaaliviranomaisen tekemän hakemuksen. Hallintotuomioistuimen ratkaisu on syrjäyttänyt hallintoviranomaisen kiireellistä sijoit-

tusta koskevan päätöksen. Hylätessään hakemuksen hallinto-oikeus ei ole voinut antaa 91 §:n mukaista päätöstä täytäntöönpanosta, koska se ei ole tehnyt mitään sellaista päätöstä, joka voitaisiin määrätä täytäntöönpantavaksi. Tilanne on kuitenkin saattanut olla sellainen, että lapsen turvallisuuden takaamiseksi kunnan sosiaalityöntekijä on joutunut tekemään uuden kiireellisen sijoituksen välittömästi sen jälkeen, kun kiireellinen sijoitus on rauennut hallinto-oikeuden tekemään kielteiseen päätökseen itse huostaanottoasiassa. Menettelyn seurauksena asianosaisten luottamus sekä kunnan viranomaisten että oikeuslaitoksen toimintaan on saattanut horjua.

Koska kiireellinen sijoitus on luonteeltaan turvaamistoimi ja kunnan lastensuojeluviranomaiset ovat viimekädessä vastuussa lapsen turvallisuudesta, ei lastensuojelulakia ole mahdollista muuttaa siten, ettei kiireellistä sijoitusta voitaisi tehdä välittömästi hallinto-oikeuden tekemän kielteisen päätöksen jälkeen. Myös korkein hallinto-oikeus on joutunut viittamaan mahdollisuuteen suorittaa tämänkaltaisessa tilanteessa uusi kiireellinen sijoitus (KHO 22.12.2008 taltio 3454).

Jotta kuvatunkaltaisia tilanteita voitaisiin välttää, ehdotetaan että korkein hallinto-oikeus voisi tehdä väliaikaista määräystä koskevan päätöksen, jos huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia saatettaisiin vireille korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

39 a §. Asiaan osallisten mielipiteen selvittäminen. Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan 38 §:n 3 momenttia, jossa säädetään mielipiteen selvittämisestä ennen päätöstä lapsen kiireellisestä sijoituksesta. Selkeyden vuoksi pykälässä todettaisiin, että säännös koskee myös mielipiteen selvittämistä ennen päätöstä kiireellisen sijoituksen lopettamisesta. Asiaan osallisten kuulemisesta ennen päätöstä sijaishuoltopaikan muuttamisesta kiireellisen sijoituksen aikana säädettäisiin 42 §:ssä.

42 §. Asiaan osallisten kuuleminen. Lapsen mielipiteen selvittämistä ja kuulemista koskeva 1 momentti säilyisi asiasisällöltään ennallaan. Selkeyden vuoksi momentissa mainittaisiin ne pykälät, joissa säädetään huostaanotosta ja sijaishuollosta.

Lapsen vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta ennen asian val-

mistelua vastanneiden henkilöiden kuulemisesta säädetään pykälän 2 momentissa. Ehdotuksen mukaan mainittuja tahoja tulisi kuulla siten kuin hallintolain 34 §:n 1 momentissa säädetään. Mainitun momentin mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Kuulemiseen ei enää sovellettaisi hallintolain 34 §:n 2 momentissa säädettyjä perusteita asian ratkaisemisesta asianosaista kuulematta, vaan kuulematta jättämisen perusteista säädettäisiin tyhjentävästi 42 §:n 3 momentissa. Voimassa olevan lain mukaan kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi, eikä kuulemisen voida olettaa olevan tarpeen asian selvittämiseksi tai kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein selvittää. Oikeus tulla kuulluksi omassa asiassaan on yksi perustuslain 21 §:n mukaan lailla turvattavista oikeussuojatakeista. Sen sivuuttamiseen tulee sen vuoksi olla painavat perusteet. Ehdotuksen mukaan säilytettäisiin voimassa olevan lain mukaiset perusteet kuulematta jättämisestä jos kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi tai kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein selvittää.

Edellä mainittujen perusteiden lisäksi momentin 3 kohdassa säädettäisiin mahdollisuudesta jättää kuuleminen suorittamatta, jos kuulemisesta saattaa aiheutua vakavaa vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle ja kuulematta jättämistä on pidettävä lapsen edun toteutumisen kannalta välttämättömänä. Kyseessä olisi lapsen hyvinvointia ja turvallisuutta turvaava ehto, jonka soveltamisen kynnys olisi kuitenkin asetettu hyvin korkealle. Ehto voisi tulla sovellettavaksi tilanteissa, joissa olisi perusteltua syytä epäillä, että kuultava henkilö tulisi kuulemisen seurauksena uhkaamaan lapsen henkeä tai terveyttä. Lisäksi edellytettäisiin, että kuulematta jättäminen olisi lapsen edun kannalta välttämättömää. Ehto korvaisi nykyisin käytössä olevan hallintolain 34 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaisen perusteen, jonka mukaan kuulemi-

nen voidaan jättää suorittamatta, jos kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle taikka ympäristölle. Kyseinen peruste ei turvaa lapsen turvallisuutta silloin, kun vaaratilanne ei aiheudu yksinomaan käsittelyn viivästyisestä.

Voimassa olevan lain mukaisesti lasta koskeviin asiakirjoihin olisi kirjattava syyt kuulematta jättämiselle. Tästä säädettäisiin pykälän 4 momentissa.

43 §. Huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskeva päätöksenteko. Huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevaa päätöksentekoa sääntelevän pykälän tulkinnassa on esiintynyt ongelmia. Lastensuojelulakiin 49 §:n 1 momenttiin joulukuussa 2007 tehdyssä muutoksessa sijaishuollon käsitettä täsmennettiin. Muutoksen johdosta 1—2 momentin sanamuotoa selkiytettäisiin siten, että sisältö vastaisi paremmin lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluja.

Koska 42 §:ssä säädettäisiin tyhjentävästi kuulematta jättämisen perusteista, ei hallinto-oikeuden ratkaistavaksi tulisi enää huostaanottoasioita siitä syystä, että kuuleminen olisi jäänyt suorittamatta muusta kuin 42 §:n 3 momentissa mainitusta syystä. Muilta osin momenttien asiasisältö vastaisi voimassa olevaa lakia.

Epäselvyyttä pykälän tulkinnassa on aiheuttanut se, ettei laissa ole ollut erillistä sijaishuollon muuttamista koskevaa säännöstä. Ehdotuksen mukaan tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Päätöksen valmistelusta vastaisi lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Päätöksentekijä olisi 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija sekä huostaanoton että kiireellisen sijoituksen aikana toteutettavassa sijaishuollon muutospäätöksessä. Päätöksentekijä olisi sama riippumatta siitä, olisiko huostaanottoa koskeva asia vireillä hallintotuomioistuimessa.

Ehdotuksen mukaan lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuutta koskevan 25 d §:n 2 momentissa säädettäisiin päätöksentekijän velvollisuudesta ilmoittaa tällaisessa tapauksessa sijaishuoltopaikan muuttamista koskevasta päätöksestä välittömästi hallinto-oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-

oikeudelle.

44 §. Hakemus hallinto-oikeudelle. Voimassa olevan 44 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan viranhaltijan hakemuksen hallinto-oikeudelle tulee tarvittaessa sisältää vaatimus 83 §:n mukaisen väliaikaisen määräyksen antamisesta. Ehdotuksen mukaan maininta väliaikaisen määräyksen vaatimisesta poistettaisiin. Väliaikaisen määräyksen käyttötarkoitus on jäänyt epäselväksi sekä kuntien sosiaalitoimelle että hallinto-oikeuksille. Vakioidujen lomakkeiden käyttö on johtanut siihen, että viranhaltijat ovat säännönmukaisesti rastittaneet väliaikaista määräystä koskevan kohdan ikään kuin varmuuden vuoksi. Käytäntö on aiheuttanut runsaasti lisätyötä hallinto-oikeuksissa lisäämättä asiakkaiden oikeusturvaa.

Ehdotuksen mukaan kiireellisen sijoituksen ja väliaikaisen määräyksen käyttöaloja selkiytettäisiin siten, että kiireellinen sijoitus säilyisi kunnan sosiaalityöntekijän käytettävissä olevana turvaamistoinena. Väliaikaisen määräyksen antamisen käyttö rajattaisiin tilanteisiin, joissa tuomioistuin omasta aloitteestaan tai asiaan osallisten vaatimuksesta katsoisi sen käyttämisen lapsen edun turvaamiseksi tarpeelliseksi. Kunnallinen viranhaltija ei enää voisi hakea väliaikaisen määräyksen antamista.

45 §. Huostaanotetun lapsen huolto. Pykälän 2 momentti koskee yhteydenpidosta päättämistä huostaanoton aikana. Huostaan otettuun lapseen kohdistuvia rajoituksia koskevia lastensuojelulain säännöksiä täsmennettiin 1 päivänä marraskuuta 2006 voimaan tulleella lastensuojelulain muutoksella. Lastensuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä rajoituksia koskevat säännökset lisättiin uuteen lakiin sellaisinaan lukuun ottamatta päätöksentekojärjestelmän muutoksen edellyttämiä muutoksia. Lastensuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä kumotun lain 25 a §:n mukaisesti päätöksen yhteydenpidon rajoittamisesta teki sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimeen. Lapsen ollessa huostaan otettuna yhteydenpidosta päättää voimassa olevan lastensuojelulain 62 ja 63 §:n mukaisesti 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, saman pykälän 2 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä tai laitoksen johtaja.

Toimielimen päätösvalta siirtyi siis kokonaislakiuudistuksen yhteydessä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja kiireellisen sijoituksen yhteydessä tehtävän yhteydenpidon rajoituspäätöksen osalta sosiaalityöntekijälle, joka vastaa kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen tekemisestä.

Ehdotuksen mukaan päätöksenteko siirrettiisiin lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvälle viranhaltijalle. Yhteydenpidon rajoittaminen lapsen ja vanhempien välillä on äärimmäinen turvaamistoimi, johon turvautuminen synnyttää voimakkaita tunnereaktioita asianosaisissa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu vastata käytännön tasolla yhteistyön sujumisesta lapsen, vanhempien ja sijaishuoltopaikan välillä huostaanoton aikana. Rajoituspäätöksen tekeminen voi vaikeuttaa tehtävän suorittamista olennaisesti ja on käytännössä aiheuttanut väkivallan uhkaa työntekijän ja asiakkaiden välillä.

46 §. *Lapsen huollosta päättäminen huostassapidon aikana.* Pykälässä säädetään tuomioistuimen mahdollisuudesta päättää myös huostassapidon aikana lapsen huollosta ja edunvalvonnasta. Tältä osin viitataan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin (361/1983) ja holhoustoimesta annettuun lakiin (442/1999). Nykyisessä muodossaan 46 §:stä voi erheellisesti saada sen käsityksen, että ainoastaan tuomioistuin voisi päättää huoltajuusasioista huostassapidon aikana. Hallinto-oikeuksien kokemuksen mukaan säännöksestä ei myöskään selkeästi käy ilmi, että huoltajuusasiat kuuluvat yleisten tuomioistuinten toimivaltaan. Ehdotuksen mukaan pykälän *1 momentissa* säädettäisiin vanhempien mahdollisuudesta sopia lapsen huollosta siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa säädetään ja tuomioistuimen sijaan käytettäisiin ilmaisu yleinen tuomioistuin.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain mukaisesti samassa yhteydessä voidaan sopia sekä huollosta että tapaamisoikeudesta. Se voiko sosiaaliviranomainen vahvistaa sopimuksen riippuu lain mukaan siitä, onko sopimus lapsen edun mukainen. Tästä seuraa, ettei sopimusta yleensä voida vahvistaa, jos huostaanoton päättyminen ei

ole lähiaikana tapahtumassa. Tilanteessa, jossa huostaanottoa ollaan lopettamassa, vanhempien sopimus tapaamisoikeudesta voi sitä vastoin olla tarpeellinen ja lapsen asemaa turvaava järjestely.

49 §. *Sijaishuolto.* Voimassa olevan lain mukaan huostaan otettu lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi. Ehdotuksen mukaan lapsi voitaisiin sijoittaa väliaikaisesti vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi myös väliaikaisella määräyksellä tai kiireellisellä sijoituksella. Tästä säädettäisiin pykälän *3 momentissa*.

Edellä 37 §:ssä on selostettu ikärajausta, jota noudattaen lapsi voitaisiin sijoittaa vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa hoidettavaksi vankilan perheosastolle ottaen huomioon lapsen ja perheen yksilölliset edellytykset. Vastaava ikärajaus koskisi sijaishuoltoa. Pykälään lisättäisiin tätä koskeva uusi *4 momentti*.

51 §. *Lapsen terveydentilan tutkiminen.* Pykälässä säädetään lapsen terveydentilan tutkimisesta sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä. Lastensuojelulain säätämiseen johdetaan hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, ettei lapsen terveydentilaa aina ole riittävästi selvitetty, vaikka tiedetään, että lastensuojelun piiriin tulevien lasten terveydentila on keskimääräistä huonompi. Lapsen terveydentilan selvittäminen säännönmukaisesti on tarpeen muun muassa siksi, että lapsi saisi heti sijaishuollon alettua tarvitsemaansa hoitoa ja huolenpitoa. Erityisesti lapsen sijaishuoltopaikka tarvitsee tiedon lapsen terveydentilasta mahdollisine hoito-ohjeineen.

Terveydentilan tutkiminen edellyttää lapsen perusteellista lääkärintarkastusta. Tutkimus voidaan tehdä jo huostaanottoa valmisteltaessa, mutta viimeistään se olisi suoritettava sijaishuollon alkaessa. Terveystarkastus tulisi tehdä myös sijoituksen päättyessä.

Terveystarkastus voitaisiin jättää suorittamatta, jos sitä voitaisiin pitää tarpeettomana. Tällainen tilanne voi olla silloin, kun lapsi on säännöllisesti ollut neuvolan asiakkaana tai lapsen terveydentilasta muutoin on sijaishuollon järjestämisen kannalta käytettävissä riittävät tiedot.

Ehdotuksen mukaan pykälän sanamuoto muutettaisiin vastaamaan alkuperäisen hallituksen esityksen perusteluja. Lähtökohtana olisi, että lapsen terveydentila tutkittaisiin sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä, ellei sitä olisi ollut mahdollista tutkia aikaisemmin tai muusta syystä ei olisi käytettävissä riittäviä tietoja lapsen hoidon järjestämiseksi sijaishuollon aikana. Lapsen terveydentila selvitetään 15 §:n mukaisesti lastensuojeluasiakkuuden aikana. Selvittäminen voisi olla 51 §:ssä tarkoitetulla tavalla mahdollista, jos lapsi on karannut tai asiakkuus on kestänyt vain lyhyen aikaa ennen sijoitusta. Terveydentilan selvittäminen voi myös edellyttää lisätutkimuksia, joita ei ole voitu saattaa loppuun ennen sijoitusprosessia.

55 §. Käyttövarat. Pykälän 2 momentin 2 kohdassa viitataan elatusturvalain (671/1998) 7 §:ään. Elatustukilain säätämisen yhteydessä vastaava säännös sisällytettiin elatustukilain 9 §:ään. Sen vuoksi lastensuojelulain 55 §:n 2 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaus elatusturvalain 7 §:ään korvataan viittauksella elatustukilain 9 §:ään. Kyseessä on puhtaasti tekninen muutos.

Pykälän 3 momentin mukaan lapsi saa 2 momentin mukaisesti omaan käyttöönsä annetut varat yksinomaiseen vallintaansa. Lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perustelujen mukaan hyväksyttävää ei olisi se, että sijaishuoltopaikka vähentäisi käyttövarojen määrää tai päättäisi lapsen puolesta niiden käytöstä esimerkiksi rankaisuluonteisena toimenpiteenä.

Pykälän 4 momentin mukaan lapsen sijoituspaikan tulee pitää kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen maksamisesta. Säännöksen tarkoituksena on edistää asianmukaisia käytäntöjä käyttövarojen maksamisessa ja siten lapsen oikeusturvaa. Laissa ei ole kuitenkaan säädetty sijoituspaikan tekemien kirjausten valvonnasta. Ehdotuksen mukaan kirjaukset olisi lähetettävä tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalivieritehtävälle vuosittain.

61 §. Säännösten soveltamisala. Pykälän 1 momentissa täsmennettäisiin rajoitusten ja rajoitustoimenpiteiden soveltamisalaa. Voimassa olevan lastensuojelulain mukaan yhteydenpidon rajoittamista voidaan soveltaa sekä perhehoitona että laitoshuoltona järjes-

tetyssä sijaishuollossa. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät tilanteet, jossa lapsi sijoitetaan 49 §:n mukaisesti vanhempansa luo, silloin kun valmistellaan lapsen palaamista vanhempien luo kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen. Yhteydenpidon rajoittamista ei voi soveltaa myöskään tilanteessa, jossa lapsi on lyhytaikaisesti sijoitettuna sairaalaan. Käytännössä yhteydenpidon rajoittaminen voi olla tarpeen myös näissä tilanteissa. Se ettei yhteydenpidon rajoittamista ole ollut mahdollista käyttää on voinut hidastaa lapsen kotiuttamista, mikä ei vastaa lapsen etua. Edellä mainituista syistä ehdotetaan 1 momenttia muutettavaksi siten, että yhteydenpidon rajoittamista voitaisiin käyttää 49 §:n mukaisten sijoitusten aikana.

Lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) 5 §:n 1 momentin mukaisesti myös sosiaaliviranomainen voi saattaa lähestymiskieltoa koskevan asian vireille. Jos lasta kotiutettaessa ilmenee, että yhteydenpidon rajoittamiseen johtaneet syyt aiheutuvat teki-joistä, joiden perusteella olisi perusteita hakea lähestymiskieltoa, on lapsen asioista vastaavan sosiaalivieritehtävien neuvoteltava asianosaisten kanssa lapsen ja perheen turvallisuuden takaamiseksi käytettävissä olevista toimenpiteistä.

Erityistä huolenpitoa koskevan säännöksen voimaantuloon johtaneen hallituksen esityksen (HE 225/2004 vp) perustelujen mukaan erityinen huolenpito tulisi käytännössä useimmiten kysymykseen 12–17-vuotiaiden lasten kohdalla. Perusteluissa arvioidaan, ettei erityisen laissa määritellyn ikärajan asettaminen olisi tarkoituksenmukaista eikä perusteltua, koska ikäraja saattaisi joissakin tapauksissa perusteettomasti vaikeuttaa niitä poikkeuksellisia tilanteita, joissa alle 12-vuotias ammatillisen arvion perusteella olisi erityisen huolenpidon tarpeessa.

Erityisestä huolenpidosta saadut käytännön kokemukset ovat osoittaneet, että ikärajan säätäminen on välttämätöntä. Erityisen huolenpidon kohteena on toistuvasti ollut jopa 9-vuotiaita lapsia. Erityisen huolenpidon toteuttamisen ehdoksi ei ole lainsäädännössä asetettu, että sitä annettaisiin vain tietyissä yksiköissä. Koska huolenpidon järjestäminen edellyttää tiettyjen rakenteellisten ehtojen täyttymistä, on erityisen huolenpidon järjes-

täminen kuitenkin käytännössä keskittynyt nuorille suunniteltuihin yksiköihin. Yksiköiden käyttäminen alle 12-vuotiaiden lasten hoidon ja huolenpidon järjestämiseen ei ole lapsen edun näkökulmasta perusteltua. Nuoremmat lapset eivät hyödy asumisesta moniongelmaisten nuorten kanssa. Alle 12-vuotiaan lapsen sijoittaminen vähäksi aikaa muuhun ympäristöön, ei ole myöskään kehityksellisesti perusteltua. Nuoremmille lapsille ei voida samalla tavalla kuin 12 vuotta täyttäneille lapsille asettaa tavoitteita omasta vastuunottamisesta tai tiedostamisesta vaan vuorovaikutukselliset tavoitteet yhdessä aikuisen kanssa korostuvat. Tämän takia on keskeistä pyrkiä saamaan muutos aikaiseksi siinä ympäristössä missä lapsi on, ei siirtämällä lasta vähäksi aikaa toiseen yksikköön.

Lastensuojelulaki mahdollistaa kattavan avun antamisen lapselle ilman päätöstä erityisestä huolenpidosta. Tarpeen mukaan voidaan päättää esimerkiksi tukihenkilön käyttämisestä tai lapselle voidaan järjestää terapiaa. Kriisiytyneissä tilanteissa voidaan lain sallimissa rajoissa käyttää liikkumisvapauden rajoittamista tai muita 11 luvun mukaisia rajoitustoimenpiteitä.

Edellä esitetyn johdosta esitetään erityisen huolenpidon ikärajan asettamista 12 vuoteen.

62 §. Yhteydenpidon rajoittaminen. Lastensuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä kiireellinen huostaanotto muutettiin kiireelliseksi sijoitukseksi. Tästä johtuen säännökset, joissa käytetään termiä huostaanotto, eivät enää koske kiireellistä sijoitusta. Sijaishuollon käsite muutettiin 1 päivänä marraskuuta 2007 toteutetulla lainmuutoksella käsittämään myös tuomioistuimen väliaikaiseen määräykseen perustuvat sijoitukset kodin ulkopuolelle. Ehdotuksen mukaan *2 momenttia* muutettaisiin siten, että lapsen olinpaikka voitaisiin jättää ilmaisematta myös kiireellisen sijoituksen ja väliaikaiseen määräykseen perustuvan sijaishuollon aikana.

63 §. Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös. Pykälän *2 momenttiin* tehtäisiin edellä 45 §:n kohdalla selostettu päätöksentekijää koskeva muutos. Ilmaisua lopettaa käytettävään laissa aina kun kyseessä olisi viranhaltijan aktiiviseen toimenpiteeseen perustuva toimenpiteen tai päätöksen lopettaminen.

64 §. Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen

yleiset edellytykset. Sana huostaanotto korvattaisiin ilmaisulla sijaishuoltoon johtanut päätös, jotta rajoitustoimenpiteitä käytettäessä otettaisiin huomioon paitsi huostaanottoon myös kiireelliseen sijoitukseen ja väliaikaisen määräyksen tekemiseen johtaneet syyt.

67 §. Omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen. Lähetysten luovuttamatta jättäminen. Pykälä vastaa lastensuojelussa sovellettavia rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskevien lastensuojelulain muutosten yhteydessä lastensuojelulakiin lisättyä 31 b §:ää. Pykälän säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perustelujen mukaan erityisistä syistä lapsen käytössä olevat tilat voi tarkistaa joko lapsen tai toisen laitoksen henkilökuntaan kuuluvan henkilön läsnä olematta. Säännöksen tarkoittama erityinen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi on karkuteillä ja tarkastus tekemällä pyritään saamaan tietoa lapsen olinpaikasta.

Pykälän 1 momentissa säädetään perusteista, joiden mukaan lapsen käytössä olevat tilat tai hallussa oleva omaisuus saadaan tarkastaa. Tilat voidaan tarkastaa, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja esineitä. Mainitussa pykälässä tarkoitettut esineet ovat päihtymistarkoituksessa käytettäviä aineita tai tällaisen aineen käyttöön soveltuvia välineitä sekä esineitä, jotka soveltuvat lapsen tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Lastensuojelulain 65 §:n 3 momentin mukaan laitoksen haltuun saadaan ottaa myös esineitä, joita voidaan käyttää karkaamistarkoitukseen. Näiden esineiden etsiminen ei kuitenkaan voimassa olevan lain mukaan oikeuta lapsen huoneen tarkastamiseen, vaikka päihdyttävien aineiden ja teräaseiden perusteella karkuteillä olevan lapsen olinpaikkaa on vaikea päätellä.

Edellä esitetyistä syistä johtuen ehdotetaan, että lapsen käytössä olevat tilat tai hänen hallussaan oleva omaisuus saataisiin tarkastaa, jos lapsen olinpaikka on kiireellisesti selvittävää sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi. Tästä säädettäisiin pykälän *1 momentissa*.

Pykälän 2 momentin mukaan lapselle osoitettu kirje tai muu siihen rinnastettava lähetys voidaan tarkastaa lähetystä lukematta, jos on perusteltua syytä epäillä, että lähetys sisältää 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai

esineitä. Tarkastuksen voi suorittaa laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö.

Jos viestin tai lähetyksen voidaan olosuhteet kokonaisuutena huomioiden perustellusti arvioida vakavasti vaarantavan lapsen tai toisen henkilön terveyttä, henkeä, turvallisuutta tai kehitystä, voi lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää olla kokonaan tai osaksi luovuttamatta lähetystä lapselle. Päätöksen tekemistä varten lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on käytännössä voitava lukea kirje tai muu luottamuksellinen viesti. Tästä ei kuitenkaan ole ollut nimenomaista säädöstä laissa. Ehdotuksen mukaan asiasta säädettäisiin *4 momentissa*. Laitoksen henkilökunnalla ei edelleenkaan olisi oikeutta lapselle osoitettujen lähetysten lukemiseen, vaan ne olisi tarpeen vaatiessa toimitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

68 §. Kiinnipitäminen. Lapsen asioista vastaavasta sosiaalityöntekijästä säädettäisiin 13 §:n sijaan 13 b §:ssä. Pykälän 2 momentin viittaus muutettaisiin muutosta vastaavaksi.

69 §. Liikkumisvapauden rajoittaminen. Sana huostaanotto korvattaisiin ilmaisulla sijaishuoltoon johtanut päätös *1 momentin 1 kohdassa*, jotta perusteina huomioitaisiin paitsi huostaanottoon myös kiireelliseen sijoitukseen tai tuomioistuimen väliaikaisen määräyksen perusteella tehtyyn sijoitukseen johtaneet syyt.

Edellä 68 §:ssä selostettu muutos tehtäisiin 3 momenttiin.

70 §. Eristäminen. Edellä 68 §:ssä selostettu muutos tehtäisiin 5 momenttiin.

71 §. Erityinen huolenpito. Edellä 61 §:ssä selostetuista syistä johtuen erityistä huolenpitoa järjestettäisiin vain yli 12-vuotiaille lapsille.

72 §. Erityisen huolenpidon järjestäminen. Erityisen huolenpidon järjestämisen ehtona on, ettei sijaishuoltoa ole lapsen hoidon ja huolenpidon tarve huomioon ottaen mahdollista järjestää muulla tavoin. Käytännössä ongelmaksi on muodostunut se, että erityistä huolenpitoa järjestäviin yksiköihin on sijoitettu lapsia, joiden hoidon tarve edellyttäisi hoitajaksoa psykiatrisella osastolla, vaikka lastensuojelulain nimenomaisena tavoitteena

on turvata lastensuojelun asiakkuudessa oleville lapsille tarpeenmukaiset terveydenhuollon palvelut. Lastensuojelulain 15 §:n mukaan terveyskeskuksen ja sairaanhoitopiirin on annettava lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa asiantuntija-apua ja tarvittaessa järjestettävä lapsen tutkimus sekä hoito- ja terapiapalveluja lapselle.

Jotta sijaishuollossa oleville lapsille turvataisiin oireidenmukainen hoito psykiatrisella osastolla, säädettäisiin *1 momentissa*, että erityisen huolenpidon järjestämisen edellytyksenä olisi se, etteivät terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi erityisen huolenpidon sijaan. Arvio terveydenhuollon palvelujen soveltuvuudesta erityisen huolenpidon sijaan tehtäisiin 2 momentissa säädetyin moniammatillisen arvion yhteydessä. Arvioon tulisi tarpeen mukaan sisällyttää 15 §:n mukaisesti lääkärin suorittama lapsen tutkimus.

Edellä 68 §:ssä selostettu muutos tehtäisiin 2 ja 3 momenttiin.

74 §. Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen. *Vaikutus asiakassuunnitelmaan sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaan.* Pykälässä säädetään rajoitustoimenpiteiden kirjaamisesta ja toimenpiteiden vaikutusten arvioinnista. Pykälän 2 momentin mukaan laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluvan henkilön on viipymättä ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, jos rajoitustoimenpiteiden käyttämisen johdosta ilmenee tarvetta asiakassuunnitelman tarkistamiseen. Usein käytetyt rajoitustoimenpiteet kertovat lapsen pahoinvoinnista. Säännöksessä vastuu toimenpiteiden vaikutusten arvioinnista on jätetty ensikädessä laitoksen henkilökunnan arvion varaan. Valvonnan kannalta ongelmallista on se, että jos yksikössä ilmenee vaikeuksia arvioida toimenpiteiden käyttämisen tarpeellisuutta, yksikkö itse tekee arvion myös siitä, milloin lapsen asioissa tulisi olla yhteydessä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään.

Ehdotuksen mukaan *1 momentissa* säädettäisiin, että rajoitustoimenpiteistä tehtyjen kirjaamisten sisällöt olisi lähetettävä tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kuukausittain. Näin sosiaalityöntekijän tietoon tulisivat nekin käytetyt rajoitustoimenpiteet, joiden johdosta yksikön henkilö-

kunta ei ole arvioinut olevan tarvetta lapsen asiakassuunnitelman välittömään tarkistamiseen.

Lisäksi *2 momenttiin* tehtäisiin edellä 68 §:ssä selostettu muutos.

83 §. Väliaikainen määräys. Voimassa olevassa 83 §:ssä säädetään hallinto-oikeuden mahdollisuudesta antaa 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua huostaanottoa koskevaa hakemusta käsitellessään väliaikainen määräys lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatusta asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Määräys voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää. Väliaikainen määräys on pääsääntöisesti voimassa, kunnes tuomioistuin antaa huostaanottoasiaa koskevan lopullisen pääasiantarkistuksen. Väliaikainen määräys voidaan kuitenkin sitä ennen peruuttaa tai sitä voidaan muuttaa. Jos väliaikainen määräys on annettu asianosaisia kuulematta ja määräyksen antamisen jälkeen joku asianosaisista vaatii määräyksen peruuttamista tai muuttamista, asiasta tulee pääsääntöisesti antaa uusi päätös.

Tuomioistuin voi antaa väliaikaisen määräyksen omasta aloitteestaan tai vaatimus väliaikaisen määräyksen tekemisestä voidaan sisällyttää huostaanottohakemukseen. Määräystä voidaan vaatia myös myöhemmässä vaiheessa käsiteltäessä hakemusta hallinto-oikeudessa.

Jos lapsi sijoitetaan kiireellisesti häntä koskevan huostaanottohakemuksen ollessa jo vireillä tuomioistuimessa, asiassa on haettava väliaikaista määräystä 39 §:n 5 momentin mukaisesti.

Jos lapsi on sijoitettu kiireellisesti, väliaikainen määräys voidaan antaa myös lapsen huoltajan vaatimuksesta käsiteltäessä kiireellisen sijoituksen jälkeen tehtävää 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua huostaanottohakemusta. Huoltaja voi esimerkiksi vaatia lapsen sijoituspaikan muuttamista.

Käytännössä hallituksen esityksen mukainen turvaamistarkoitus ei ole toteutunut väliaikaisen määräyksen käyttämisen kautta. Väliaikaisen määräyksen pakollinen hakeminen kiireellisten sijoitusten yhteydessä ja rutiniomainen hakeminen jätettäessä huostaanottoa koskevaa hakemusta ovat ruuhkautaneet hallinto-tuomioistuimia ja hidastaneet

varsinaisten huostaanottoasioiden käsittelyä. Väliaikaisen määräyksen käyttämisen avulla ei myöskään voida taata lapsen turvallisuutta kiireellisissä tilanteissa, vaan kunnan sosiaaliviranomaiset ovat joutuneet tekemään kiireellisiä sijoituksia huostaanottohakemuksen vireillä ollessa. Rajanveto kiireellisen sijoituksen ja väliaikaisen määräyksen hakemisen välillä on osoittautunut vaikeaksi. Asiakkaan oikeusturvan kannalta väliaikaisen määräyksen tarkoitus on toteutunut hyvin esimerkiksi tilanteissa, joissa huoltaja on voinut vaatia väliaikaisen määräyksen antamista ollessaan tyytymätön lapsen sijaishuoltopaikkaan. Epäkohtana on koettu se, että väliaikaisen määräyksen käyttö on rajattu huostaanottoa koskevien hakemusten käsittelyyn. Muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden taholta on esitetty väliaikaisen määräyksen käytöalan laajentamista myös sijaishuoltoa koskevien asioiden käsittelyyn.

Edellä esitetyn johdosta *1 momentissa* säädetäisiin, että hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus voi omasta aloitteestaan tai lapsen taikka hänen vanhempansa tai huoltajansa vaatimuksesta antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatusta asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Määräys voitaisiin antaa, kun lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia olisi vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Kunnan viranhaltija ei enää voisi vaatia väliaikaisen määräyksen antamista.

Väliaikainen määräys olisi *2 momentin* mukaan voimassa kunnes hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa asiassa päätöksen tai hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus peruuttaa väliaikaisen määräyksen tai muuttaa sitä. *Momentin 3 kohdan* mukaan väliaikainen määräys raukeaisi myös, jos väliaikaisen määräyksen aikana tehdään kiireellinen sijoitus. Käytäntö on osoittanut, ettei tuomioistuin kykene reagoimaan riittävän nopeasti tilanteissa, joissa lapsen turvallisuuden takaaminen edellyttää turvaamistoimen käyttöä välittömästi. Asiakkaiden oikeusturvan takaamiseksi 25 d §:n 2 momentissa säädetäisiin kuitenkin päätöksentekijän velvollisuudesta ilmoittaa kiireellisen sijoituksen tekemisestä välittömästi siihen hallintotuomioistuimeen, jossa huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskevaa hakemusta käsiteltäessä.

huoltoa koskeva asia on vireillä.

85 §. Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus. Edellä 13 ja 38 §:n kohdalla on selostettu kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen tekemisen siirtämistä hallinto-oikeudelta kunnallisen viranhaltijan tehtäväksi. Muutoksen johdosta asia poistettaisiin *1 momentissa* mainittujen yhden tuomarin kokoonpanossa tehtävien päätösten luettelosta.

86 §. Lapsen kuuleminen tuomioistuimessa. Pykälä sisältää erityissäännökset lapsen henkilökohtaisesta kuulemisesta hallintotuomioistuimessa. Hallintolainkäyttölaissa ei ole erityisiä säännöksiä lapsen kuulemisesta hallintotuomioistuimissa. Lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mukaan lastensuojelulain erityissäännöksillä on pyritty vahvistamaan lapsen oikeutta tulla kuulluksi ja hänen näkemystensä huomioon ottamista. Toisaalta tavoitteena on ollut suojella lasta tuomioistuimessa tapahtuvan henkilökohtaisen kuulemisen aiheuttamilta haitallisilta kokemuksilta niin, että kuuleminen rasittaisi lasta mahdollisimman vähän. Hallituksen esityksessä kiinnitetään huomiota erityisesti 12 vuotta täyttäneen lapsen kuulemisen toteuttamisessa noudatettuihin vaihteleviin käytäntöihin eri hallintotuomioistuimissa.

Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jos lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. Alle 12-vuotiaasta lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallintotuomioistuimessa, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa. Pykälän sisältö muuttui eduskuntakäsittelyn aikana siten, että ikäraja laskettiin alle 15-vuotiaasta alle 12-vuotiaaseen.

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintolainkäytön aikana (381/2007) tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta vuonna 2007. Laissa säädetään asianosaisen tiedonsaantioikeudesta oikeudenkäynnissä julkisuuslain 11 §:n asemesta. Lain mukaan asianosaisen tiedonsaantioikeus on hallintolainkäytössä laajempi kuin hallinnossa. Laki ei sisällä lapsia koskevia erityissäännöksiä lukuun ottamatta yleisön läsnäolon rajoittamista koskevaa 13 §:ää, jonka 3 momentin mukaan hallintotuomiois-

tuin voi kieltää alle 15-vuotiaan läsnäolon julkisessa käsittelyssä, jos läsnäolosta voi olla hänelle haittaa. Lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 12/2006 vp) perustelujen mukaan ehdotus on yhdenmukainen yleisiä tuomioistuimia koskevan ehdotuksen (HE 13/2006 vp) kanssa. Mainitun hallituksen esityksen mukaan muun muassa väkivaltarikosten yksityiskohtiin perehtymisen taikka vanhempien keskinäisten riitojen seuraaminen voi olla lapsille vahingollista.

Huostaanottoasian käsittelyn yhteydessä lapsi saattaa joutua seuraamaan usean hänelle läheisen henkilön riitelyä. Lisäksi pohdittaessa kodin olosuhteiden soveltuvuutta lapsen kasvuympäristöksi ja vanhempien kasvatuskykyä saatetaan oikeudenkäynnin aikana joutua käsittelemään asioita siten, että lapsen tietoon voisi tulla pelottavia yksityiskohtia vanhempien tekemistä tai perheenjäseniin kohdistuneista väkivaltarikoksista. Kun lain-säädännön tarkoituksena toisaalta on turvata lapsen kuuleminen häntä koskevassa asiassa ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutuminen, ehdotetaan 1 momentissa säädettäväksi, ettei kuulemisen yhteydessä lapselle saa antaa sellaisia tietoja, jotka voisivat vakavasti vaarantaa hänen terveystään tai kehitystään. Lisäys olisi tarkoitettu otettavaksi huomioon pohdittaessa lapsen kuulemisessa noudatettavaa menettelyä. Jos on etukäteen arvioitavissa, ettei edellä mainittujen kaltaisten tietojen välittymistä voida estää yhteisen suullisen käsittelyn aikana, tulee valitun menetelmän osalta noudatettavaksi pykälän 2 momentti.

Voimassa olevan 2 momentin mukaan lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti myös siten, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi on läsnä, jos tuomioistuin harkitsee tämän soveliaaksi ja menettely on tarpeen lapsen suojaamiseksi ja hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi. Säännöksen sanamuodon mahdollistama tuomioistuimen harkinta on aiheuttanut sen, että eri hallintotuomioistuimissa säännöstä on sovellettu hyvin eri tavoin. Toisissa tuomioistuimissa on korostettu lapsen suojaamisen periaatetta ja noudatettu käytäntöä, jossa 2 momentin mahdollistama menettely on aina ensisijainen vaihtoehto. Toisissa tuomioistuimissa on korostettu oikeudenmukaisen oi-

keudenkäynnin periaatetta, mikä on johtanut 2 momentin mukaisen menettelyn välttämiseen. Tuomioistuinten käytäntöjen yhtenäistämiseksi sekä lapsen suojaamiseksi ja hänen itsenäisen mielipiteensä turvaamiseksi ehdotetaan, että tuomioistuimen tulisi ensisijaisesti noudattaa lapsen kuulemisessa 2 momentin mukaista menettelyä, mikäli momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Tuomioistuimen olisi selvitettävä lapsen näkemys käytettävästä menettelystä ja tehtävä päätöksensä eri lähteistä saatujen tietojen perusteella.

89 §. Muutoksenhakuoikeus. Ehdotuksen mukaan pykälän asiasisältö säilytettäisiin pääosin ennallaan. Siltä osin kuin pykälässä viitataan säännöksiin, joita ehdotetaan muutettavaksi, tehtäisiin ehdotettujen muutosten aiheuttamat tekniset korjaukset.

Lastensuojelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perustelujen mukaan lastensuojeluasioissa annetut päätökset voivat useimmiten vaikuttaa myös lapsen ja huoltajuudesta erotetun vanhemman olosuhteisiin sillä tavoin, että päätöksien voidaan katsoa koskevan välittömästi myös tällaisen vanhemman oikeutta ja etua. Muutoksenhakuoikeus on tästä syystä perusteltua säätää vanhemmille ylipäättänsä lukuun ottamatta sijoitusta avohuollon tukitoimena koskevia päätöksiä ja muun henkilön kuin vanhemman itsensä yhteydenpidon rajoittamista sekä muita rajoitustoimenpiteitä koskevia päätöksiä. Näissä tilanteissa voidaan arvioida olevan kysymyksen sellaisista asioista, joissa ratkaisut eivät koske välittömästi pelkästään vanhemman asemassa olevan etua tai oikeutta eikä lapsenkaan edun voida arvella edellyttävän vanhemman muutoksenhakuoikeuden ulottamista niihin.

Edellä 13 ja 37 §:ssä on selostettu ehdotusta, jonka mukaan lapsen sijoittaminen vanhemman luokse vankilaan tapahtuisi lastensuojelulain mukaisella sijoituspäätöksellä. Myös vanhemmalla, joka ei ole lapsen huoltaja on voimassa olevan lain mukaan ollut mahdollisuus hakea lapsen ottamista vankilaan hoidettavakseen. Tilanne voi tulla eteen, jos lapsen huoltaja on pidemmän aikaa estynyt hoitamasta lasta ja tarkoituksena on lapsen huollon siirtäminen vankilassa olevalle vanhemmalle. Tästä johtuen ehdotetaan, että lapsen ja huoltajan lisäksi myös sillä van-

hemmalla, jonka kanssa yhdessä asumista päätös koskee, olisi asiassa muutoksenhakuoikeus. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Ehdotuksen mukaan pykälän yhteydenpidon rajoittamista koskeva asiasisältö muutettaisiin vastaamaan edellä selostettuja pykälän säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluja siten, että 3 momentissa säädettäisiin, että muutosta yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saisi hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu. Pykälän 5 momentissa olisi lapsen muutoksenhakuoikeutta koskeva säännös, jonka mukaan kaksitoista vuotta täyttänyt lapsi saa hakea erikseen muutosta kaikissa häntä itseään koskevissa lastensuojeluasioissa.

90 §. Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen. Ehdotuksen mukaan pykälän asiasisältö säilytettäisiin ennallaan. Siltä osin kuin pykälässä viitataan säännöksiin, joita ehdotetaan muutettavaksi, tehtäisiin ehdotettujen muutosten aiheuttamat tekniset korjaukset. Lisäksi pykälään tehtäisiin tekninen korjaus, jolla rajoitustoimenpiteitä koskevan muutoksenhaun sääntely saatettaisiin vastaamaan alkuperäistä muotoa. Pykälän 1 momentissa on lueteltu pykäläkohtaisesti ne sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan tekemät päätökset, joista saa valittamalla hakea suoraan muutosta hallinto-oikeudelta. Luetteloon ei ole sisällytetty niitä rajoitustoimenpiteitä, joiden katsotaan olevan niin sanottua tosiasiallista toimintaa, joista ei ole valitusoikeutta.

Pykälän 2 momentissa on yleissäännös, joka koskee muiden henkilöiden kuin edellä mainittujen viranhaltijoiden päätöksistä tehtävää muutoksenhakua. Säännös koskee esimerkiksi lastensuojelulaitoksen johtajan tekemiä päätöksiä. Momentissa ei ole erikseen lueteltu niitä rajoitustoimenpiteitä, joita säännös koskee, vaan siinä viitataan yleisesti 11 luvussa tarkoitettuihin rajoituksiin ja rajoitustoimenpiteisiin. Hallinto-oikeudet ovat esittäneet säännöksen tarkentamista siten, ettei sen tulokannassa ilmenisi epäselvyyksiä.

Selvyyden vuoksi 2 momenttiin kirjattaisiin, että muiden henkilöiden tekemiin päätöksiin saa hakea muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään. Muutoksenhakuoikeus

koskee siis vain 1 momentissa mainittuja asioita, ei kaikkia 11 luvun rajoitustoimenpiteitä. Ehdotettu säännösmuutos vastaa kumotun 35 a §:n 1 momenttia ja sen säätämiseen johdetaan hallituksen esityksen perusteluja.

91 §. Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano. Pykälän asiasisältö säilyisi ennallaan. Edellä 39 §:n kohdalla selostetun mukaisesti sana lakkaaminen korvattaisiin 1 momentissa sanalla lopettaminen.

92 §. Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kiireellistä sijoitusta ja sen jatkamista koskevista hallinto-oikeuden päätöksistä, jotka ehdotuksen mukaan käsiteltäisiin hallinto-oikeuksissa valitusasioina, ei voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kiireellinen sijoitus ja sen jatkaminen ovat osittain turvaamistoimenpiteen luonteisia ja kiireellinen sijoitus on päättynyt ennen kuin korkein hallinto-oikeus ratkaisee asian. Tarvittaessa korkeimmalta hallinto-oikeudelta voitaisiin hakea hallinto-oikeuden päätöksen purkamista.

95 §. Siirtymäsäännökset. Kyseessä ovat 1 päivänä tammikuuta 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentissa säädetään lastensuojelulaitosten asuinyksikkökohtaista paikkalukua ja henkilöstön määrää sekä laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavan johtajan ammatillista kelpoisuutta koskevasta siirtymäajasta. Kyseisten edellytysten tulee siirtymäsäännöksen mukaan täytyä kaikissa lastensuojelulaitoksissa viimeistään kolmen vuoden kuluessa lain voimaan tulosta.

Lastensuojelulain 60 §:n 2 momentin mukaan laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavalla johtajalla tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista annetun lain (272/2005) 10 §:n 4 momentin mukainen kelpoisuus. Koska sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuuksista annetun lain 10 §:n 4 momentti koskee lastensuojelulaitoksen johtajaa ja säännös on ollut voimassa 1 päivästä elokuuta 2005 lukien, poistettaisiin kelpoisuusehtoa koskeva siirtymäsäännös lastensuojelulain 95 §:n 1 momentista.

1.2. Laki vankeuslain muuttamisesta

Vankeuslain säännökset, jotka koskevat

vangin lapsen ottamista vankilaan kumottaisiin ja vankeuslaissa viitattaisiin lastensuojelulakiin.

1.3. Laki tutkintavankeuslain muuttamisesta

Tutkintavankeuslain säännös, joka koskee tutkintavangin lapsen ottamista vankilaan, kumottaisiin ja tutkintavankeuslaissa viitattaisiin lastensuojelulakiin.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Lakia lastensuojelulain muuttamisesta ei sovellettaisi valitukseen, joka tehdään ennen lain voimaantuloa annetusta päätöksestä, eikä hakemusasiaan, joka olisi lain voimaantullessa vireillä hallinto-oikeudessa. Lakia ei sovellettaisi myöskään edellä mainittujen asioiden käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa.

Vankilan perheosaston toiminnan käynnistäminen turvattaisiin erillisrahoituksen kautta. Tästä johtuen vankien ja tutkintavankien lasten vankilan perheosastolla saamaan avotai sijaishuoltoon ei sovellettaisi lastensuojelulain kustannuksia koskevia säännöksiä, valtionosuuslainsäädäntöä eikä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia (734/1992) vuonna 2010.

3. Säätämisjärjestys

Lakiehdotuksen tavoitteena on toteuttaa perustuslain 6 §:ssä perusoikeutena turvattua yhdenvertaisuusperiaatetta pyrkimällä saattamaan lapset ja perheet keskenään nykyistä yhdenvertaisempaan asemaan.

Perusoikeudet ja perusoikeuksien rajoittamisedellytykset on pyritty ottamaan huomioon kussakin säännöksessä erikseen. Sääntelyn tarkkuuden ja täsmällisyyden osalta on perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavoin (esimerkiksi PeVL 8/1995 vp) pyritty erityisesti kiinnittämään huomiota siihen, että kustakin ehdotetusta säännöksestä tarvittaessa riittävän selkeästi ilmenee, kuka lastensuo-

jelua toteutettaessa on oikeutettu käyttämään säännöksessä tarkoitettuja toimivaltuuksia ja miten toimivaltuuksia käytettäessä on menettävä.

Ehdotusten tarkoituksena on turvata lapsen, nuoren ja hänen perheensä tarvitseman lastensuojelun toteuttaminen ja viime kädessä perustuslain 19 §:n 1 momentissa jokaiselle kaikissa elämäntilanteissa turvattu subjektiivinen oikeus välttämättömään huolenpitoon. Perustuslain 7 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattu oikeus elämään kytkeytyy erityisen läheisesti 19 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Ehdotusten tarkoituksena on toteuttaa myös perustuslain 19 §:n 3 momentissa asetettua tehtävää, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Muita keskeisiä perusoikeussäännöksiä ovat edellä mainittujen ohella liikkumisvapautta (9 §:n 1 momentti) ja omaisuuden suoja (15 §:n 1 momentti) sekä perusoikeuksien turvaamista (22 §) koskevat säännökset.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsitellyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Lakiehdotusten keskeisenä tavoitteena on parantaa asiakkaiden oikeusturvaa nopeuttamalla oikeuskäsittelyä. Ehdotuksen mukaan kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen tekeminen siirrettäisiin hallinto-oikeuksilta kunnan viranomaisen tehtäväksi. Kun kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevasta päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeudelle, toimi-

valtaa koskevan muutoksen ei arvioida heikentävän asianosaisten oikeusturvaa. Asianosaisten oikeusturva on huomioitu myös siten, että kiireellistä sijoitusta koskeva päätöksenteko on hajautettu eri viranomaisille. Sama viranhaltija ei voi tehdä päätöstä sekä kiireellisestä sijoituksesta että sen jatkamisesta.

Ehdotuksen mukaan tuomioistuin ei enää antaisi väliaikaista määräystä kaikista kiireellisistä sijoituksista, jotka tehtäisiin huostanottoasian ollessa vireillä tuomioistuimessa. Viranhaltijoilla olisi kuitenkin velvollisuus saattaa kiireelliset sijoitukset ja sijaishuoltopaikan muutokset tiedoksi tuomioistuimelle, jolloin tuomioistuimella olisi mahdollisuus antaa väliaikainen määräys tarvittaessa omasta aloitteestaan. Asianosaisten mahdollisuutta hakea väliaikaista määräystä parannettaisiin siten, että myös korkein hallinto-oikeus voisi antaa väliaikaisen määräyksen ja määräystä voitaisiin käyttää myös asioissa, jotka koskisivat ainoastaan sijaishuoltopaikan muuttamista.

Laissa säädettäisiin velvollisuudesta tehdä ennakkollinen lastensuojeluilmoitus. Kriteerit ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tekemiselle olisivat tiukat, jotta välttyttäisiin aiheittomilta ilmoituksilta. Ennakollisen ilmoituksen tekemisen kautta ei rikottaisi lastensuojelulain periaatetta, jonka mukaan vasta syntynyt lapsi voi olla lastensuojelun asiakkaana. Uudistuksella parannettaisiin mahdollisuutta palvelujen suunnittelemiseen asiakolta sekä pyrittäisiin varmistamaan asiakkaiden saaminen sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin piiriin riittävän ajoissa.

Rajoitusten osalta hallitus viittaa asiaa koskevaan hallituksen esitykseen ja sen eduskuntakäsittelyn aikana syntyneisiin asiakirjoihin. Ehdotuksen mukaan alle 12-vuotiaat rajattaisiin erityisen huolenpidon käyttämisen ulkopuolelle. Terveystieteiden vastuuta palvelujen järjestämisessä korostettaisiin lastensuojelulain 72 §:ään otettavalla täsmennyksellä, jonka mukaan erityistä huolenpitoa ei saisi järjestää yli 12-vuotiaalle lapselle, mikäli terveydenhuollon palvelut soveltuisivat käytettäväksi erityisen huolenpidon sijaan. Alle 12-vuotiaan asianmukainen hoito tulisi varmistaa asianmukaisten sosiaali-

li- ja terveydenhuollon tukitoimien avulla. Yhteydenpidon rajoittamista koskevat säännökset ulotettaisiin koskemaan kaikkea sijaishuoltoa perhehoidon ja laitoshuollon lisäksi, jotta turvattaisiin lapsen asema myös mahdollisten sairaalajaksojen aikana ja varhennettaisiin lapsen mahdollisuutta siirtyä asetteittain kotiin kodin ulkopuolisen sijaishuoltajakson jälkeen.

Ehdotuksen mukaan lapsen sijoittaminen vankilassa olevan vanhemman luo tapahtuisi lastensuojelulain mukaisella sijoituspäätöksellä. Muutoksen avulla vankiloissa asuvat lapset saatettaisiin yhdenvertaiseen asemaan muiden lastensuojelun asiakkaiden kanssa. Vanhempien oikeutta saada tietää mahdollisuudesta ottaa lapsi mukaan vankilaan parannettaisiin lisäämällä Rikosseuraamusviraston henkilökunta lastensuojelun ilmoitusvelvollisten joukkoon. Tieto syntymässä olevasta vangin lapsesta tulisi lastensuojelun tietoon jo edellä mainitun ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen kautta. Kunnille syntyvä

kustannusvastuu ohjaisi arvioimaan lapsen etua sijoittamistilanteessa siten, etteivät taloudelliset näkökohdat vaikuttaisi lapsen sijoituspaikkaan tai sijoituksen kesto. Vankiloissa annettava varhainen tuki saattaisi myös vangit yhdenvertaiseen asemaan muiden lastensuojelun asiakasperheiden kanssa ja mahdollistaisi perhettä tukevien tukitoimien käytön tarvetta vastaavasti myös vankilajakson jälkeen.

Esitetyn perusteella esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Koska esitykseen kuitenkin sisältyy perusoikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellisiä seikkoja, hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**lastensuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 13 päivänä huhtikuuta 2007 annetun lastensuojelulain (417/2007), 3 §, 10 §:n 1 momentti, 13, 16, 18, 25, 26 ja 37 §, 38 §:n 1—3 momentti, 39, 42 ja 43 §, 44 §:n 1 momentti, 45 §:n 2 momentti, 46 §:n 1 momentti, 49 ja 51 §, 55 §:n 2 ja 4 momentti, 61 §:n 1 momentti, 62 §:n 3 momentti, 63 §:n 2 momentti, 64 §, 67 §:n 1 ja 4 momentti, 68 §:n 2 momentti, 69 §:n 1 ja 3 momentti, 70 §:n 5 momentti, 71 ja 72 §, 74 §:n 1 ja 2 momentti, 83 §, 85 §:n 1 momentti, 86 §:n 1 ja 2 momentti, 89 §, 90 §:n 1 ja 2 momentti, 91 §:n 1 momentti, 92 §:n 1 momentti ja 95 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 49 § osaksi laissa 1390/2007, sekä

lisätään lakiin uusi 3 a, 13 a, 13 b, 16 a—16 c, 25 a—25 d ja 39 a § seuraavasti:

3 §

Lastensuojelu

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

3 a §

Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelun lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi 2 luvun mukaista ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Kun lapsi on lastensuojelun asiakkaana, edellä 2 momentissa tarkoitettua tukea järjestetään osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa.

10 §

Lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa

Lapsen hoidon ja tuen tarve on selvitettävä ja lapselle on turvattava riittävä hoito ja tuki, kun lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö:

1) saa päihdehuolto- tai mielenterveyspalveluja tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden aikana hänen kykynsä täysipainoisesti huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen;

2) on tutkintavankeudessa; tai

3) on suorittamassa vankeusrangaistustaan,

— — — — —

13 §

Lastensuojelutoimenpiteistä päättävä viranhaltija

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen määräämä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukaisen sosiaalityöntekijän ammatillisen kelpoisuuden omaava viranhaltija käyttää päätöksentekovaltaa asioissa, jotka koskevat 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta ja 39 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen lopettamista.

Kunnan johtosäännön mukaan määräytyvä sosiaalihuollon johtava viranhaltija, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 10 §:n 1 momentin mukainen kelpoisuus tai johtavan viranhaltijan määräämä muu viranhaltija, jolla on mainitun lain 10 §:n 1 tai 2 momentin taikka 3 §:n mukainen kelpoisuus, tekee päätöksen asioissa, jotka koskevat 38 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista, 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa, 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista ja 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista. Johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija päättää myös 28 §:ssä tarkoitettun lapsen tutkimusta ja 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan hakemuksen tekemisestä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa viranhaltijan tulee olla muu kuin 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Viranhaltija, joka on tehnyt 38 §:n 1 momentin mukaisen kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen, ei voi tehdä kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevaa päätöstä.

Rajoituksista ja rajoitustoimenpiteistä päättävästä viranhaltijasta säädetään 11 luvussa.

13 a §

Lapsen sijoittaminen vankilan perheosastolle

Päätöksen lapsen sijoittamisesta vankeus-

rangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle tekee 13 §:n mukaan määräytyvä viranhaltija Rikosseuraamuslaitosta kuultuaan.

13 b §

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä (*lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä*). Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus.

16 §

Lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta

Lastensuojelun järjestämisestä vastaa lapsen tai nuoren kotikunta. Jos se kunta, jossa lapsi tai nuori pääasiallisesti asuu, ei kotikuntalain (201/1994) 2 §:n tai 3 §:n 1 kohdan mukaan ole hänen kotikuntansa, lastensuojelun järjestämisestä vastaa lapsen tai nuoren asuinkunta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, vastaa 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen tekemisestä lapsen tilapäinen oleskelukunta, jos lapsen koti- tai asuinkunta ei ole päätöstä tehtäessä tiedossa tai päätöksen tekemistä ei voida viivyttää vaarantamatta kiireellisen sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Kiireellisen sijoituksen tekemisen jälkeen järjestämisvastuu siirtyy lapsen koti- tai asuinkunnalle, jossa tehdään tarvittaessa 43 §:n 3 momentin mukainen sijaishuoltopaikan muuttamista koskeva päätös ottaen huomioon, mitä 50 ja 54 §:ssä säädetään. Jos lapsi muuttaa pois koti- tai asuinkunnastaan kiireellisen sijoituksen aikana, ei järjestämisvastuu siirry uuteen asuinkuntaan ennen kiireellisen sijoituksen lakkaamista.

Kunnat voivat sopia lastensuojelun järjestämisestä toisin kuin tässä pykälässä säädetään, jos se on lapsen edun mukaista.

16 a §

Lastensuojelun kustannuksista vastaava kunta

Lastensuojelun kustannuksista vastaa lapsen kotikunta, ellei muualla laissa toisin säädetä.

Jos se kunta, jossa lapsi tai nuori pääasiallisesti asuu, ei kotikuntalain 2 tai 3 §:n 1 kohdan mukaan ole hänen kotikuntansa, vastaa lastensuojelun avohuollon tukitoimena järjestetyn laitoshuollon tai perhehoidon kustannuksista lapsen tai nuoren asuinkunta lukuun ottamatta yli 14 vuorokautta kestävää laitoshuoltoa tai perhehoitoa, jonka kustannuksista vastaa lapsen tai nuoren kotikunta.

Lapsen sijaishuollon kustannuksista vastaa se kunta, jossa lapsen sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Jälkihuollon kustannuksista vastaa se kunta, joka on vastaanottanut sijaishuollon kustannuksista. Jos jälkihuolto järjestetään 75 §:n 1 momentissa tarkoitetun yli puoli vuotta kestäneen avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen perusteella, vastaa jälkihuollon kustannuksista se kunta, joka on lapsen kotikunta sijoituksen päättyessä. Jos jälkihuolto järjestetään harkinnanvaraisesti 75 §:n 2 momentin mukaisesti, vastaa kustannuksista se kunta, jossa jälkihuoltopäätös tehdään.

16 b §

Sijoituskunnan järjestämisvastuu

Kunnan, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa (sijoituskunta), on järjestettävä yhteistyössä 16 §:n 1 momentin tai 17 §:n mukaan vastuussa olevan kunnan (sijoittajakunta) kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet. Järjestetyistä palveluista ja tukitoimista aiheutuneet kustannukset sijoituskunta on oikeutettu perimään sijoittajakunnalta.

Sijoituskunnan velvollisuudesta järjestää edellä 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren tarvitsemat terveydenhuollon pal-

velut säädetään kansanterveyslain (66/1972) 14 b §:ssä ja erikoissairaanhoidolain (1062/1989) 30 a §:ssä. Terveydenhuollon palveluista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään kansanterveyslain 24 §:ssä ja erikoissairaanhoidolain 42 §:ssä. Sijoituskunnan velvollisuudesta järjestää avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen perusopetus säädetään perusopetuslaissa ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (/) 41 §:ssä.

16 c §

Kuntien keskinäiset korvaukset

Milloin kunta on tämän lain nojalla antanut perhehoitoa tai laitoshuoltoa muulle kuin sosiaalihuoltolain 14 §:ssä tarkoitetulle asukkaalleen, sovelletaan kuntien keskinäisiin korvauksiin mainitun lain 42 §:n 1 ja 3 momenttia.

18 §

Suhde muihin lakeihin

Tämän lain nojalla kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettua lakia (733/1992) sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (/), jollei lailla toisin säädetä.

25 §

Ilmoitusvelvollisuus

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon;
- 2) opetustoimen;
- 3) nuorisotoimen;
- 4) poliisitoimen;
- 5) Rikosseuraamuslaitoksen;
- 6) palo- ja pelastustoimen;
- 7) sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjän;
- 9) seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdiskunnan;

10) turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa harjoittavan yksikön;

11) hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön;

12) koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön; taikka

13) muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan

palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen häntä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, on voimassa, mitä rippiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään tai määrätään.

25 a §

Pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi

Edellä 25 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä pyynnönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi edellyttäen, että

1) pyyntö tehdään viipymättä; ja

2) pyynnön yhteydessä 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen henkilö ilmoittaa pyynnön tekemiseen johtaneet syyt.

25 b §

Rekisterin pitäminen

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä lastensuojeluilmoituksista ja ilmoitusten sijaan tehdyistä pyynnöistä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi sekä niiden sisällöstä.

25 c §

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus

Ennen lapsen syntymää 25 §:n 1 momentissa mainittujen henkilöiden on tehtävä ennakollinen lastensuojeluilmoitus, jos on perusteltua syytä epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen.

Kiireellisissä tapauksissa päivystävän sosiaaliviranomaisen on arvioitava viipymättä ennakollisen lastensuojeluilmoituksen kohteena olevien henkilöiden sosiaalipalvelujen tarve. Yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa voidaan arvioida myös välittömästi lapsen syntymän jälkeen tarvittavat sosiaalipalvelut.

Lastensuojeluasia tulee vireille ja lastensuojeluasiakkuus alkaa lapsen syntymän jälkeen siten kuin 26 §:ssä säädetään.

25 d §

Lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen antaminen poliisille

Jos lapsi muuttaa pois kunnasta 27 §:ssä tarkoitettun lastensuojelutarpeen selvityksen aikana tai ollessaan muutoin lastensuojelun asiakkaana, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoitettava muutosta lapsen uudelle kotikunnalle tai 16 §:n 1 momentissa tarkoitettulle asuinkunnalle. Uudelle koti- tai asuinkunnalle on tarvittaessa toimitettava viipymättä myös ne asiaan liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseksi. Lapsen uuden koti- tai asuinkunnan on jatkettava selvityksen tekemistä tai muita lastensuojelutoimenpiteitä ottaen huomioon, mitä edellä 16 §:ssä säädetään.

Kun kiireellistä sijoitusta tai sijaishuolto-paikan muuttamista koskeva päätös tehdään lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskevan asian ollessa vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, on päätöksentekijän ilmoitettava tekemästään

päätöksestä välittömästi hallinto-oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Lastensuojeluviranomaisen on salassapitoa koskevien säännösten estämättä sen lisäksi, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 18 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään oikeudesta ja velvollisuudesta antaa tietoja poliisille, ilmoitettava poliisille, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsen on kasvuympäristössään kohdistettu rikoslain (39/1889) 20 tai 21 luvussa rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

26 §

Lastensuojeluasian vireille tulo ja asiakkaiden alkaminen

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on vastaanottanut pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojeluilmoituksen taikka saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta.

Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, onko asian vireille tulon johdosta ryhdyttävä 27 §:ssä tarkoitettun lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen, vai onko asia selvästi luonteeltaan sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun 1 momentissa tarkoitettun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin tai päätetään tehdä 27 §:ssä tarkoitettu lastensuojelutarpeen selvitys. Sosiaalityöntekijän on tehtävä lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin sekä ilmoitettava siitä välittömästi huoltajalle ja lapselle ottaen kuitenkin huomioon, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 11 §:ssä säädetään.

37 §

Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lapselle voidaan järjestää asiakassuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla avohuollon tukitoimena tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa taikka laitoshuoltoa yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa.

Alle kaksivuotias lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle. Alle kolmevuotiaan lapsen sijoitus voi jatkua perheosastolla, jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii.

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti myös yksin. Sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen:

- 1) lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi;
- 2) lapsen kuntouttamiseksi; tai
- 3) lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

37 a §

Avohuollon sijoituksen käyttämisen yleiset edellytykset

Lasta ei voida sijoittaa avohuollon tukitoimena, jos 40 §:n mukaiset huostaanoton edellytykset täyttyvät. Lasta ei saa sijoittaa toistuvasti avohuollon tukitoimena ellei lapsen etu välttämättä vaadi uutta lyhytaikaista sijoitusta.

Jos lapsella on useampi kuin yksi huoltaja ja jotakin heistä ei voida matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi kuulla, tai jos huoltajat ovat sijoittamisesta erimielisiä, lapsi voidaan sijoittaa, jos huoltaja, jonka luona lapsi asuu tai jonka kanssa lapsi tulee sijoituksen aikana asumaan, siihen suostuu ja sijoituksen katsotaan olevan lapsen edun mukainen.

Sijoituksesta päätettäessä on määriteltävä

sijoituksen tavoitteet ja arvioitu kesto. Kun lapsi on sijoitettu 37 §:n 2 tai 3 momentin mukaisesti, sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot on arvioitava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta. Jos sijoitusta jatketaan, arviointi on tehtävä kolmen kuukauden välein. Arvioinnin yhteydessä on selvítettävä myös mahdollinen huostaanoton tarve.

38 §

Lapsen kiireellinen sijoitus

Jos lapsi on jäljempänä 40 §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon taikka järjestää muulla tavoin hänen tarvitsemansa hoito ja huolto. Kiireellisestä sijoituksesta päättää 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija, jonka päätöksen perusteella kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää.

Sen estämättä mitä 1 momentissa säädetään, kiireellinen sijoitus voi jatkua ilman eri päätöstä yli 30 päivää jos:

1) 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija tekee 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle; tai

2) ennen päätöstä lapsen kiireellisestä sijoituksesta lapsen huostaanottoa koskeva asia on jo vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Jos 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi, 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija voi tehdä päätöksen lapsen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta enintään 30 päivällä edellyttäen että:

1) tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä;

2) välttämättömiä lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituksen päätöksen tekemisestä; ja

3) jatkopäätös on lapsen edun mukainen.

39 §

Kiireellisen sijoituksen lakkaaminen

Kun peruste kiireelliselle sijoittamiselle on lakannut tai sijoitus on rauennut jäljempänä 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa, 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan on välittömästi tehtävä päätös kiireellisen sijoituksen lopettamisesta.

Kiireellinen sijoitus raukeaa, jos 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta tai ennen 38 §:n 3 momentin mukaisen kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen päättymistä ei ole tehty joko 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöstä huostaanotosta tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemusta huostaanotosta hallinto-oikeudelle.

Kun huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallintotuomioistuimessa, kiireellinen sijoitus raukeaa, jos:

1) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa asiassa 83 §:n mukaisen väliaikaista määräystä koskevan päätöksen; tai

2) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskevassa hakemus- tai valitusasiassa päätöksen.

39 a §

Asiaan osallisten mielipiteen selvittäminen

Ennen 38 §:n 1 ja 4 momentissa ja 39 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kiireellistä sijoitusta koskevia päätöksiä on selvítettävä lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos selvittämisestä aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle.

42 §

Asiaan osallisten kuuleminen

Ennen 43 §:n 1—3 momentissa tarkoitettuja päätöksiä lapsen huostaanotosta ja sijais-

huollosta sekä 47 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöstä huostassapidon lopettamisesta on selvitettävä lapsen oma mielipide ja varattava hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi 20 §:n mukaisesti.

Lapsen vanhemmalle, huoltajalle ja henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi 1 momentissa mainituissa asioissa siten kuin hallintolain 34 §:n 1 momentissa säädetään.

Kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos:

1) kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi, eikä kuulemisen voida olettaa olevan ehdottoman välttämätöntä asian selvittämiseksi;

2) kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein selvittää; tai

3) kuulemisesta saattaa aiheutua vakavaa vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle ja kuulematta jättämistä on pidettävä lapsen edun toteutumisen kannalta välttämättömänä.

Henkilölle, joka on jätetty 3 momentissa tarkoitettu syytä kuulematta, on kuitenkin annettava tiedoksi lapsen huostaanottoa, sijaishuoltoa tai huostassapidon lopettamista koskeva päätös siten kuin hallintolaissa säädetään todisteellisesta tiedoksiannosta. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt kuulemisen suorittamatta jättämiselle.

43 §

Huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskeva päätöksenteko

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan päätöksen tekee 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista.

Jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista, asian ratkaisee hallinto-oikeus 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan hakemuksesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityön-

tekijän valmisteltua asian.

Huostaanoton ja kiireellisen sijoituksen aikana sijaishuoltopaikan muuttamista koskevan päätöksen tekee 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

44 §

Hakemus hallinto-oikeudelle

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevan 43 §:n 2 momentissa mainitun viranhaltijan hakemuksen hallinto-oikeudelle tulee sisältää:

1) vaatimus lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta sekä vaatimuksen perustelut;

2) lasta koskeva 30 §:n mukainen asiakassuunnitelma;

3) selvitys perheelle ja lapselle annetuista tai tarjotuista avohuollon tukitoimista;

4) selvitys 32 §:n 1 momentissa tarkoitettua lapsen läheisverkoston kartoittamisesta;

5) selvitys sijaishuoltopaikasta;

6) suunnitelma lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon toteuttamisesta;

7) suunnitelma tai selvitys lapsen 51 §:n mukaisesta terveydentilan tutkimisesta;

8) selvitys 42 §:n mukaisesta mielipiteen selvittämisestä ja kuulemisesta;

9) tarvittaessa asiantuntijoiden lausunnot; sekä

10) mahdolliset muut päätöksentekoon vaikuttavat selvitykset ja asiakirjat.

45 §

Huostaanotetun lapsen huolto

Edellä 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija tai saman pykälän 1 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä taikka laitoksen johtaja päättää huostaanotetun lapsen ja tämän vanhempien sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidon rajoittamisesta siten kuin 62 ja

63 §:ssä säädetään.

46 §

Lapsen huollosta päättäminen huostassapidon aikana

Huostassapidon aikana vanhemmat voivat sopia siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti tai että lapsen huolto uskotaan yksin toiselle vanhemmalle. Sopimus on vahvistettava siten kuin laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta säädetään. Yleinen tuomioistuin voi päättää siitä, kenelle lapsen huolto tai edunvalvonta on uskottava siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa tai holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.

49 §

Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen, tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua.

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, lapsi voidaan sijoittaa vankeusrangaitustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi vankilan perheosastolle enintään siihen saakka, kun lapsi täyttää kaksi vuotta. Alle kolmevuotiaan lapsen sijoitus voi jatkua perheosastolla, jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii.

51 §

Lapsen terveydentilan tutkiminen

Sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä lapsen terveydentila on tutkittava, ellei terveydentilaa ole ollut mahdollista tutkia aikaisemmin tai muusta syystä ei ole käytettävissä riittäviä tietoja lapsen hoidon järjestämiseksi sijaishuollon aikana.

55 §

Käyttövarat

Edellä 1 momentissa mainitun taloudellisen tuen lisäksi lapselle tai nuorelle on hänen omaan käyttöönsä henkilökohtaisia tarpeita varten annettava kalenterikuukaudessa käyttövaroja iästä ja kasvuympäristöstä riippuen seuraavasti:

1) alle 15-vuotiaalle lapselle määrä, joka vastaa hänen yksilöllistä tarvettaan; ja

2) 15 vuotta täyttäneelle lapselle tai nuorelle vähintään määrä, joka vastaa yhtä kolmasosaa elatustukilain (580/2008) 9 §:ssä säädetystä yhdelle lapselle suoritettavasta elatus-tuen määrästä.

Lapsen sijoituspaikan on pidettävä kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen maksamisesta. Kirjaukset on lähetettävä tiedoksi 13 b §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle vuosittain.

61 §

Säännösten soveltamisala

Tämän luvun 62 ja 63 §:ssä tarkoitettuja rajoituksia voidaan käyttää 49 §:ssä tarkoitettujen sijoitusten aikana. Jäljempänä 64—74 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää ainoastaan laitoshuoltona järjestävässä sijaishuollossa. Jäljempänä 71 §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpitoa voidaan järjestää 12 vuotta täyttäneelle lapselle.

62 §

Yhteydenpidon rajoittaminen

Edellä 1 momentissa mainituin edellytyk-
sin voidaan lapsen olinpaikka jättää ilmaise-
matta vanhemmille tai huoltajille.

63 §

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Yhteydenpidon rajoittamisesta tekee pää-
töksen 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan mää-
rätty viranhaltija lapsen asioista vastaavan
sosiaalityöntekijän valmisteltua asian tai lap-
sen kiireelliseen sijoitukseen liittyvissä tapa-
uksissa ja tarvittaessa muissa kiireellisissä ti-
lanteissa 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu so-
siaalityöntekijä. Lyhytaikaisesta, enintään 30
vuorokautta kestävästä 62 §:n 1 ja 2 momen-
tissa tarkoitettua rajoittamisesta voi kuiten-
kin päättää myös lastensuojelulaitoksen joh-
taja. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se
on alun perin tarpeen määrätä 30 vuorokautta
pidemmäksi, päättää asiasta 13 §:n 2 ja
3 momentin mukaan määrätty viranhaltija
lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän
valmisteltua asian. Yhteydenpidon rajoitus
on lopetettava heti, kun se ei enää ole 62 §:n
1 momentissa tarkoitettulla tavalla tarpeelli-
nen.

64 §

*Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen yleiset
edellytykset*

Laitoshuoltona järjestettävän sijaishuollon
aikana lapseen saa tämän lain 65—73 §:n no-
jalla kohdistaa rajoitustoimenpiteitä vain sii-
nä määrin kuin sijaishuoltoon johtaneen pää-
töksen tarkoituksen toteuttaminen, lapsen
oma tai toisen henkilön terveys tai turvalli-
suus taikka muun mainituissa säännöksissä
säädetyn edun turvaaminen välttämättä vaa-
tii. Toimenpiteet on toteutettava mahdolli-
simman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa

kunnioittaen.

67 §

*Omaisuuuden ja lähetysten tarkastaminen.
Lähetysten luovuttamatta jättäminen*

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsel-
la on hallussaan 65 §:n 1 momentissa tarkoi-
tettuja aineita tai esineitä taikka lapsen olin-
paikka on sijaishuollon tarkoituksen toteut-
tamiseksi kiireellisesti selvitettävä, saadaan
hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan
oleva omaisuus tarkastaa.

Lisäksi 13 b §:ssä tarkoitettulla lapsen asi-
oista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on oi-
keus erityisestä syystä tehdä päätös siitä, että
2 momentissa tarkoitettu viesti on jätettävä
kokonaan tai osaksi toimittamatta tai muu lä-
hetys kokonaan tai osaksi luovuttamatta lap-
selle, jos viestin tai lähetysten sisällön voi-
daan olosuhteet kokonaisuutena huomioden
perustellusti arvioida vakavasti vaarantavan
lapsen tai toisen henkilön henkeä, terveyttä,
turvallisuuksi tai kehitystä. Lähetys on vii-
pymättä toimitettava lapsen asioista vastaa-
valle sosiaalityöntekijälle päätöksentekoa
varten. Päätöksen tekemistä varten sosiaali-
työntekijä saa lukea kirjeen tai muun luotta-
muksellisen viestin.

68 §

Kiinnipitäminen

Kiinnipitämisestä on siihen turvautuneen
henkilön annettava laitoksen johtajalle kirjal-
linen selvitys. Laitoksen johtajan turvautues-
sa kiinnipitämiseen on selvitys annettava
13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vas-
taavalle sosiaalityöntekijälle.

69 §

Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lapselle saadaan, jos se on hänen huolton-
sa kannalta välttämätöntä ja jos se on lapsen

edun mukaista, asettaa määräjäksi kiello poistua laitoksen alueelta, laitoksesta tai tietyn asuinyksikön tiloista, jos:

1) lapsen sijaishuoltoon johtanut päätös on tehty sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään; tai

2) lapsi laitoksessa käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai

3) rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä.

Laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi päättää yhteensä enintään seitsemän vuorokautta kestävästä rajoittamisesta. Tätä pidemmästä yhteensä enintään 30 vuorokautta kestävästä rajoittamisesta tekee päätöksen 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiasta on viipymättä ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksen tekemistä varten.

70 §

Eristäminen

Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa eristämisestä tai sen jatkamisesta 13 b §:ssä tarkoitettuun lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

71 §

Eriytynen huolenpito

Eriytisellä huolenpidolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle 12 vuotta täyttäneelle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan hänen hoitonsa ja huolenpitonsa

edellyttämässä laajuudessa rajoittaa siten kuin jäljempänä 72 ja 73 §:ssä säädetään.

72 §

Eriytisen huolenpidon järjestäminen

Lapselle voidaan sijaishuollon aikana, jos hänen erittäin tärkeä yksityinen etunsa sitä välttämättä vaatii, järjestää erityistä huolenpitoa vakavan päihde- tai rikoskierteen katkaisemiseksi tai kun lapsen oma käyttäytyminen muutoin vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Eriytisen huolenpidon tavoitteena on katkaista lapsen häntä itseään vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistaa lapselle annettava kokonaisvaltainen huolenpito. Edellytyksenä on lisäksi, että sijaishuoltoa ei ole lapsen hoidon ja huolenpidon tarve huomioon ottaen mahdollista järjestää muulla tavoin, eivätkä terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi erityisen huolenpidon sijaan.

Päätöksen erityisen huolenpidon aloittamisesta tai jatkamisesta tekee 13 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu viranhaltija 13 b §:ssä tarkoitettun lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Päätöksen on perustuttava erityisen huolenpidon järjestämistä varten tehtyyn lapsen tilanteen moniammatilliseen arvioon, joka perustuu kasvatukselliseen, sosiaalityön, psykologiseen ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen.

Eriytistä huolenpitoa voidaan järjestää enintään 30 vuorokauden ajan. Määräaika lasketaan erityisen huolenpidon tosiasiallisesta aloittamisesta. Päätös erityisen huolenpidon järjestämisestä raukeaa, jollei täytäntöönpanoa ole voitu aloittaa 90 vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Eriytistä huolenpitoa voidaan erittäin painavasta syystä jatkaa enintään 60 vuorokaudella, mikäli lapsen sijaishuollon järjestäminen sitä 1 momentissa mainituin perustein edelleen välttämättä vaatii. Eriytinen huolenpito on lopetettava välittömästi, jos se osoittautuu tehottomaksi sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tai kun sen tarvetta ei enää ole. Lopettamisesta päättää 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

74 §

Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen. Vaikutus asiakassuunnitelmaan sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaan

Lain 65—70 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi on lastensuojelulaitoksen asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet. Kirjaamisen tulee sisältää rajoitustoimenpiteen kuvaus, toimenpiteen peruste ja kesto, toimenpiteestä päättäneen, sen käytännössä toteutaneen ja siinä läsnä olleen henkilön nimi sekä tarvittaessa 66 §:n 1 momentissa ja 67 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityinen syy. Lisäksi on mainittava toimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Kirjaamisessa on myös mainittava, miten lasta on kuultu ennen rajoitustoimenpiteestä päättämistä tai sen toteuttamista ja lapsen mielipide asiasta. Kirjaamisen sisältö on lähetettävä tiedoksi 13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kuukausittain. Kirjaamisen sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Lasta koskevaa asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa tulee erityisesti arvioida lapsen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden tavoitteiden toteutumista ja niiden vaikutusta asiakassuunnitelmaan. Jos tarvetta asiakassuunnitelman välittömään tarkistamiseen ilmenee, laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa asiasta 13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

83 §

Väliaikainen määräys

Kun lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, voi asiaa käsittelevä tuomioistuin omasta aloitteestaan tai lapsen taikka hänen vanhempiensa tai huoltajansa vaatuksesta antaa väliai-

kaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatusta on asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Määräys voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää.

Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes:

1) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa huostaanottoasiassa päätöksen;

2) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus peruuttaa väliaikaisen määräyksen tai muuttaa sitä; tai

3) väliaikaisen määräyksen aikana tehdään lain 38 §:ssä tarkoitettu lapsen kiireellistä sijoitusta koskeva päätös.

85 §

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus

Yksi hallinto-oikeuden lainoppinut jäsen voi tehdä hallinto-oikeuden päätöksen:

1) 28 §:ssä tarkoitettussa luvan antamista lapsen tutkimiseen koskevassa asiassa;

2) 83 §:ssä tarkoitettussa väliaikaisen määräyksen antamista koskevassa asiassa.

86 §

Lapsen kuuleminen hallintotuomioistuimessa

Lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jos lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. Kuulemisen yhteydessä lapselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka voisivat vakavasti vaarantaa hänen terveystään tai kehitystään. Alle 12-vuotiasta lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti vain, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa.

Jos menettely on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi, tuomioistuimen tulee ensisijaisesti toteuttaa lapsen henkilökohtainen kuuleminen siten, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi ovat läsnä. Asianosaisille ja hakemuksen tai päätöksen

tehneelle viranomaiselle on varattava tilaisuus tutustua kuulemisen sisällöstä laadittuun tai tallennettuun oikeudenkäyntiaineistoon ja lausua mielipiteensä sen sisällöstä. Asianosaisten oikeutta tietojen saamiseen voidaan rajoittaa, jos tiedon antamatta jättäminen on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen muun erittäin tärkeän etunsa turvaamiseksi.

89 §

Muutoksenhakuoikeus

Lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut saavat hakea itsenäisesti muutosta asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta
- 2) 38 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista; ja
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista.

Muutosta 37 §:ssä tarkoitettussa sijoitusta avohuollon tukitoimena koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä vanhempi, jonka kanssa yhdessä asumista päätös koskee.

Muutosta 63 §:ssä tarkoitettussa yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Muutosta 65 §:ssä, 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 72 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja.

Sen lisäksi, mitä 1—4 momentissa säädetään, kaksitoista vuotta täyttänyt lapsi saa hakea erikseen muutosta häntä itseään koskevissa lastensuojeluasioissa.

Muilta osin muutoksenhakuoikeudesta ja puhevallan käyttämisestä on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

90 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 2) 38 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista;
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
- 6) 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
- 7) 65 §:ssä tarkoitettua aineiden ja esineiden haltuunottoa;
- 8) 67 §:n 4 momentissa tarkoitettua läheyyden luovuttamatta jättämistä;
- 9) 69 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapauden rajoittamista;
- 10) 70 §:ssä tarkoitettua eristämistä; sekä
- 11) 72 §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpitoa.

Muun henkilön kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskeviin päätöksiin saa hakea muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

91 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano

Lapsen huostaanottoa ja huostassapidon lopettamista, sijaishuoltoa, kiireellistä sijoitusta, yhteydenpidon rajoittamista sekä 89 §:n 4 momentissa tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskeva päätös voidaan muutoksenhausta huolimatta panna heti täytäntöön.

töön, jos täytäntöönpanoa ei voida lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantamatta siirtää ja viranomaisen tai tuomioistuimen on määrännyt päätöksen heti täytäntöön pantavaksi.

92 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Tämän lain 43 §:ssä tarkoitetuista lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa, 47 §:ssä tarkoitettu huostassapidon lakkaamista, 63 §:ssä tarkoitettu yhteydenpidon rajoittamista, 28 §:ssä tarkoitettu lupaa lapsen tutkimiseen, 35 §:ssä tarkoitettu toimeentulon ja asumisen turvaamista, 75 ja 76 §:ssä tarkoitettu jälkihuoltoa sekä 81 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa sekä 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitettu kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tämän lain 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitettu kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää asiassa valitusluvan.

95 §

Siirtymäsäännökset

Tämän lain 59 §:n 1 momentissa tarkoitettuja lastensuojelulaitoksen asuinyksikössä hoidettavien lasten enimmäismäärää ja saman pykälän 2 momentissa tarkoitettuja lastensuojelulaitoksen asuinyksikkökohtaista henkilöstön vähimmäismäärää sovelletaan kaikissa lastensuojelulaitoksissa viimeistään 3 vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20.

Toimintaan, joka järjestetään 13 a §:ssä tarkoitettua päätöksen perusteella, sovelletaan 16 a—16 c ja 18 §:ää sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia (734/1992) vasta 1 päivästä tammikuuta 2011.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) valitukseen, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä;
- 2) hakemusasiaan, joka on tämän lain voimaantullessa vireillä hallinto-oikeudessa; eikä
- 3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**vankeuslain 4 ja 20 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 23 päivänä syyskuuta 2005 annetun vankeuslain (767/2005) 4 luvun 11 §:n
 2 momentti ja 20 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohta sekä
muutetaan 4 luvun 10 § seuraavasti:

4 luku

hoidon järjestämisestä säädetään lastensuojelulaissa (417/2007).

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

10 §

*Vangin lapsen sijoittaminen vankilaan*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 .

Vangin lapsen sijoittamisesta vankilaan ja _____

3.

Laki

tutkintavankeuslain 2 luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä syyskuuta 2005 annetun tutkintavankeuslain (768/2005) 2 luvun 5 §
seuraavasti:

2 luku
Saapuminen vankilaan
5 §

kilaan ja hoidon järjestämisestä säädetään
lastensuojelulaissa (417/2007).

*Tutkintavangin lapsen sijoittaminen vanki-
laan*

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä kuu-
ta 20 .

Tutkintavangin lapsen sijoittamisesta van-

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*

1.

Laki**lastensuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä huhtikuuta 2007 annetun lastensuojelulain (417/2007), 3 §, 10 §:n 1 momentti, 13, 16, 18, 25, 26 ja 37 §, 38 §:n 1—3 momentti, 39, 42 ja 43 §, 44 §:n 1 momentti, 45 §:n 2 momentti, 46 §:n 1 momentti, 49 ja 51 §, 55 §:n 2 ja 4 momentti, 61 §:n 1 momentti, 62 §:n 3 momentti, 63 §:n 2 momentti, 64 §, 67 §:n 1 ja 4 momentti, 68 §:n 2 momentti, 69 §:n 1 ja 3 momentti, 70 §:n 5 momentti, 71 ja 72 §, 74 §:n 1 ja 2 momentti, 83 §, 85 §:n 1 momentti, 86 §:n 1 ja 2 momentti, 89 §, 90 §:n 1 ja 2 momentti, 91 §:n 1 momentti, 92 §:n 1 momentti ja 95 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 49 § osaksi laissa 1390/2007, sekä

lisätään lakiin uusi 3 a, 13 a, 13 b, 16 a—16 c, 25 a—25 d ja 39 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Lastensuojelu

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Sen lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi 2 luvussa tarkoitettua ehkäisevää lastensuojelua.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

3 § 3 momentti

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja

Ehdotus

3 §

Lastensuojelu

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua *toimitetaan tekemällä* lastensuojelutarpeen selvitys ja *asiakassuunnitelma* sekä *järjestämällä* avohuollon tukitoimia.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat *myös* lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

3 a §

Lapsiperheiden ehkäisevät palvelut

Lastensuojelun lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi 2 luvun mukaista ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvin-

turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palvelujen piirissä, kuten äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana

10 §

Lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa

Kun aikuiselle annetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, erityisesti päihdehuolto- ja mielenterveyspalveluja, ja kun aikuisen kyvyn täysipainoisesti huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan tällöin heikentyneen, tai kun aikuinen on suorittamassa vapausrangaistustaan, on selvitettävä ja turvattava myös hänen hoidosaan ja kasvatuksessaan olevan lapsen hoidon ja tuen tarve.

13 §

Lastensuojelutoimenpiteistä päättävä viranhaltija

Tämän lain 43 §:n 1 momentin mukaista huostaanottoa sekä sijaishuoltoa, 47 §:n mukaista huostassapidon lopettamista sekä 72 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisen huolenpidon aloittamista ja jatkamista koskevissa asioissa päätöksentekovaltaa käyttää kunnan johtosäännön mukaan määräytyvä sosiaalihuollon johtava viranhaltija, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 10 §:n 1 momentin mukainen kelpoisuus. Johtava viranhaltija voi määrätä päätöksentekovaltaa käyttämään myös

vointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Kun lapsi on lastensuojelun asiakkaana, edellä 2 momentissa tarkoitettua tukea järjestetään osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa.

10 §

Lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa palveluissa

Lapsen hoidon ja tuen tarve on selvitettävä ja lapselle on turvattava riittävä hoito ja tuki, kun lapsen vanhempi, huoltaja tai muu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaava henkilö:

1) saa päihdehuolto- tai mielenterveyspalveluja tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden aikana hänen kykynsä täysipainoisesti huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen;

2) on tutkintavankeudessa; tai

3) on suorittamassa vankeusrangaistustaan.

13 §

Lastensuojelutoimenpiteistä päättävä viranhaltija

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen määräämä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukaisen sosiaalityöntekijän ammatillisen kelpoisuuden omaava viranhaltija käyttää päätöksentekovaltaa asioissa, jotka koskevat 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta ja 39 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen lopettamista.

Kunnan johtosäännön mukaan määräytyvä sosiaalihuollon johtava viranhaltija, jolla on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön

Voimassa oleva laki

muun viranhaltijan, jolla on mainitun lain 10 §:n 1 tai 2 momentin taikka 3 §:n mukainen kelpoisuus. Tämän tulee olla muu kuin jäljempänä 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija päättää myös 28 §:ssä tarkoitettua lapsen tutkimusta ja 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan hakemuksen tekemisestä.

Lain 38 ja 39 §:n mukaista päätöksentekovaltaa kiireellistä sijoitusta ja 63 §:n 2 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista kiireellisissä tilanteissa koskevissa asioissa käyttää sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen määräämä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukaisen sosiaalityöntekijän ammatillisen kelpoisuuden omaava viranhaltija.

13 § 3 momentti

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä (*lapsen asioista vas-*

Ehdotus

kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 10 §:n 1 momentin mukainen kelpoisuus tai johtavan viranhaltijan määräämä muu viranhaltija, jolla on mainitun lain 10 §:n 1 tai 2 momentin taikka 3 §:n mukainen kelpoisuus, tekee päätöksen asioissa, jotka koskevat 38 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista, 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa, 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista ja 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista. Johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija päättää myös 28 §:ssä tarkoitettua lapsen tutkimusta ja 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan hakemuksen tekemisestä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa viranhaltijan tulee olla muu kuin 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. *Viranhaltija, joka on tehnyt 38 §:n 1 momentin mukaisen kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen, ei voi tehdä kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevaa päätöstä.*

Rajoituksista ja rajoitustoimenpiteistä päättävästä viranhaltijasta säädetään 11 luvussa.

13 a §

Lapsen sijoittaminen vankilan perheosastolle

Päätöksen lapsen sijoittamisesta vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle tekee 13 §:n mukaan määrätty viranhaltija Rikosseuraamuslaitosta kuultuaan.

13 b §

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä (*lapsen asioista vas-*

taava sosiaalityöntekijä). Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus.

16 §

Lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta

Kunnan velvollisuudesta järjestää lastensuojelua on voimassa, mitä sosiaalihuoltolain 14 §:ssä ja 15 §:n 1 momentissa säädetään. Mitä mainitun lain 15 §:n 2 momentissa sekä 42 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään, sovelletaan myös tämän lain nojalla järjestettävään perhehoitoon sekä laitoshuoltoon. Sen estämättä, mitä edellä on säädetty, vastaa lapsen sijaishuollon järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista se kunta, jossa lapsen huostaanottamisen ja sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Jäljempänä 12 luvussa tarkoitetun jälkihuollon on velvollinen järjestämään se kunta, joka on ollut vastuussa sijaishuollon järjestämisestä.

— — — — —

taava sosiaalityöntekijä). Lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tulee olla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus.

16 §

Lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta

Lastensuojelun järjestämisestä vastaa lapsen tai nuoren kotikunta. Jos se kunta, jossa lapsi tai nuori pääasiallisesti asuu, ei kotikuntalain (201/1994) 2 §:n tai 3 §:n 1 kohdan mukaan ole hänen kotikuntansa, lastensuojelun järjestämisestä vastaa lapsen tai nuoren asuinkunta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, vastaa 38 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen tekemisestä lapsen tilapäinen oleskelukunta, jos lapsen koti- tai asuinkunta ei ole päätöstä tehtäessä tiedossa tai päätöksen tekemistä ei voida viivyttää vaarantamatta kiireellisen sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Kiireellisen sijoituksen tekemisen jälkeen järjestämisvastuu siirtyy lapsen koti- tai asuinkunnalle, jossa tehdään tarvittaessa 43 §:n 3 momentin mukainen sijaishuoltopaikan muuttamista koskeva päätös ottaen huomioon, mitä 50 ja 54 §:ssä säädetään. Jos lapsi muuttaa pois koti- tai asuinkunnastaan kiireellisen sijoituksen aikana, ei järjestämisvastuu siirry uuteen asuinkuntaan ennen kiireellisen sijoituksen lakkaamista.

Kunnat voivat sopia lastensuojelun järjestämisestä toisin kuin tässä pykälässä säädetään, jos se on lapsen edun mukaista.

16 a §

Lastensuojelun kustannuksista vastaava kunta

Lastensuojelun kustannuksista vastaa lapsen kotikunta, ellei muualla laissa toisin

säädettä.

Jos se kunta, jossa lapsi tai nuori pääasiallisesti asuu, ei kotikuntalain 2 §:n tai 3 §:n 1 kohdan mukaan ole hänen kotikuntansa, vastaa lastensuojelun avohuollon tukitoimena järjestetyn laitoshuollon tai perhehoidon kustannuksista lapsen tai nuoren asuinkunta lukuun ottamatta yli 14 vuorokautta kestävää laitoshuoltoa tai perhehoitoa, jonka kustannuksista vastaa lapsen tai nuoren kotikunta.

Lapsen sijaishuollon kustannuksista vastaa se kunta, jossa lapsen sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Jälkihuollon kustannuksista vastaa se kunta, joka on vastaanottanut sijaishuollon kustannuksista. Jos jälkihuolto järjestetään 75 §:n 1 momentissa tarkoitetun yli puoli vuotta kestäneen avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen perusteella, vastaa jälkihuollon kustannuksista se kunta, joka on lapsen kotikunta sijoituksen päättyessä. Jos jälkihuolto järjestetään harkinnanvaraisesti 75 §:n 2 momentin mukaisesti, vastaa kustannuksista se kunta, jossa jälkihuoltopäätös tehdään.

16 b §

16 § 2 ja 3 momentti

Kunnan, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa (*sijoituskunta*), on järjestettävä yhteistyössä 1 momentin tai 17 §:n mukaan vastuussa olevan kunnan (*sijoittajakunta*) kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet. Järjestetyistä palveluista ja tukitoimista aiheutuneet kustannukset sijoituskunta on oikeutettu perimään sijoittajakunnalta.

Sijoituskunnan velvollisuudesta järjestää edellä 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren tarvitsemat terveydenhuollon palvelut säädetään kansanterveyslain (66/1972) 14 b §:ssä ja erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 30 a §:ssä. Terveydenhuollon palveluista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään kansanterveys-

Sijoituskunnan järjestämisvastuu

Kunnan, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa (*sijoituskunta*), on järjestettävä yhteistyössä 16 §:n 1 momentin tai 17 §:n mukaan vastuussa olevan kunnan (*sijoittajakunta*) kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet. Järjestetyistä palveluista ja tukitoimista aiheutuneet kustannukset sijoituskunta on oikeutettu perimään sijoittajakunnalta.

Sijoituskunnan velvollisuudesta järjestää edellä 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren tarvitsemat terveydenhuollon palvelut säädetään kansanterveyslain (66/1972) 14 b §:ssä ja erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 30 a §:ssä. Terveydenhuollon palveluista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään kansanterveys-

lain 24 §:ssä ja erikoissairaanhoidolain 42 §:ssä. Sijoituskunnan velvollisuudesta järjestää avohuollon tukitoimena tai sijais- huoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen perusopetus säädetään perus- opetuslaissa ja siitä aiheutuvien kustannus- ten korvaamisesta opetus- ja kulttuuritoi- men rahoituksesta annetun lain (635/1998) 50 §:ssä.

18 §

Suhde muihin lakeihin

Tämän lain nojalla kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja tervey- denhuollon suunnittelusta ja valtionosuus- desta annettua lakia (733/1992), jollei lailla toisin säädetä.

25 §

Ilmoitusvelvollisuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoi- men, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seura- kunnan tai muun uskonnollisen yhdyskun- nan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaalipalvelu- jen tai terveydenhuollon palvelujen tuotta- jan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanotto- toimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka kou- lulaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa har- joittavan yksikön palveluksessa olevat hen- kilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt

lain 24 §:ssä ja erikoissairaanhoidolain 42 §:ssä. Sijoituskunnan velvollisuudesta järjestää avohuollon tukitoimena tai sijais- huoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen perusopetus säädetään perus- opetuslaissa ja siitä aiheutuvien kustannus- ten korvaamisesta *kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (/) 41 §:ssä.*

16 c §

Kuntien keskinäiset korvaukset

Milloin kunta on tämän lain nojalla anta- nut perhehoitoa tai laitoshuoltoa muulle kuin sosiaalihuoltolain 14 §:ssä tarkoitetu- lle asukkaalleen, sovelletaan kuntien keski- näisiin korvauksiin mainitun lain 42 §:n 1 ja 3 momenttia.

18 §

Suhde muihin lakeihin

Tämän lain nojalla kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja tervey- denhuollon suunnittelusta ja valtionavus- tuksesta annettua lakia (733/1992) *sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (/), jollei lailla toisin säädetä.*

25 §

Ilmoitusvelvollisuus

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon;
- 2) opetustoimen;
- 3) nuorisotoimen;
- 4) poliisitoimen;
- 5) *Rikosseuraamuslaitoksen;*
- 6) *palo- ja pelastustoimen;*
- 7) sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjän;
- 9) seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan;
- 10) turvapaikan hakijoiden vastaanotto-

Voimassa oleva laki

ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen händä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, on voimassa, mitä rikkiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään tai määrätään.

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä lastensuojeluilmoituksista ja niiden sisällöstä.

Ehdotus

toimintaa harjoittavan yksikön;

11) hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön;

12) koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön; taikka

13) muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan

palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimiksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammattiharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen händä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, on voimassa, mitä rikkiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään tai määrätään.

25 a §

Pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi

Edellä 25 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä pyyntönä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi edellyttäen, että

1) pyyntö tehdään viipymättä; ja

2) pyynnön yhteydessä 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen henkilö ilmoittaa pyynnön tekemiseen johtaneet syyt.

25 b §

Rekisterin pitäminen

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä lastensuojeluilmoi-

tuksista ja ilmoitusten sijaan tehdyistä pyynnöistä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi sekä niiden sisällöstä.

25 c §

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus

Ennen lapsen syntymää 25 §:n 1 momentissa mainittujen henkilöiden on tehtävä ennakollinen lastensuojeluilmoitus, jos on perusteltua syytä epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen.

Kiireellisissä tapauksissa päivystävän sosiaaliviranomaisen on arvioitava viipymättä ennakollisen lastensuojeluilmoituksen kohteena olevien henkilöiden sosiaalipalvelujen tarve. Yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa voidaan arvioida myös välittömästi lapsen syntymän jälkeen tarvittavat sosiaalipalvelut.

Lastensuojeluasia tulee vireille ja lastensuojeluasiakkuus alkaa lapsen syntymän jälkeen siten kuin 26 §:ssä säädetään.

25 d §

Lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen antaminen poliisille

25 § 5 momentti

Jos lapsi muuttaa pois kunnasta 27 §:ssä tarkoitetun lastensuojelutarpeen selvityksen aikana tai ollessaan muutoin lastensuojelun asiakkaana, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoitettava muutosta lapsen uudelle asuinkunnalle. Uudelle asuinkunnalle on tarvittaessa toimitettava viipymättä myös ne asiaan liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseksi. Lapsen uuden asuinkunnan on jatkettava selvityksen tekemistä tai muita lastensuojelutoimenpiteitä.

Jos lapsi muuttaa pois kunnasta 27 §:ssä tarkoitetun lastensuojelutarpeen selvityksen aikana tai ollessaan muutoin lastensuojelun asiakkaana, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoitettava muutosta lapsen uudelle kotikunnalle tai 16 §:n 1 momentissa tarkoitetulle asuinkunnalle. Uudelle koti- tai asuinkunnalle on tarvittaessa toimitettava viipymättä myös ne asiaan liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseksi. Lapsen uuden koti- tai asuinkunnan on jatkettava selvityksen tekemistä tai muita lastensuojelutoimenpiteitä ottaen huomioon, mitä edellä 16 §:ssä säädetään.

25 § 6 momentti

Sen lisäksi, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 18 §:n 3 momentissa säädetään oikeudesta antaa oma-aloitteisesti tietoja poliisille, lastensuojeluviranomaisen on salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoitettava poliisille, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapseen on kasvuympäristössään kohdistettu rikoslain (39/1889) 20 tai 21 luvussa rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

26 §

Lastensuojeluasian vireille tulo ja asiakkuuden alkaminen

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on vastaanottanut 25 §:n mukaisen ilmoituksen taikka saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta.

Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, onko sen johdosta ryhdyttävä 27 §:ssä tarkoitetun lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen, vai onko ilmoitus selvästi luonteeltaan sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun 1 momentissa tarkoitetun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin tai päätetään tehdä 27 §:ssä tarkoitettu lastensuoje-

Kun kiireellistä sijoitusta tai sijaishuolto-paikan muuttamista koskeva päätös tehdään lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskevan asian ollessa vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, on päätöksentekijän ilmoitettava tekemästään päätöksestä välittömästi hallinto-oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Lastensuojeluviranomaisen on salassapitoa koskevien säännösten estämättä sen lisäksi, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 18 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään oikeudesta ja velvollisuudesta antaa tietoja poliisille, ilmoitettava poliisille, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapseen on kasvuympäristössään kohdistettu rikoslain (39/1889) 20 tai 21 luvussa rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

26 §

Lastensuojeluasian vireille tulo ja asiakkuuden alkaminen

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on vastaanottanut pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojeluilmoituksen taikka saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta.

Lastensuojeluasian vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Lisäksi sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, onko *asian vireille tulon* johdosta ryhdyttävä 27 §:ssä tarkoitetun lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen, vai onko *asia* selvästi luonteeltaan sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun 1 momentissa tarkoitetun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin tai päte-

lutarpeen selvitys. Sosiaalityöntekijän on tehtävä lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin sekä ilmoitettava siitä huoltajalle ja lapselle ottaen kuitenkin huomioon, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 11 §:ssä säädetään.

37 §

Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lapselle voidaan järjestää asiakassuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla avohuollon tukitoimena tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa taikka laitoshuoltoa yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa.

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti myös yksin. Sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen:

- 1) lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi;
- 2) lapsen kuntouttamiseksi; tai
- 3) lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

37 § 3—5 momentti

Lasta ei voida *kuitenkaan* sijoittaa avo-

tään tehdä 27 §:ssä tarkoitettu lastensuojelutarpeen selvitys. Sosiaalityöntekijän on tehtävä lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin sekä ilmoitettava siitä *välittömästi* huoltajalle ja lapselle ottaen kuitenkin huomioon, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 11 §:ssä säädetään.

37 §

Sijoitus avohuollon tukitoimena

Lapselle voidaan järjestää asiakassuunnitelmassa tarkoitettulla tavalla avohuollon tukitoimena tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa taikka laitoshuoltoa yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa.

Alle kaksivuotias lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa luo vankilan perheosastolle. Alle kolmevuotiaan lapsen sijoitus voi jatkua perheosastolla, jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii.

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena lyhytaikaisesti myös yksin. Sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen:

- 1) lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi;
- 2) lapsen kuntouttamiseksi; tai
- 3) lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

37 a §

Avohuollon sijoituksen käyttämisen yleiset edellytykset

Lasta ei voida sijoittaa avohuollon tuki-

Voimassa oleva laki

huollon tukitoimena, jos 40 §:n mukaiset huostaanoton edellytykset täyttyvät. Lasta ei saa sijoittaa toistuvasti avohuollon tukitoimena ellei lapsen etu välttämättä vaadi uutta lyhytaikaista sijoitusta.

Jos lapsella on useampi kuin yksi huoltaja ja jotakin heistä ei voida matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi kuulla, tai jos huoltajat ovat sijoittamisesta erimielisiä, lapsi voidaan sijoittaa, jos huoltaja, jonka luona lapsi asuu tai jonka kanssa lapsi tulee sijoituksen aikana asumaan, siihen suostuu ja sijoituksen katsotaan olevan lapsen edun mukainen.

Sijoituksesta päätettäessä on määriteltävä sijoituksen tavoitteet ja arvioitu kesto. Kun lapsi on sijoitettu 2 momentin mukaisesti yksin, sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot on arvioitava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta. Jos sijoitusta jatketaan, arviointi on tehtävä kolmen kuukauden välein. Arvioinnin yhteydessä on selvítettävä myös mahdollinen huostaanoton tarve.

38 §

Lapsen kiireellinen sijoitus

Jos lapsi on jäljempänä 40 §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, voidaan hänet sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon taikka järjestää muulla tavoin hänen tarvitsemansa hoito ja huolto.

Kiireellisestä sijoituksesta päättää 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä.

Ehdotus

toimena, jos 40 §:n mukaiset huostaanoton edellytykset täyttyvät. Lasta ei saa sijoittaa toistuvasti avohuollon tukitoimena ellei lapsen etu välttämättä vaadi uutta lyhytaikaista sijoitusta.

Jos lapsella on useampi kuin yksi huoltaja ja jotakin heistä ei voida matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi kuulla, tai jos huoltajat ovat sijoittamisesta erimielisiä, lapsi voidaan sijoittaa, jos huoltaja, jonka luona lapsi asuu tai jonka kanssa lapsi tulee sijoituksen aikana asumaan, siihen suostuu ja sijoituksen katsotaan olevan lapsen edun mukainen.

Sijoituksesta päätettäessä on määriteltävä sijoituksen tavoitteet ja arvioitu kesto. Kun lapsi on sijoitettu 37 §:n 2 tai 3 momentin mukaisesti, sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot on arvioitava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta. Jos sijoitusta jatketaan, arviointi on tehtävä kolmen kuukauden välein. Arvioinnin yhteydessä on selvítettävä myös mahdollinen huostaanoton tarve.

38 §

Lapsen kiireellinen sijoitus

Jos lapsi on jäljempänä 40 §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon taikka järjestää muulla tavoin hänen tarvitsemansa hoito ja huolto. Kiireellisestä sijoituksesta päättää 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija, jonka päätöksen perusteella kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää.

Sen estämättä mitä 1 momentissa säädetään, kiireellinen sijoitus voi jatkua ilman eri päätöstä yli 30 päivää jos:

1) 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija tekee 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle; tai

2) ennen päätöstä lapsen kiireellisestä sijoituksesta lapsen huostaanottoa koskeva

asia on jo vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Jos 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi, 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija voi tehdä päätöksen lapsen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta enintään 30 päivällä edellyttäen että:

1) tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä;

2) välttämättömiä lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituksen päätöksen tekemisestä; ja

3) jatkopäätös on lapsen edun mukainen.

39 §

Kiireellisen sijoituksen lakkaaminen

Kun peruste kiireelliselle sijoittamiselle on lakannut tai sijoitus on rauennut jäljempänä 2—4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa, 13 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun sosiaalityöntekijän on välittömästi tehtävä päätös sijoituksen lakkaamisesta.

Kiireellinen sijoitus raukeaa, jollei hakemusta sijoituksen jatkamisesta tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemusta huostaanotosta ole 30 päivässä sijoituksen alkamisesta saatettu hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

Jos huoltaja ja 12 vuotta täyttänyt lapsi suostuvat kiireellisen sijoituksen jatkamiseen huostaanottopäätöksen valmisteleminen, kiireellinen sijoitus raukeaa kuitenkin vasta, jollei huostaanottopäätöstä tai hakemusta sijoituksen jatkamisesta taikka huostaanotosta ole tehty hallinto-oikeudelle 45 päivässä sijoituksen alkamisesta.

Hallinto-oikeus voi lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän hakemuksesta jatkaa kiireellistä sijoitusta ajan, joka on tarpeen huostaanottoasian valmistelemiseksi, kuitenkin enintään 60 päivää 2 ja 3 momentissa mainittujen määräaikojen päättymisestä. Määräajan päätyttyä sijoitus raukeaa, jollei huostaanottoa koskevassa asiassa ole tehty 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua

39 §

Kiireellisen sijoituksen lakkaaminen

Kun peruste kiireelliselle sijoittamiselle on lakannut tai sijoitus on rauennut jäljempänä 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa, 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan on välittömästi tehtävä päätös kiireellisen sijoituksen lopettamisesta.

Kiireellinen sijoitus raukeaa, jos 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta tai ennen 38 §:n 3 momentin mukaisen kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksen päättymistä ei ole tehty joko 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöstä huostaanotosta tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua hakemusta huostaanotosta hallinto-oikeudelle.

Kun huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallintotuomioistuimessa, kiireellinen sijoitus raukeaa, jos:

1) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa asiassa 83 §:n mukaisen väli-aikaista määräystä koskevan päätöksen; tai

2) hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskevassa hakemus- tai valitusasiassa päätöksen.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

hakemusta hallinto-oikeudelle.

Kun päätös kiireellisestä sijoituksesta tehdään lapsen huostaanottoa koskevan hakemuksen ollessa jo vireillä hallinto-oikeudessa, asiassa on haettava välittömästi 83 §:ssä tarkoitettua väliaikaista määräystä. Hallinto-oikeuden annettua väliaikaista määräystä koskevan päätöksen kiireellinen sijoitus raukeaa.

38 § 3 momentti

Ennen päätöstä kiireellisestä sijoituksesta on selvitettävä lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos selvittämisestä aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle.

42 §

Asiaan osallisten kuuleminen

Ennen päätöstä lapsen huostaanotosta, sijaishuollosta ja huostassapidon lakkaamisesta on selvitettävä lapsen oma mielipide ja varattava hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi 20 §:n mukaisesti.

Lapsen vanhemmalle, huoltajalle ja henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi 1 momentissa mainituissa asioissa siten kuin hallintolain 34 §:ssä säädetään.

Kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi, eikä kuulemisen voida olettaa olevan tarpeen asian selvittämiseksi, tai kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein selvittää. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt kuulemisen suorittamatta jättämiselle.

Henkilölle, joka on jätetty 3 momentissa

39 a §

Asiaan osallisten mielipiteen selvittäminen

Ennen 38 §:n 1 ja 4 momentissa ja 39 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kiireellisiä sijoitusta koskevia päätöksiä on selvitettävä lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta. Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos selvittämisestä aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle.

42 §

Asiaan osallisten kuuleminen

Ennen 43 §:n 1—3 momentissa tarkoitettuja päätöksiä lapsen huostaanotosta ja sijaishuollosta sekä 47 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöstä huostassapidon lopettamisesta on selvitettävä lapsen oma mielipide ja varattava hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi 20 §:n mukaisesti.

Lapsen vanhemmalle, huoltajalle ja henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi 1 momentissa mainituissa asioissa siten kuin hallintolain 34 §:n 1 momentissa säädetään.

Kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos:

1) kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi, eikä kuulemisen voida olettaa olevan ehdottoman välttämätöntä asian selvittämiseksi;

tarkoitetusta syystä kuulematta, on kuitenkin annettava tiedoksi lapsen huostaanottoa, sijaishuoltoa tai huostassapidon lopettamista koskeva päätös siten kuin hallintolaissa säädetään todisteellisesta tiedoksiannosta.

43 §

Päätöksenteko huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta

Huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevan päätöksen tekee 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista. Edellä mainittu viranhaltija tekee päätöksen myös silloin, jos kuuleminen on jätetty suorittamatta 42 §:n 3 momentissa mainituista syistä.

Jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista *taikka jos kuuleminen on jätetty suorittamatta muusta kuin 42 §:n 3 momentissa mainitusta syystä*, asian ratkaisee hallinto-oikeus 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan hakemuksesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

44 §

Hakemus hallinto-oikeudelle

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevan 43 §:n 2 momentissa mainitun viranhaltijan hake-

2) kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein selvittää; tai

3) *kuulemisesta saattaa aiheutua vakavaa vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle ja kuulematta jättämisestä on pidettävä lapsen edun toteutumisen kannalta välttämättömänä.*

Henkilölle, joka on jätetty 3 momentissa tarkoitettu syystä kuulematta, on kuitenkin annettava tiedoksi lapsen huostaanottoa, sijaishuoltoa tai huostassapidon lopettamista koskeva päätös siten kuin hallintolaissa säädetään todisteellisesta tiedoksiannosta. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt kuulemisen suorittamatta jättämiselle.

43 §

Huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskeva päätöksenteko

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan päätöksen tekee 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista.

Jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista, asian ratkaisee hallinto-oikeus 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan hakemuksesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

Huostaanoton ja kiireellisen sijoituksen aikana sijaishuoltopaikan muuttamista koskevan päätöksen tekee 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

44 §

Hakemus hallinto-oikeudelle

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevan 43 §:n 2 momentissa mainitun viranhaltijan hake-

Voimassa oleva laki

muksen hallinto-oikeudelle tulee sisältää:

- 1) vaatimus lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta *ja tarvittaessa 83 §:n mukaisen väliaikaisen määräyksen antamisesta* sekä vaatimusten perustelut;
- 2) lasta koskeva 30 §:n mukainen asiakas-suunnitelma;
- 3) selvitys perheelle ja lapselle annetuista tai tarjotuista avohuollon tukitoimista;
- 4) selvitys 32 §:n 1 momentissa tarkoitettua lapsen läheisverkoston kartoittamisesta;
- 5) selvitys sijaishuoltopaikasta;
- 6) suunnitelma lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon toteuttamisesta;
- 7) suunnitelma tai selvitys lapsen 51 §:n mukaisesta terveydentilan tutkimisesta;
- 8) selvitys 42 §:n mukaisesta mielipiteen selvittämisestä ja kuulemisesta;
- 9) tarvittaessa asiantuntijoiden lausunnot; sekä
- 10) mahdolliset muut päätöksentekoon vaikuttavat selvitykset ja asiakirjat.

45 §

Huostaanotetun lapsen huolto

Edellä 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai saman pykälän 2 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä taikka laitoksen johtaja päättää huostaanotetun lapsen ja tämän vanhempien sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidon rajoittamisesta siten kuin 62 ja 63 §:ssä säädetään.

46 §

Lapsen huollosta päättäminen huostassapidon aikana

Huostassapidon aikana tuomioistuin voi päättää siitä, kenelle lapsen huolto tai edunvalvonta on uskottava siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettussa

Ehdotus

muksen hallinto-oikeudelle tulee sisältää:

- 1) vaatimus lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta sekä vaatimusten perustelut;
- 2) lasta koskeva 30 §:n mukainen asiakas-suunnitelma;
- 3) selvitys perheelle ja lapselle annetuista tai tarjotuista avohuollon tukitoimista;
- 4) selvitys 32 §:n 1 momentissa tarkoitettua lapsen läheisverkoston kartoittamisesta;
- 5) selvitys sijaishuoltopaikasta;
- 6) suunnitelma lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon toteuttamisesta;
- 7) suunnitelma tai selvitys lapsen 51 §:n mukaisesta terveydentilan tutkimisesta;
- 8) selvitys 42 §:n mukaisesta mielipiteen selvittämisestä ja kuulemisesta;
- 9) tarvittaessa asiantuntijoiden lausunnot; sekä
- 10) mahdolliset muut päätöksentekoon vaikuttavat selvitykset ja asiakirjat.

45 §

Huostaanotetun lapsen huolto

Edellä 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä *viranhaltija* tai saman pykälän 1 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä taikka laitoksen johtaja päättää huostaanotetun lapsen ja tämän vanhempien sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidon rajoittamisesta siten kuin 62 ja 63 §:ssä säädetään.

46 §

Lapsen huollosta päättäminen huostassapidon aikana

Huostassapidon aikana vanhemmat voivat sopia siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti tai että lapsen huolto uskotaan yksin toiselle van-

laissa tai holhustoimesta annetussa laissa säädetään.

49 §

Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen, tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua.

51 §

Lapsen terveydentilan tutkiminen

Sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä lapsen terveydentila tulee tutkia, ellei sitä huostaanottoon johtaneet syyt huomioon ottaen ole pidettävä tarpeettomana.

hemmalle. Sopimus on vahvistettava siten kuin laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta säädetään. Yleinen tuomioistuin voi päättää siitä, kenelle lapsen huolto tai edunvalvonta on uskottava siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa tai holhustoimesta annetussa laissa säädetään.

49 §

Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen, tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua.

Sen estämättä, mitä 3 momentissa säädetään, lapsi voidaan sijoittaa vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi vankilan perheosastolle enintään siihen saakka, kun lapsi täyttää kaksi vuotta. Alle kolmevuotiaan lapsen sijoitus voi jatkua perheosastolla, jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii.

51 §

Lapsen terveydentilan tutkiminen

Sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä lapsen terveydentila on tutkittava, ellei terveydentilaa ole ollut mahdollista tutkia aikaisemmin tai muusta syystä ei ole käytettävissä riittäviä tietoja lapsen hoidon järjestämiseksi sijaishuollon aikana.

55 §

Käyttövarat

Edellä 1 momentissa mainitun taloudellisen tuen lisäksi lapselle tai nuorelle on hänen omaan käyttöönsä henkilökohtaisia tarpeitaan varten annettava kalenterikuukaudessa käyttövaroja iästä ja kasvuympäristöstä riippuen seuraavasti:

- 1) alle 15-vuotiaalle lapselle määrä, joka vastaa hänen yksilöllistä tarvettaan; ja
- 2) 15 vuotta täyttäneelle lapselle tai nuorelle vähintään määrä, joka vastaa yhtä kolmasosaa elatusturvalain (671/1998) 7 §:ssä säädetyistä yhdelle lapselle suoritettava elatustuen määrästä.

Lapsen sijoituspaikan tulee pitää kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen maksamisesta.

61 §

Säännösten soveltamisala

Tämän luvun 62 ja 63 §:ssä tarkoitettuja rajoituksia sovelletaan sekä perhehoitona että laitoshuoltona järjestetyssä sijaishuollossa ja 64—74 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä ainoastaan laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa.

62 §

Yhteydenpidon rajoittaminen

Edellä 1 momentissa mainituin edellytyksin voidaan lapsen olinpaikka *huostassapi-*

55 §

Käyttövarat

Edellä 1 momentissa mainitun taloudellisen tuen lisäksi lapselle tai nuorelle on hänen omaan käyttöönsä henkilökohtaisia tarpeitaan varten annettava kalenterikuukaudessa käyttövaroja iästä ja kasvuympäristöstä riippuen seuraavasti:

- 1) alle 15-vuotiaalle lapselle määrä, joka vastaa hänen yksilöllistä tarvettaan; ja
- 2) 15 vuotta täyttäneelle lapselle tai nuorelle vähintään määrä, joka vastaa yhtä kolmasosaa *elatuskyläin* (580/2008) 9 §:ssä säädetyistä yhdelle lapselle suoritettavasta elatustuen määrästä.

Lapsen sijoituspaikan *on pidettävä* kirjaa lapselle annettujen käyttövarojen maksamisesta. *Kirjaukset on lähetettävä tiedoksi 13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle vuosittain.*

61 §

Säännösten soveltamisala

Tämän luvun 62 ja 63 §:ssä tarkoitettuja rajoituksia *voidaan käyttää 49 §:ssä tarkoitettujen sijoitusten aikana. Jäljempänä 64—74 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää ainoastaan laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa. Jäljempänä 71 §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpitoa voidaan järjestää 12 vuotta täyttäneelle lapselle.*

62 §

Yhteydenpidon rajoittaminen

Edellä 1 momentissa mainituin edellytyksin voidaan lapsen olinpaikka jättää ilmai-

don aikana jättää ilmaisematta vanhemmille tai huoltajille.

63 §

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Yhteydenpidon rajoittamisesta tekee päätöksen 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai lapsen kiireelliseen sijoitukseen liittyvissä tapauksissa ja tarvittaessa muissa kiireellisissä tilanteissa 13 §:n 2 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä. Lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä 62 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua rajoittamisesta voi kuitenkin päättää myös lastensuojelulaitoksen johtaja. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se on alun perin tarpeen määrätä 30 vuorokautta pidemmäksi, päättää asiasta lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Yhteydenpidon rajoitus on poistettava heti, kun se ei enää ole 62 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tarpeellinen.

64 §

Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen yleiset edellytykset

Laitoshuoltona järjestettävän sijaishuollon aikana lapseen saa tämän lain 65—73 §:n nojalla kohdistaa rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus taikka muun mainituissa säännöksissä säädetyn edun turvaaminen välttämättä vaatii. Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen.

sematta vanhemmille tai huoltajille.

63 §

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Yhteydenpidon rajoittamisesta tekee päätöksen 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian tai lapsen kiireelliseen sijoitukseen liittyvissä tapauksissa ja tarvittaessa muissa kiireellisissä tilanteissa 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä. Lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä 62 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua rajoittamisesta voi kuitenkin päättää myös lastensuojelulaitoksen johtaja. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se on alun perin tarpeen määrätä 30 vuorokautta pidemmäksi, päättää asiasta 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Yhteydenpidon rajoitus on lopetettava heti, kun se ei enää ole 62 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tarpeellinen.

64 §

Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen yleiset edellytykset

Laitoshuoltona järjestettävän sijaishuollon aikana lapseen saa tämän lain 65—73 §:n nojalla kohdistaa rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin *sijaishuoltoon johtaneen päätöksen* tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus taikka muun mainituissa säännöksissä säädetyn edun turvaaminen välttämättä vaatii. Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti ja lapsen ihmisarvoa kunnioittaen.

Voimassa oleva laki

67 §

*Omaisuu den ja lähetysten tarkastaminen.
Lähetysten luovuttamatta jättäminen*

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa.

Lisäksi 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulla lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on oikeus erityisestä syystä tehdä päätös siitä, että 2 momentissa tarkoitettu viesti on jätettävä kokonaan tai osaksi toimittamatta tai muu lähetys kokonaan tai osaksi luovuttamatta lapselle, jos viestin tai lähetysten sisällön voidaan olosuhteet kokonaisuutena huomioiden perustellusti arvioida vakavasti vaarantavan lapsen tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta tai kehitystä. Lähetys on viipymättä toimitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksentekoa varten.

68 §

Kiinnipitäminen

Kiinnipitämisestä on siihen turvautuneen henkilön annettava laitoksen johtajalle kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan turvautuessa kiinnipitämiseen on selvitys annettava 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

69 §

Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lapselle saadaan, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja jos se on lapsen edun mukaista, asettaa määräajaksi kiello poistua laitoksen alueelta, laitoksesta

Ehdotus

67 §

*Omaisuu den ja lähetysten tarkastaminen.
Lähetysten luovuttamatta jättäminen*

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä *taikka lapsen olinpaikka on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi kiireellisesti selvitettävä*, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa.

Lisäksi *13 b §:ssä* tarkoitettulla lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on oikeus erityisestä syystä tehdä päätös siitä, että 2 momentissa tarkoitettu viesti on jätettävä kokonaan tai osaksi toimittamatta tai muu lähetys kokonaan tai osaksi luovuttamatta lapselle, jos viestin tai lähetysten sisällön voidaan olosuhteet kokonaisuutena huomioiden perustellusti arvioida vakavasti vaarantavan lapsen tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta tai kehitystä. Lähetys on viipymättä toimitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksentekoa varten. *Päätöksen tekemistä varten sosiaalityöntekijä saa lukea kirjeen tai muun luottamuksellisen viestin.*

68 §

Kiinnipitäminen

Kiinnipitämisestä on siihen turvautuneen henkilön annettava laitoksen johtajalle kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan turvautuessa kiinnipitämiseen on selvitys annettava *13 b §:ssä* tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

69 §

Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lapselle saadaan, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja jos se on lapsen edun mukaista, asettaa määräajaksi kiello poistua laitoksen alueelta, laitoksesta

tai tietyn asuinyksikön tiloista, jos:

1) lapsi on otettu huostaan sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään; tai

2) lapsi laitoksessa käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai

3) rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä.

Laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi päättää yhteensä enintään seitsemän vuorokautta kestävästä rajoittamisesta. Tätä pidemmästä yhteensä enintään 30 vuorokautta kestävästä rajoittamisesta tekee päätöksen 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiasta on viipymättä ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksen tekemistä varten.

70 §

Eristäminen

Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa eristämisestä tai sen jatkamisesta 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

71 §

Erityinen huolenpito

Erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle lapselle lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan hänen hoitonsa ja huolenpitonsa edellyttä-

tai tietyn asuinyksikön tiloista, jos:

1) *lapsen sijaishuoltoon johtanut päätös* on tehty sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään; tai

2) lapsi laitoksessa käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai

3) rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä.

Laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi päättää yhteensä enintään seitsemän vuorokautta kestävästä rajoittamisesta. Tätä pidemmästä yhteensä enintään 30 vuorokautta kestävästä rajoittamisesta tekee päätöksen *13 b §:ssä* tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiasta on viipymättä ilmoitettava lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle päätöksen tekemistä varten.

70 §

Eristäminen

Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa eristämisestä tai sen jatkamisesta *13 b §:ssä* tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

71 §

Erityinen huolenpito

Erityisellä huolenpidolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle *12 vuotta täyttäneelle lapselle* lastensuojelulaitoksessa järjestettävää erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa, jonka aikana lapsen liikkumisvapautta voidaan hänen hoitonsa ja huolen-

Voimassa oleva laki

mässä laajuudessa rajoittaa siten kuin jäljempänä 72 ja 73 §:ssä säädetään.

72 §

Erityisen huolenpidon järjestäminen

Lapselle voidaan sijaishuollon aikana, jos hänen erittäin tärkeä yksityinen etunsa sitä välttämättä vaatii, järjestää erityistä huolenpitoa vakavan päihde- tai rikoskierteen katkaisemiseksi tai kun lapsen oma käyttäytyminen muutoin vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Erityisen huolenpidon tavoitteena on katkaista lapsen häntä itseään vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistaa lapselle annettava kokonaisvaltainen huolenpito. Edellytyksenä on lisäksi, että sijaishuoltoa ei ole lapsen hoidon ja huolenpidon tarve huomioon ottaen mahdollista järjestää muulla tavoin.

Päätöksen erityisen huolenpidon aloittamisesta tai jatkamisesta tekee 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija 13 §:n 3 momentissa tarkoitettua lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Päätöksen on perustuttava erityisen huolenpidon järjestämistä varten tehtyyn lapsen tilanteen moniammatilliseen arvioon, joka perustuu kasvatukselliseen, sosiaalityön, psykologiseen ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen.

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää enintään 30 vuorokauden ajan. Määräaika lasketaan erityisen huolenpidon tosiasiallisesta aloittamisesta. Päätös erityisen huolenpidon järjestämisestä raukeaa, jollei täytäntöönpanoa ole voitu aloittaa 90 vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Erityistä huolenpitoa voidaan erittäin painavasta syystä jatkaa enintään 60 vuorokaudella, mikäli lapsen sijaishuollon järjestäminen sitä 1 momentissa mainituin perustein edelleen välttämättä vaatii. Erityinen huolenpito on lopetettava välittömästi, jos se osoittautuu tehottomaksi sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tai kun sen tarvetta ei enää ole. Lopettamisesta päättää 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Ehdotus

pitonsa edellyttämässä laajuudessa rajoittaa siten kuin jäljempänä 72 ja 73 §:ssä säädetään.

72 §

Erityisen huolenpidon järjestäminen

Lapselle voidaan sijaishuollon aikana, jos hänen erittäin tärkeä yksityinen etunsa sitä välttämättä vaatii, järjestää erityistä huolenpitoa vakavan päihde- tai rikoskierteen katkaisemiseksi tai kun lapsen oma käyttäytyminen muutoin vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Erityisen huolenpidon tavoitteena on katkaista lapsen häntä itseään vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistaa lapselle annettava kokonaisvaltainen huolenpito. Edellytyksenä on lisäksi, että sijaishuoltoa ei ole lapsen hoidon ja huolenpidon tarve huomioon ottaen mahdollista järjestää muulla tavoin, *ei-vätkä terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäviksi erityisen huolenpidon sijaan.*

Päätöksen erityisen huolenpidon aloittamisesta tai jatkamisesta tekee 13 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu viranhaltija 13 b §:ssä tarkoitettua lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Päätöksen on perustuttava erityisen huolenpidon järjestämistä varten tehtyyn lapsen tilanteen moniammatilliseen arvioon, joka perustuu kasvatukselliseen, sosiaalityön, psykologiseen ja lääketieteelliseen asiantuntemukseen.

Erityistä huolenpitoa voidaan järjestää enintään 30 vuorokauden ajan. Määräaika lasketaan erityisen huolenpidon tosiasiallisesta aloittamisesta. Päätös erityisen huolenpidon järjestämisestä raukeaa, jollei täytäntöönpanoa ole voitu aloittaa 90 vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Erityistä huolenpitoa voidaan erittäin painavasta syystä jatkaa enintään 60 vuorokaudella, mikäli lapsen sijaishuollon järjestäminen sitä 1 momentissa mainituin perustein edelleen välttämättä vaatii. Erityinen huolenpito on lopetettava välittömästi, jos se osoittautuu tehottomaksi sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tai kun sen tarvetta ei enää ole. Lopettamisesta päättää

74 §

Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen. Vaikutus asiakassuunnitelmaan sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaan

Lain 65—70 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi on lastensuojelulaitoksen asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet. Kirjaamisen tulee sisältää rajoitustoimenpiteen kuvaus, toimenpiteen peruste ja kesto, toimenpiteestä päättäneen, sen käytännössä toteuttaneen ja siinä läsnä olleen henkilön nimi sekä tarvittaessa 66 §:n 1 momentissa ja 67 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityinen syy. Lisäksi on mainittava toimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Kirjaamisessa on myös mainittava, miten lasta on kuultu ennen rajoitustoimenpiteestä päättämistä tai sen toteuttamista ja lapsen mielipide asiasta. Kirjaamisen sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella.

Lasta koskevaa asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa tulee erityisesti arvioida lapseen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden tavoitteiden toteutumista ja niiden vaikutusta asiakassuunnitelmaan. Jos tarvetta asiakassuunnitelman välittömään tarkistamiseen ilmenee, laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa asiasta 13 §:n 3 momentissa tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

83 §

Väliaikainen määräys

Huostaanottoa koskevaa hakemusta käsi-

13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

74 §

Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen. Vaikutus asiakassuunnitelmaan sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaan

Lain 65—70 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi on lastensuojelulaitoksen asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet. Kirjaamisen tulee sisältää rajoitustoimenpiteen kuvaus, toimenpiteen peruste ja kesto, toimenpiteestä päättäneen, sen käytännössä toteuttaneen ja siinä läsnä olleen henkilön nimi sekä tarvittaessa 66 §:n 1 momentissa ja 67 §:n 3 momentissa tarkoitettu erityinen syy. Lisäksi on mainittava toimenpiteen mahdollinen vaikutus hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Kirjaamisessa on myös mainittava, miten lasta on kuultu ennen rajoitustoimenpiteestä päättämistä tai sen toteuttamista ja lapsen mielipide asiasta. Kirjaamisen sisällöstä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella.

Lasta koskevaa asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa tulee erityisesti arvioida lapseen kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden tavoitteiden toteutumista ja niiden vaikutusta asiakassuunnitelmaan. Jos tarvetta asiakassuunnitelman välittömään tarkistamiseen ilmenee, laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön tulee viipymättä ilmoittaa asiasta 13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

83 §

Väliaikainen määräys

Kun lapsen huostaanottoa tai sijaishuol-

Voimassa oleva laki

tellessään hallinto-oikeus voi antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatusta on asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Määräys voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää. Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes hallinto-oikeus antaa huostaanottoasiassa päätöksen, jollei määräystä sitä ennen peruuteta tai muuteta.

85 §

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus

Yksi hallinto-oikeuden lainoppinut jäsen voi tehdä hallinto-oikeuden päätöksen:

- 1) 28 §:ssä tarkoitetussa luvan antamista lapsen tutkimiseen koskevassa asiassa;
 - 2) 39 §:n 4 momentissa tarkoitetussa kiireellisen sijoituksen määräajan jatkamista koskevassa asiassa; ja
 - 3) 83 §:ssä tarkoitetussa väliaikaisen määräyksen antamista koskevassa asiassa.
-

86 §

Lapsen kuuleminen hallintotuomioistuimessa

Lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jos lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. Alle 12-vuotiasta lasta voidaan kuitenkin kuulla henkilökohtaisesti vain, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutu-

Ehdotus

toa koskeva asia on vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, voi asiaa käsittelevä tuomioistuin omasta aloitteestaan tai lapsen taikka hänen vanhempansa tai huoltajansa vaatimuksesta antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatusta on asian tuomioistuinkäsittelyn aikana järjestettävä. Määräys voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää.

Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes:

- 1) *hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus antaa huostaanottoasiassa päätöksen;*
- 2) *hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus peruuttaa väliaikaisen määräyksen tai muuttaa sitä; tai*
- 3) *väliaikaisen määräyksen aikana tehdään lain 38 §:ssä tarkoitettu lapsen kiireellistä sijoitusta koskeva päätös.*

85 §

Hallinto-oikeuden päätösvaltaisuus

Yksi hallinto-oikeuden lainoppinut jäsen voi tehdä hallinto-oikeuden päätöksen:

- 1) 28 §:ssä tarkoitetussa luvan antamista lapsen tutkimiseen koskevassa asiassa;
 - 2) 83 §:ssä tarkoitetussa väliaikaisen määräyksen antamista koskevassa asiassa.
-

86 §

Lapsen kuuleminen hallintotuomioistuimessa

Lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jos lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. *Kuulemisen yhteydessä lapselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka voisivat vakavasti vaarantaa hänen terveyttään tai kehitystään.* Alle 12-vuotiasta lasta voi-

van lapselle merkittävää haittaa.

Lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti myös siten, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi ovat läsnä, jos tuomioistuin harkitsee tämän soveliaaksi ja menettely on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi. Asianosaisille ja hakemuksen tai päätöksen tehneelle viranomaiselle on varattava tilaisuus tutustua kuulemisen sisällöstä laadittuun tai tallennettuun oikeudenkäyntiaineistoon ja lausua mielipiteensä sen sisällöstä. Asianosaisten oikeutta tietojen saamiseen voidaan rajoittaa, jos tiedon antamatta jättäminen on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen muun erittäin tärkeän etunsa turvaamiseksi.

89 §

Muutoksenhakuoikeus

Muutosta 38 ja 39 §:ssä tarkoitettussa kiireellistä sijoitusta, 43 §:ssä tarkoitettussa huostaanottoa sekä sijaishuoltoa ja 47 §:ssä tarkoitettussa huostassapidon lakkaamista koskevassa asiassa saa hakea erikseen 12 vuotta täyttänyt lapsi, lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut.

Muutosta 37 §:ssä tarkoitettua sijoitusta avohuollon tukitoimena koskevassa asiassa saa hakea erikseen 12 vuotta täyttänyt lapsi ja lapsen huoltaja.

Muutosta 63 §:ssä tarkoitettussa yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea erikseen 12 vuotta täyttänyt lapsi sekä lapsen vanhempi ja huoltaja sekä muu henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Muutosta 65 §:ssä, 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 72 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevassa asiassa saa hakea erikseen 12 vuotta täyttänyt lapsi ja lapsen huoltaja.

Muilta osin muutoksenhakuoikeudesta ja

daan kuulla henkilökohtaisesti vain, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa.

Jos menettely on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi, tuomioistuin tulee ensisijaisesti toteuttaa lapsen henkilökohtainen kuuleminen siten, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi ovat läsnä. Asianosaisille ja hakemuksen tai päätöksen tehneelle viranomaiselle on varattava tilaisuus tutustua kuulemisen sisällöstä laadittuun tai tallennettuun oikeudenkäyntiaineistoon ja lausua mielipiteensä sen sisällöstä. Asianosaisten oikeutta tietojen saamiseen voidaan rajoittaa, jos tiedon antamatta jättäminen on tarpeen lapsen suojaamiseksi tai hänen muun erittäin tärkeän etunsa turvaamiseksi.

89 §

Muutoksenhakuoikeus

Lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut saavat hakea itsenäisesti muutosta asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta
- 2) 38 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista; ja
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista.

Muutosta 37 §:ssä tarkoitettua sijoitusta avohuollon tukitoimena koskevassa asiassa saa hakea *lapsen huoltaja sekä vanhempi, jonka kanssa yhdessä asumista päätös koskee.*

Muutosta 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on ra-

Voimassa oleva laki

puhevallan käyttämisestä on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

90 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan antamaan päätökseen 38 ja 39 §:ssä tarkoitettua kiireellistä sijoitusta, 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa sekä sijaishuoltoa, 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lakkaamista, 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista sekä 65 §:ssä, 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 72 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevassa asiassa saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muun henkilön kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan päätökseen 11 luvussa tarkoitetuissa rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskevissa asioissa haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Ehdotus

joitettu.

Muutosta 65 §:ssä, 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 72 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja.

Sen lisäksi, mitä 1—4 momentissa säädetään, 12 vuotta täyttänyt lapsi saa hakea erikseen muutosta häntä itseään koskevissa lastensuojeluasioissa.

Muilta osin muutoksenhakuoikeudesta ja puhevallan käyttämisestä on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

90 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 2) 38 §:n 3 momentissa tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista;
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
- 6) 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
- 7) 65 §:ssä tarkoitettua aineiden ja esineiden haltuunottoa;
- 8) 67 §:n 4 momentissa tarkoitettua lähtöksen luovuttamatta jättämistä;
- 9) 69 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapauden rajoittamista;
- 10) 70 §:ssä tarkoitettua eristämistä; sekä
- 11) 72 §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpitoa.

Muun henkilön kuin sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen alaisen viranhaltijan rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskeviin päätöksiin saa hakea muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tie-

91 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano

Lapsen huostaanottoa ja huostassapidon lakkaamista, sijaishuoltoa, kiireellistä sijoitusta, yhteydenpidon rajoittamista sekä 89 §:n 4 momentissa tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskeva päätös voidaan muutoksenhausta huolimatta panna heti täytäntöön, jos täytäntöönpanoa ei voida lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantamatta siirtää ja viranomainen tai tuomioistuin on määrännyt päätöksen heti täytäntöön pantavaksi.

92 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Tämän lain 38 ja 39 §:ssä tarkoitetusta kiireellisestä sijoitusta, 43 §:ssä tarkoitetusta lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa, 47 §:ssä tarkoitetusta huostassapidon lakkaamisesta, 63 §:ssä tarkoitetusta yhteydenpidon rajoittamisesta, 28 §:ssä tarkoitetusta lupaa lapsen tutkimiseen, 35 §:ssä tarkoitetusta toimeentulon ja asumisen turvaamisesta, 75 ja 76 §:ssä tarkoitettuista jälkihuoltoa sekä 81 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa ja 16 §:ssä tarkoitetusta kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tämän lain 16 §:ssä tarkoitetusta kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää asiassa valitusluvan.

doksi saamisesta.

91 §

Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano

Lapsen huostaanottoa ja huostassapidon lopettamista, sijaishuoltoa, kiireellistä sijoitusta, yhteydenpidon rajoittamista sekä 89 §:n 4 momentissa tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskeva päätös voidaan muutoksenhausta huolimatta panna heti täytäntöön, jos täytäntöönpanoa ei voida lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantamatta siirtää ja viranomainen tai tuomioistuin on määrännyt päätöksen heti täytäntöön pantavaksi.

92 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Tämän lain 43 §:ssä tarkoitetuista lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa, 47 §:ssä tarkoitetusta huostassapidon lakkaamisesta, 63 §:ssä tarkoitetusta yhteydenpidon rajoittamisesta, 28 §:ssä tarkoitetusta lupaa lapsen tutkimiseen, 35 §:ssä tarkoitetusta toimeentulon ja asumisen turvaamisesta, 75 ja 76 §:ssä tarkoitetuista jälkihuoltoa sekä 81 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa ja 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitetusta kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tämän lain 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitetusta kuntien välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää asiassa valitusluvan.

95 §

95 §

*Siirtymäsäännökset**Siirtymäsäännökset*

Tämän lain 59 §:n 1 momentissa tarkoitettuja lastensuojelulaitoksen asuinyksikössä hoidettavien lasten enimmäismäärää ja saman pykälän 2 momentissa tarkoitettuja lastensuojelulaitoksen asuinyksikkökohtaisia henkilöstön vähimmäismäärää sekä 60 §:n 2 momentissa tarkoitettua laitoksen hoito- ja kasvatustehtävistä vastaavan johtajan ammatillista kelpoisuutta koskevia edellytyksiä sovelletaan kaikissa lastensuojelulaitoksissa viimeistään 3 vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Tämän lain 59 §:n 1 momentissa tarkoitettuja lastensuojelulaitoksen asuinyksikössä hoidettavien lasten enimmäismäärää ja saman pykälän 2 momentissa tarkoitettuja lastensuojelulaitoksen asuinyksikkökohtaisia henkilöstön vähimmäismäärää sovelletaan kaikissa lastensuojelulaitoksissa viimeistään 3 vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Toimintaan, joka järjestetään 13 a §:ssä tarkoitetun päätöksen perusteella, sovelletaan 16 a—16 c ja 18 §:ää sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia (734/1992) vasta 1 päivästä tammikuuta 2011.

Tätä lakia ei sovelleta:

1) valitukseen, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä;

2) hakemusasiaan, joka on tämän lain voimaantullessa vireillä hallinto-oikeudessa; eikä

3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen asioiden käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**vankeuslain 4 ja 20 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 23 päivänä syyskuuta 2005 annetun vankeuslain (767/2005) 4 luvun 11 §:n
 2 momentti ja 20 luvun 9 §:n 1 momentin 2 kohta sekä
muutetaan 4 luvun 10 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

4 luku

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan**Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan**

10 §

10 §

*Vangin lapsen ottaminen vankilaan**Vangin lapsen sijoittaminen vankilaan*

Vangin pieni lapsi voidaan ottaa vankilaan, jos se on lapsen edun mukaista ja vanki itse sitä haluaa. Lapsen hoito järjestetään lapsen edun mukaisella tavalla.

Vangin lapsen sijoittamisesta vankilaan ja hoidon järjestämisestä säädetään lastensuojelulaissa (417/2007).

11 §

Päätösvalta

Lapsen ottamisesta vankilaan päättää sijoittajayksikön johtaja vastaanottavan vankilan johtajaa ja lastensuojelulaissa (683/1983) tarkoitettua viranomaista kuultuaan.

(kumotaan)

20 luku

20 luku

Muutoksenhaku**Muutoksenhaku**

9 §

9 §

*Muutoksenhaun alaiset asiat**Muutoksenhaun alaiset asiat*

Oikaisuvaatimus aluevankilan johtajalle ja valitus hallinto-oikeuteen voidaan tehdä

Oikaisuvaatimus aluevankilan johtajalle ja valitus hallinto-oikeuteen voidaan tehdä

Voimassa oleva laki

seuraavista päätöksistä:

2) 4 luvun 10 §:ssä tarkoitetusta vangin
lapsen ottamisesta vankilaan;

Ehdotus

seuraavista päätöksistä:

2) (kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

3.

Laki**tutkintavankeuslain 2 luvun 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä syyskuuta 2005 annetun tutkintavankeuslain (768/2005) 2 luvun 5 §
 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 luku

Saapuminen vankilaan

5 §

Tutkintavangin lapsen ottaminen vankilaan

Tutkintavangin pieni lapsi voidaan ottaa vankilaan, jos se on lapsen edun mukaista ja tutkintavanki itse sitä haluaa. Lapsen hoito järjestetään lapsen edun mukaisella tavalla.

Lapsen ottamisesta vankilaan ja pitämisestä vankilassa päättää sijoittajayksikön johtaja vastaanottavan vankilan johtajaa ja lastensuojelulaisissa (683/1983) tarkoitettua viranomaista kuultuaan.

Ehdotus

2 luku

Saapuminen vankilaan

5 §

*Tutkintavangin lapsen **sijoittaminen** vankilaan*

Tutkintavangin lapsen sijoittamisesta vankilaan ja hoidon järjestämisestä säädetään lastensuojelulaisissa. (417/2007).

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .*
